

Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs

Tweede deelonderzoek funderend onderwijs

Implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs

Tweede deelmeting funderend onderwijs

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Emina van den Berg en Iris van Eijkern (SEO Economisch Onderzoek)

Anja van den Broek (ResearchNed)

Jacob van der Wel (Regioplan)

Amsterdam, 25 maart 2022

Publicatienr. 21082

© 2022 Regioplan, in opdracht van het ministerie van OCW

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

0 Samenvatting	1
0.1 Het NP Onderwijs in het funderend onderwijs	1
0.2 De gemeenten en het NP Onderwijs	3
0.3 Gebruik van de examenregeling	3
0.4 De toewijzing van de arbeidsmarkttoelage	4
1 Inleiding	6
1.1 Plaats van de implementatiemonitor in NP Onderwijs	6
1.2 Onderzoeksaanpak	7
1.3 Leeswijzer	11
2 Primair onderwijs	13
2.1 Inleiding	13
2.2 Voorbereidingsfase	13
2.3 Uitvoering van de interventies	16
2.4 Voortgang en opbrengsten	27
3 Voortgezet onderwijs	32
3.1 Inleiding	32
3.2 Voorbereidingsfase	32
3.3 Uitvoering van de interventies	35
3.4 Voortgang en opbrengsten	46
4 (Voortgezet) speciaal onderwijs	50
4.1 Inleiding	50
4.2 Voorbereidingsfase	50
4.3 Uitvoering van de interventies	53
4.4 Voortgang en opbrengsten	62
5 De gemeenten en NP Onderwijs	66
5.1 Inleiding	66
5.2 De voorbereidingsfase	66
5.3 Van planvorming naar uitvoering	68
5.4 Samenwerking met andere partijen	72
5.5 Evaluatie en vervolg	76
6 De regeling Eindexamens	78
6.1 Inleiding	78
6.2 Extra ondersteunende activiteiten en doelgroep	78
6.3 Ervaren effectiviteit en uitputting middelen	79
7 De Arbeidsmarkttoelage	82
7.1 Inleiding	82
7.2 Uitvoering door de schoolbesturen	82
7.3 Tevredenheid en verwachte effecten	88
B1 Responsverantwoording	94
Schoolleiders	94
Personeel	95
Besturen	96
Gemeenten	97
B2 Tabellen bij de figuren	99
Tabellen bij de figuren in Hoofdstuk 5	99
Tabellen bij de figuren in Hoofdstuk 7	100

Samenvatting

0

0 Samenvatting

0.1 Het NP Onderwijs in het funderend onderwijs

Alle scholen in het funderend onderwijs ontvangen een aanvullend bedrag per leerling voor interventies in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs). Het budget uit het NP Onderwijs kunnen scholen inzetten tot en met schooljaar 2024-2025.¹ Met de implementatiemonitor wordt gevolgd welke interventiekeuzes scholen maken en hoe de uitvoering verloopt. In januari 2022 is aan schoolleiders en personeelsleden een vragenlijst voorgelegd over de implementatie van het NP Onderwijs op hun school. In totaal hebben 2.589 schoolleiders en 1.857 personeelsleden uit het funderend onderwijs deze vragenlijst ingevuld. Voor de schoolleiders was het de tweede vragenlijst die zij over de implementatie van NP Onderwijs ontvingen. Hieronder beschrijven we de belangrijkste bevindingen.

Vorbereidingsfase

In zowel po, vo als (v)so zijn het team en de medezeggenschapsraad vrijwel altijd betrokken geweest bij de keuze van de interventies uit de menukaart. In het po en vo had ook het schoolbestuur in veel gevallen een rol in de voorbereidingsfase. Bij het (v)so is dat bij circa de helft van de scholen het geval.

Het overgrote deel van het personeel is (zeer) tevreden over de manier waarop hun school de voorbereidingsfase heeft uitgevoerd: in het po is 84 procent hier (zeer) tevreden over en in het vo en vso respectievelijk 70 procent en 71 procent. In po en (v)so heeft de voorbereidingsfase volgens 14 procent van het personeel gezorgd voor extra werkdruk bij het schoolteam, in het vo is dat volgens 32 procent van het personeel het geval.

In het po en (v)so is het draagvlak voor de interventies binnen de school relatief het belangrijkste uitgangspunt geweest bij de keuze van de interventies. Schoolleiders in het vo noemen vaker de passendheid van de interventies bij de normen en waarden van de school.

Uitvoering van de interventies

Ten opzichte van de interventies die begin dit schooljaar zijn geïnventariseerd ziet een deel van de scholen af van bepaalde interventies, in het po en (v)so ligt het percentage scholen die dat doen op respectievelijk 9 en 10 procent. In het vo zien scholen vaker af van interventies die ze eerder wel noemden: 19 procent doet dit. Tegelijkertijd heeft 41 procent van de vo-scholen juist interventies toegevoegd. In po en (v)so gold dat voor ongeveer een derde van de scholen. Het gemiddelde aantal interventies nam in alle sectoren toe: In het po van 8,0 naar 8,5; in het vo van 10,2 naar 10,8 en in het (v)so van 7,0 naar 7,5. Tussen de eerste meting (aan het begin van het schooljaar 2021-2022) en de tweede meting (begin 2022) hebben scholen in het funderend onderwijs de keuze voor interventies nog behoorlijk aangepast.

De relatief meest gekozen interventies in het po betreffen instructies in kleine groepen (87%), onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs (76%) en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (74%).

In het vo zijn de relatief meest gekozen interventies de interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (94%), instructie in kleine groepen (88%), sportieve activiteiten (85%), onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs (75%) en metacognitie en zelfregulerend vermogen (72%).

In het (v)so kiezen scholen relatief vaak voor interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (82%), onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs (76%) en instructies in kleine groepen (73%).

Voor het hele funderend onderwijs geldt dat het veelal gaat om al bestaande of deels bestaande activiteiten. De drie meest gekozen interventies in het po (instructies in kleine groepen, onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen) worden ook vaak genoemd in het vo en (v)so.

¹ Zie Kamerbrief <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/02/25/bijsturing-np-onderwijs-verdeling-midde-len-en-verlenging-van-de-bestedingstermijn>.

Het merendeel van de gekozen interventies is momenteel in uitvoering. Op schoolniveau bezien zijn bij 45 procent van de po-scholen alle interventies in uitvoering. In het vo geldt dat voor 28 procent, in het (v)so voor 38 procent. Bij de overige scholen moet een deel van de interventies nog starten en/of is een deel al afgerond. Schoolleiders zijn over het algemeen positief over de uitvoering van de plannen: in het po meent 52 procent dat het (zeer) goed lukt om de plannen tot uitvoering te brengen, in het vo is dat 60 procent en in het (v)so 45 procent. In het po deelt 71 procent van het personeel deze mening, in het vo 66 procent en in het (v)so 58 procent. Daar waar de uitvoering niet goed lukt, is veelal meer beschikbaar personeel, meer (ontwikkel)tijd en/of meer personeel met de juiste expertise benodigd.

Vooral in het (v)so heeft het vinden van personeel voor de uitvoering van de interventies (zeer) veel moeite gekost: in het (v)so speelt dit volgens twee derde van de schoolleiders. In het po en vo is dat respectievelijk bij 47 procent en 48 procent van de scholen. Scholen kunnen ervoor kiezen om externen in te huren voor de uitvoering: in het po belegt 69 procent van de scholen minder dan 25 procent van de uitvoering bij externen, in het vo is dat 76 procent en in het (v)so 66 procent. Over het algemeen zijn schoolleiders (zeer) positief over de externen (in het po: 84%; in het vo: 70%; in het (v)so: 73%).

Voortgang en opbrengsten

Veel van de schoolleiders vinden het nog te vroeg om aan te geven of de interventies opleveren wat ervan verwacht werd (po: 63%; vo: 50%; (v)so: 60%). Een groot deel van het personeel deelt deze mening (po: 50%; vo: 42%; (v)so: 44%). Schoolleiders en personeelsleden die hier wel een uitspraak over hebben gedaan, zijn overwegend van mening dat de opbrengsten tot nu toe ongeveer zijn zoals verwacht.

In de verschillende sectoren worden de ontwikkelingen als gevolg van de interventies verschillend ervaren.

In het po ervaart circa twee derde van de schoolleiders en de personeelsleden (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen. Ook worden er positieve ontwikkelingen ervaren op de leerprestaties en executieve vaardigheden van leerlingen, zij het in mindere mate dan op welbevinden en vaker door personeelsleden dan door schoolleiders. Ruim de helft van de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve effecten op hun professionalisering en werkbeleving (respectievelijk 51 en 55%). In hun werkdruk ervaren ze veelal geen verandering. Schoolleiders ervaren vaker dan het personeel positieve ontwikkelingen op de professionalisering en werkdruk van het team (respectievelijk 70 en 43%). Over de ontwikkelingen op de werkbeleving oordelen ze nagenoeg hetzelfde als het personeel.

In het vo ervaren personeelsleden meer dan schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen (respectievelijk 47 en 39%). Dat geldt ook voor de leerprestaties en executieve vaardigheden van leerlingen, maar het verschil tussen personeelsleden en schoolleiders is relatief klein. Personeelsleden ervaren vaker (zeer) veel positieve ontwikkelingen op hun werkbeleving dan op hun professionalisering (respectievelijk 44 en 36%). 58 procent vindt de werkdruk (veel) hoger geworden. Schoolleiders ervaren minder (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de werkbeleving dan op de professionalisering van het team (respectievelijk 23 en 41%) en dan personeelsleden zelf ervaren op hun werkbeleving (44%). Daarentegen ervaart 17 procent van de schoolleiders (zeer) veel positieve effecten op de werkdruk.

In het (v)so ervaren personeelsleden meer dan schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de leerprestaties en executieve vaardigheden van leerlingen (respectievelijk 52 en 35%). Voor de ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen geldt het omgekeerde, maar het verschil tussen personeelsleden en schoolleiders is relatief klein. Ruim de helft van de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve effecten op hun professionalisering en werkbeleving (respectievelijk 54 en 51%). Volgens 68 procent is hun werkdruk onveranderd. Schoolleiders ervaren vaker positieve ontwikkelingen op de professionalisering en werkdruk van het team (respectievelijk 70 en 43%) en juist minder vaak op de werkbeleving van het team (40%).

Schoolleiders in het po zijn relatief gezien wat positiever over de ontwikkelingen op teamgerelateerde aspecten dan schoolleiders in het (v)so en in nog wat sterkere mate in het vo. Bij de leerlinggerelateerde

aspecten zijn de verschillen tussen de schoolleiders in de verschillende sectoren wat minder groot. Over het geheel genomen zien schoolleiders hierbij wat vaker (zeer) veel positieve ontwikkelingen.

Personeelsleden in het po zijn wat positiever over de ontwikkelingen op hun welbevinden en professionele ontwikkeling dan hun collega's in het vo en (v)so. Personeel in het po en (v)so ziet wat vaker (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de leerlinggerelateerde aspecten dan personeel in het vo.

De meerderheid van de schoolleiders verwacht dit schooljaar minimaal 75 procent van de middelen te besteden. Dit geldt het sterkst in het po waar 70 procent van de schoolleiders dit verwacht. In het vo en het (v)so is dat respectievelijk 65 procent en 58 procent van de schoolleiders.

0.2 De gemeenten en het NP Onderwijs

Ongeveer 300 miljoen uit het NP gaat naar de gemeenten in Nederland. Ook de gemeenten kunnen het budget inzetten tot en met schooljaar 2024-2025. Onder alle gemeenten in Nederland is een vragenlijst uitgezet over de voorbereiding van de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs. De vragenlijst is ingevuld door 148 gemeenten, oftewel 43 procent van alle gemeenten in Nederland.

Drie kwart van de gemeenten ontwikkelt concrete plannen voor de besteding van de middelen uit het NP Onderwijs of is al met de uitvoering daarvan begonnen. Ruim een kwart van de gemeenten oriënteert zich nog of heeft een globaal beeld wat ze gaan doen. Grotere gemeenten zijn al vaker gestart met de besteding van de middelen dan kleine gemeenten. Kleinere gemeenten verkeren vaker in een oriënterende fase.

Vrijwel alle gemeenten werken samen met het onderwijs. Een groot deel van de gemeenten betreft ook voorschoolse educatie bij het ontwikkelen van plannen. Inzet op het welbevinden van de leerlingen staat voor de meeste gemeenten voorop. Vrijwel alle gemeenten noemen maatregelen om het welbevinden van de leerlingen te verbeteren en ze besteden daar ook het grootste deel van het budget aan.

Veel schoolbesturen herkennen het beeld dat de gemeente samenwerking met hen zoekt bij de planvorming rondom NP Onderwijs. Bestuurders vinden het positief dat de gemeente het onderwijs bij de planvorming betreft, al merken verschillende van hen ook dat de planvorming in hun gemeente wat traag verloopt.

0.3 Gebruik van de examenregeling

Scholen in het voortgezet onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs en vavo-instellingen hebben aanvullende middelen ontvangen bedoeld om examenkandidaten extra te ondersteunen en daarmee goed voor te bereiden op hun eindexamen. Scholen in het vo hebben we hierover enkele aanvullende vragen voorgelegd. Daarnaast zijn de vavo-instellingen apart benaderd met het verzoek om een beknopte vragenlijst in te vullen.

471 onderwijsinstellingen hebben in schooljaar 2020-2021 extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan examenkandidaten. 410 daarvan hebben deze activiteiten gefinancierd met de aanvullende middelen die door OCW beschikbaar zijn gesteld. De middelen zijn vooral ingezet voor de extra (eigen) personeel (78%), meer individuele begeleiding (51%), de inhuur van externe ondersteuning (49%) en extra onderwijstijd (38%). Activiteiten die in mindere mate zijn aangeboden zijn bijlessen (33%), specifieke inzet op één of meerdere eindexamenvakken (10%) en kleinere klassen (8%). In de inzet van de middelen zijn enkele significante verschillen zichtbaar tussen vo-scholen (inclusief vso) en vavo-instellingen.

Bijna drie kwart van de onderwijsinstellingen (72%) heeft de extra ondersteunende activiteiten aangeboden aan alle examenkandidaten. 75 procent van de schoolleiders is van mening dat de aanvullende

middelen (zeer) effectief zijn geweest voor het goed voorbereiden van de examenkandidaten op hun examens in 2021. Het overige deel van de schoolleiders oordeelt neutraal of weet het niet.

Bijna twee derde van de onderwijsinstellingen (63%) heeft de aanvullende middelen volledig besteed, 16 procent gedeeltelijk en voor 21 procent is niet bekend of de middelen volledig besteed zijn. Voor de meerderheid van de onderwijsinstellingen waren de aanvullende middelen afdoende voor het organiseren van de extra ondersteuning voor de examenkandidaten. Dit aandeel verschilt echter wel significant tussen vo-scholen (inclusief vso) en vavo-instellingen, namelijk respectievelijk 91 en 74 procent.

0.4 De toewijzing van de arbeidsmarkttoelage

Naast de middelen uit het NP Onderwijs zijn er voor scholen met een relatief hoge achterstandsscore aanvullende middelen beschikbaar gekomen, de zogenoemde arbeidsmarkttoelage. Deze toelage is bedoeld om het werken op scholen met een hoge achterstandsscore aantrekkelijker te maken en zo het herstel van kansengelijkheid te bevorderen. De arbeidsmarkttoelage wordt verstrekt aan het bestuur. Het bestuur zorgt er vervolgens voor dat de toelage bij het personeel terecht komt.

De meerderheid van de besturen (87%) heeft de besluitvorming met de betreffende zeggenschapsorganen (GMR of MR) over de arbeidsmarkttoelage afgerond. Schoolleiders bevestigen dit. Veruit de meeste besturen voeren de regeling uit zoals deze is bedoeld: het personeel van de aangewezen scholen ontvangt een aanvulling op hun beloning. Meestal (bij 82% van de besturen) gebeurt dat als vast percentage op hun salaris. De meeste personeelsleden ontvangen zo gemiddeld tussen 7 en 8 procent bij het salaris. Het merendeel van de besturen is ook al gestart met het uitkeren van de toelage (stand februari 2022).

Ongeveer een vijfde van de bestuurders noemt knelpunten. Meestal hebben deze betrekking op de uitvoerbaarheid. Verschillende bestuurders menen dat het oneerlijk is dat maar een deel van het personeel een extra beloning krijgt.

De arbeidsmarkttoelage roept sterk uiteenlopende reacties op. Een relatief groot deel van de bestuurders is niet tevreden over de regeling. Met name de looptijd van de toelage (van twee jaar) en de selectie van de vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage roepen weerstand op: respectievelijk 61 procent en 56 procent van de bestuurders is daarover (zeer) ontevreden. Ook twee derde de schoolleiders (64%) vindt de looptijd van de regeling een (zeer) slechte voorwaarde. Zij staan echter wel achter het feit dat de arbeidsmarkttoelage alleen bedoeld is voor scholen met een relatief hoge achterstandsscore (68%). Een meerderheid van de bestuurders en schoolleiders onderschrijft het voorstel om de toelage te verdelen onder al het personeel werkzaam op de scholen die in aanmerking komen (respectievelijk 55 en 80%).

Veel bestuurders zijn niet erg overtuigd van de effectiviteit van de toelage: 56 procent verwacht geen enkel effect op de overweging om op de betreffende school te blijven werken en 62 procent verwacht geen enkel effect op de mogelijkheden om nieuw personeel voor de betreffende school te werven. Schoolleiders en leraren denken hier anders over. 77 procent van de schoolleiders en 52 procent van de personeelsleden verwacht een positief effect op het behoud van personeel door de arbeidsmarkttoelage. En 81 procent van de schoolleiders verwacht een positief effect op de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken. Daarnaast verwachten zowel schoolleiders als personeelsleden ook enkele positieve neveneffecten, waaronder op de werkdruk en werktevredenheid van het personeel.

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Plaats van de implementatiemonitor in NP Onderwijs

Via het Nationaal Programma Onderwijs (NP Onderwijs) is € 5,8 miljard aan het funderend onderwijs beschikbaar gesteld om scholen in staat te stellen om de door corona veroorzaakte leervertragingen in te halen en te werken aan het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen.² Om de doelen van het NP Onderwijs te monitoren en evalueren, wordt van scholen en gemeenten gevraagd inzicht te geven in wat zij met deze middelen doen³ en wat zij daarmee (hopen te) bereiken. Dit gebeurt op verschillende momenten in de tijd en via verschillende instrumenten.

De monitoring en evaluatie van het NP Onderwijs bestaat uit drie hoofdonderdelen:

1. Een implementatiemonitor: hoe verloopt de uitvoering van het NP Onderwijs bij scholen en gemeenten?
2. Een resultaatmonitor: welke meetbare resultaten worden behaald?
3. Een effectmeting: quasi-experimenteel effectonderzoek bij tien à vijftien kansrijke interventies.

De implementatie- en de resultaatmonitor zijn bedoeld om de Tweede Kamer gedurende het verloop van het programma te informeren en om zo nodig tussentijds te kunnen bijsturen. Beide onderdelen lopen grotendeels parallel aan elkaar in de tijd en zijn niet altijd strikt van elkaar te onderscheiden. Dit houdt in dat beschikbare informatie over de voortgang en resultaten voor beide onderdelen bruikbaar zal zijn. De effectmeting vindt in een later stadium plaats.

In de voorliggende tussenrapportage doen we verslag van de bevindingen uit de tweede meting voor de verdiepende *implementatiemonitor*. Deze monitor wordt uitgevoerd door ResearchNed, SEO Economisch Onderzoek en RegioPlan. Deze tweede meting volgt op een eerste deelonderzoek dat is uitgevoerd door ResearchNed.⁴

De hoofdvraag van de verdiepende implementatiemonitor luidt:

Hoe verloopt de uitvoering van het NP Onderwijs bij scholen en gemeenten?

Het verdiepende implementatieonderzoek bestaat uit een aantal enquêtes en kwalitatieve studies onder scholen in het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs en gemeenten, en heeft tot doel na te gaan wat de stand van zaken is met betrekking tot de vormgeving en uitvoering van de interventies, welke partijen hierbij betrokken zijn, wat wel en niet goed gaat en wat (volgens het oordeel van betrokkenen) de resultaten zijn van het programma. Dit rapport bevat de resultaten van de tweede (tussentijdse) meting. In deze meting staan de volgende deelvragen centraal:

Scholen

1. Welke partijen (intern en extern) waren/zijn betrokken bij de voorbereiding en uitvoering van de interventies en op welke wijze waren/zijn zij betrokken en wat zijn ervaringen?
2. Welke overwegingen zijn belangrijk geweest bij de keuze van de interventies?
3. Hoe behulpzaam waren de door OCW geboden ondersteuning en instrumenten bij de voorbereiding van het NP Onderwijs?
4. (Hoe) zijn ouders geïnformeerd?
5. Wat is de status van de interventies, wat zijn knelpunten en succesfactoren bij de uitvoering?
6. Op welke wijze wordt personeel bijgeschoold, zijn er personele knelpunten?
7. In welke mate ervaren scholen resultaten van de interventies?
8. Welk deel van de middelen verwachten scholen dit schooljaar te besteden?

² Het betreft hier alle scholen voor basisonderwijs (bao), speciaal basisonderwijs (sbao), (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)(so) en voortgezet onderwijs (vo).

³ Kort na de tweede meting maakte minister Wiersma bekend dat scholen en gemeenten het budget uit het NP Onderwijs ook mogen inzetten in schooljaar 2023-2024 en schooljaar 2024-2025.

⁴ Joris Cuppen, Anja van den Broek & Ardita Muja (oktober 2021) *Eerste deelonderzoek implementatiemonitor Nationaal Programma Onderwijs. Resultaten inventariserende vragenlijst funderend onderwijs*. Nijmegen: ResearchNed.

Gemeenten

1. Welke maatregelen nemen gemeenten met de extra middelen?
2. Hoe en waarom is men tot de keuze voor deze maatregelen gekomen?
3. Welke maatregelen zijn nieuw en welke sluiten aan bij reeds bestaande maatregelen?
4. Met welke partijen (scholen, kinderopvang en andere lokale partijen) heeft overleg en afstemming plaatsgevonden? In welk verband?
5. Hoe is de rol- en taakverdeling tussen de gemeente, scholen en eventuele andere betrokken partijen?
6. Is er externe deskundigheid ingeschakeld in de voorbereiding en zo ja, welke en waarvoor?
7. Zijn er regionale afspraken gemaakt over maatregelen?
8. Wat is het beoogde bereik van de maatregelen? Welke doelen willen de gemeenten met de maatregelen bereiken?
9. Is er een evaluatieplan opgesteld en een plan om het doelbereik te meten?

1.2 Onderzoeksaanpak

Digitale vragenlijst onder scholen, schoolbesturen en gemeenten

Deze verdiepende implementatiemonitor bouwt voort op de eerste inventariserende vragenlijst die is afgenomen in september 2021 onder schoolleiders in het funderend onderwijs. In deze eerste vragenlijst is een eerste inventarisatie gedaan van de door scholen geconstateerde vertragingen als gevolg van corona en is een inventarisatie gemaakt van interventies die scholen hebben gekozen uit het keuzemenu. In totaal 56 procent van alle scholen in het funderend onderwijs nam deel aan dit eerste onderzoek. Deze scholen vormen de basis voor de vervolgmeting waarover in dit rapport wordt gerapporteerd. Er is gekozen om vragenlijsten te laten invullen door zowel schoolleiders als door personeel. Aanvullend zijn vragenlijsten uitgezet onder schoolbesturen en gemeenten.

De vragenlijst voor *schoolleiders* omvat de volgende onderwerpen:

- voorbereidingsfase NP Onderwijs (actoren betrokken bij interventiekeuze, wijze betrokkenheid, betrokkenheid bestuur, overwegingen interventiekeuze, ondersteuning OCW, informeren ouders);
- interventiekeuze en uitvoering (status interventies, wijzigingen initiële keuze, redenen niet starten interventies, afzien van interventies, nieuwe of bestaande interventies);
- realisatie van de plannen (uitvoering van plannen, noodzakelijke ondersteuning, succesfactoren en knelpunten);
- uitvoerende partijen (personele inzet, betrokkenheid en tevredenheid externen, bijscholing);
- voortgang en opbrengsten (positieve effecten interventies, tussentijdse resultaten, inzet deel van NP Onderwijs-middelen dit schooljaar).

De vragenlijst voor *personeel* kent de volgende onderwerpen:

- voorbereidingsfase NP Onderwijs (betrokkenheid team, tevredenheid voorbereidingsfase, werkdruk);
- uitvoering van de interventies (nieuwe of bestaande interventies, competenties uitvoering interventies, professionalisering);
- realisatie van de plannen (oordeel uitvoering, ondersteuningsbehoefte, tevredenheid uitvoering, succesfactoren en knelpunten);
- voortgang en opbrengsten (invloed NP Onderwijs op werkdruk, ervaren positieve effecten, opbrengst interventies).

In de vragenlijst voor *schoolbesturen* zijn de volgende onderwerpen aan de orde gesteld:

- inzet van bovenscholse interventies in het kader van NP Onderwijs (mate waarin besturen dit doen, aard van de interventies, inzet van budget);
- samenwerking met de gemeente(n) (mate waarin bestuur wordt betrokken bij de gemeentelijke plannen).

In de vragenlijst voor *gemeenten* zijn de volgende onderwerpen voorgelegd:

- voorbereidingsfase NP Onderwijs (actoren betrokken bij planvorming, overwegingen bij de keuze van maatregelen);
- keuze van gemeentelijke maatregelen (gekozen maatregelen, beoogde doelen, beoogde doelgroepen, inzet van het budget, nieuwe of bestaande interventies);
- realisatie van de plannen (aanzet tot uitvoering van plannen, samenwerkingspartners);
- voortgang en opbrengsten (afspraken over doelbereik, afspraken over evaluatie).

Aanvullend op het implementatieonderzoek naar de stand van zaken met betrekking tot de gekozen interventies, heeft OCW de onderzoekers gevraagd een aantal vragen op te nemen over de Regeling aanvullende en bijzondere bekostiging eindexamens 2021 en over de Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs PO en VO. Het gaat om regelingen die betaald worden uit de NP Onderwijs-middelen.

Regeling aanvullende en bijzondere bekostiging eindexamens 2021 (zie hoofdstuk 6)⁵

Voor tegemoetkoming van scholen en instellingen in de uitvoering van de maatregelen en extra ondersteuning van kandidaten heeft het kabinet een bedrag beschikbaar gesteld van € 72 miljoen voor (1) extra ondersteuning aan kandidaten voorafgaand aan het examen van € 74; (2) extra vergoeding voor docenten die lesgeven aan een examenklas in de regio Noord en (3) extra vergoeding voor scholen in heel Nederland ten behoeve van de afname van de extra herkansing voor het centrale examen (een vast bedrag van € 223 per afgelegde extra herkansing). In de vragenlijst van schoolleiders wordt ingegaan op de waardering, inzet en effecten van de extra middelen (1).

Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs PO en VO (zie hoofdstuk 7)

Bijzondere bekostiging die wordt verstrekt aan personeel op scholen met relatief veel leerlingen met een risico op onderwijsachterstanden als gevolg van COVID-19 (15% van de vestigingen met de relatief hoogste achterstandsscore). De arbeidsmarkttoelage is bedoeld om tijdens het NP Onderwijs het werken op scholen met het grootste risico op onderwijsachterstanden aantrekkelijker te maken. Het schoolbestuur spreekt samen met de MR af wie de toelage krijgt en hoe hoog die is. Aan de besturen zijn vragen voorgelegd over de toewijzing van de toelage, de partijen die daarbij zijn geconsulteerd, de stand van de uitvoering, de mate van tevredenheid en de ervaren effectiviteit van de toelage. In de vragenlijst van schoolleiders en personeel wordt ingegaan op de waardering en effecten van de arbeidsmarkttoelage. De vragen over arbeidsmarkttoelage zijn alleen voorgelegd aan besturen, schoolleiders en personeel van scholen waaraan de toelage is toegekend.

Benadering van scholen

Voor de benadering van de scholen is gebruikgemaakt van de vestigingsinformatie die is gedownload op 5 januari 2022 via DUO open onderwijsdata.⁶ Aan de gemeentecodes van deze scholen zijn CBS-regio-indelingen toegevoegd (o.a. landsdeel, stedelijkheid, 5G); aan de vestigingscodes zijn de CBS-achterstandsscores⁷ toegevoegd (zonder drempel). Aan dit populatiebestand zijn via de sleutel 'brin-vestiging' de deelname en interventies gekoppeld die scholen in de eerste vragenlijst hebben aangeleverd. Van 4.404 schoolvestigingen konden gegevens worden gekoppeld. Deze scholen zijn in de tweede week van januari 2022 uitgenodigd om deel te nemen aan de implementatievragenlijst via een brief op het correspondentieadres én via een e-mail op het bij DUO bekende e-mailadres met het verzoek aan schoolleiders in het primair, voortgezet en (voortgezet) speciaal onderwijs om:

- een digitale vragenlijst in te vullen over de stand van zaken met betrekking tot de implementatie van de interventies;
- via een geautomatiseerde e-mail de uitnodiging door te sturen naar het personeel.

⁵ In de vragenlijst zijn vragen gesteld over het eerste onderdeel (Extra ondersteuning aan kandidaten voorafgaand aan het examen).

⁶ https://duo.nl/open_onderwijsdata/primair-onderwijs/ en https://duo.nl/open_onderwijsdata/voortgezet-onderwijs/

⁷ Deze achterstandsscores zijn gedownload via de CBS website (https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2021/05/achterstandsscores-scholen-2020.xlsx) en https://www.cbs.nl/-/media/_excel/2021/19/achterstandsscores-scholen-vo-2020.xlsx) en betreffen de scores per 1-10-2020. Er is zowel gebruikgemaakt van ongecorrigeerde scores (zonder drempel) als van gecorrigeerde scores (achterstandsscore gedeeld door het leerlingaantal). Op basis van beide indicatoren (met en zonder correctie) zijn kwintielen berekend door binnen primair onderwijs en voortgezet onderwijs de verdeling op te delen in vijf gelijke delen. De scholen waarvan geen informatie bekend was, zijn in een aparte categorie ingedeeld.

Begin februari is een reminder per e-mail verzonden. De enquêtes zijn ingevuld tussen 14 januari 2022 en 21 februari 2022 (sluiting veldwerk).

Benadering van schoolbesturen

Voor de benadering van de schoolbesturen is gebruikgemaakt van de DUO-bestanden voor besturen in po, vo en (voortgezet) speciaal onderwijs (DUO Onderwijsdata). Deze bestanden zijn samengevoegd en aangevuld met e-mailadressen van de besturen en het aantal scholen onder het bestuur dat de arbeidsmarkttoelage ontvangt. Een deel van eenpitters (bestuur waaronder één school valt) is als school benaderd voor de vragenlijst onder schoolleiders. In totaal ging het hierbij om 285 besturen (van in totaal 434 eenpitters). Deze besturen zijn uit het bestand gehaald. Vervolgens is het bestand gescreend op dubbele of ontbrekende e-mailadressen. Waar mogelijk zijn deze e-mailadressen gecorrigeerd of toegevoegd. Uiteindelijk is er naar 888 besturen een uitnodiging gestuurd.

De eerste uitnodiging ontvingen de besturen op donderdag 13 januari 2022. De vragenlijst is gesloten op 23 februari. Tussentijds is een herinnering gestuurd naar besturen die de vragenlijst niet volledig hebben ingevuld. Eenpitters en besturen van (v)so-scholen hebben nog een tweede herinnering ontvangen.

Benadering van gemeenten

Voor de benadering van de gemeenten is gebruikgemaakt van het gemeentebestand op Overheid.nl.⁸ Aan dit bestand zijn de e-mailadressen en gegevens uit de NP Onderwijstool voor gemeenten⁹ toegevoegd. Vervolgens zijn de recente fusies verwerkt (CBS, stand van zaken per 1 januari 2022). Op 14 januari 2022 hebben alle 345 gemeenten in Nederland per e-mail een uitnodiging ontvangen om mee te werken aan de enquête over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs door de gemeenten. De vragenlijst kon tot en met 23 februari 2022 worden ingevuld.

Om een goede respons te halen, is twee maal een herinnering uitgezet. De laatste keer was deze herinnering specifiek gericht op gemeenten in de regio West (Utrecht, Noord- en Zuid-Holland), waar de respons in eerste instantie wat achterbleef. De respons in die regio heeft daardoor een impuls gekregen.

Responsverantwoording en dataverwerking scholen

In totaal vulden 2.862 schoolleiders de vragenlijst in. Van 273 scholen kon de informatie niet worden verwerkt omdat een te klein deel van de vragenlijst was ingevuld (onvolledige respons). Tabel 1.1 toont de valide responsaantallen en -percentages. De respons bedraagt **59 procent** (ten opzichte van de steekproef van benaderde schoolvestigingen). Dit komt overeen met **30 procent** van **alle** schoolvestigingen in het funderend onderwijs.

Tabel 1.1 Respons vragenlijst scholen (schoolleiders)

	(Valide) respons	Benaderd	% respons
Po (inclusief sbao)	1.888	3.245	58%
(V)so	173	289	60%
Vo	528	870	61%
Totaal	2.589	4.404	59%

Een verantwoording van de respons en de representativiteit van de respons, ook van de respons door besturen en gemeenten, is weergegeven in bijlage 1.

Aan **schoolleiders** is gevraagd om de vragenlijst door te sturen naar het **onderwijspersoneel** betrokken bij de uitvoering van de interventies. Binnen de vragenlijstapplicatie werd hiervoor de schoolleider doorgeleid naar het eigen e-mailprogramma waarin men zelf de e-mailadressen van de personeelsleden kon ingeven. De schoolleiders hoefden hiervoor geen e-mailadressen achter te laten. In totaal 22 procent van de schoolleiders maakte gebruik van deze mogelijkheid: basisscholen 22 procent; (voortgezet) speciaal onderwijs 18 procent en voortgezet onderwijs 22 procent. Personeelsleden van 558 scholen hebben de vragenlijst ingevuld. Gemiddeld zijn het 3,3 personeelsleden per school: 2,9 (n=395) in het primair

⁸ <https://organisaties.overheid.nl/Gemeenten/>

⁹ Het gaat om de achterstandsscore en het bedrag dat de gemeente uit NP Onderwijs ontvangt.

onderwijs; 3,0 (n=47) in het (voortgezet) speciaal onderwijs en 4,9 (n=116) in het voortgezet onderwijs. Bij het personeel is een weging toegepast om alle scholen evenveel gewicht te geven. Om na te gaan of de antwoorden van de schoolleiders die de vragenlijst doorstuurden afwijken op een aantal uitkomstmaten van degenen die de lijst niet doorstuurden, is gekeken of het doorsturen van de vragenlijsten samenhangt met het antwoord op de vragen: 'In hoeverre leveren de interventies tot nu toe op wat ervan werd verwacht?' en 'Welk percentage van de NP Onderwijs-middelen wordt dit schooljaar besteed?'. Op beide vragen was er in geen van de drie sectoren een significant verschil te zien tussen schoolvestigingen waarvan de vragenlijst wel en niet is doorgestuurd.

Van de vragen over de *examenregeling* zijn de antwoorden van 443 schoolvestigingen verwerkt (411 vo-scholen, 32 vso-scholen). Dit komt overeen met 44 procent van de schoolvestigingen uit de steekproef en 26 procent van alle vo-vestigingen. Daarnaast zijn vavo-instellingen benaderd door OCW. Van deze instellingen hebben er 30 de vragen beantwoord.

De vragen over de *arbeidsmarkttoelage* zijn ingevuld door 349 (27%) van de 1.315 schoolvestigingen in de populatie die een arbeidsmarkttoelage ontvangen: een respons van 57 procent ten opzichte van de schoolvestigingen met arbeidsmarkttoelage die voor dit onderzoek zijn benaderd. Voor de arbeidsmarkttoelage is gekeken of de responsgroep significant afwijkt van de populatie ten aanzien van de verdeling van de hoogte van het ontvangen bedrag. Ondanks het uitblijven van significante verschillen in de verdeling, is toch besloten om de vragen over de arbeidsmarkttoelage te wegen naar het ontvangen bedrag. De hoogte van de arbeidsmarkttoelage achtten we namelijk dermate van belang bij de uitkomsten, dat zelfs niet-significante verschillen ertoe kunnen doen. Om deze reden is besloten om de verdeling van de responsgroep gelijk te trekken met de verdeling van de populatie.

Tabel 1.2 Respons op het onderdeel arbeidsmarkttoelage per kwintiel (waarbij kwintiel 1 de 20% scholen met de laagste achterstandsscore vertegenwoordigd en kwintiel 5 de 20% scholen met de hoogste score)

	PO		VO		(V)SO	
	Populatie	Respons (zonder weging)	Populatie	Respons (zonder weging)	Populatie	Respons (zonder weging)
Kwintiel 1	20,3%	18,6%	20,1%	16,2%	20,9%	8,7%
Kwintiel 2	20,3%	20,2%	20,1%	25,0%	20,9%	17,4%
Kwintiel 3	19,5%	20,2%	20,1%	23,5%	18,6%	13,0%
Kwintiel 4	19,9%	23,2%	20,1%	14,7%	19,8%	30,4%
Kwintiel 5	20,0%	17,9%	19,7%	20,6%	19,8%	30,4%
N	970	263	259	68	86	23

Responsverantwoording en dataverwerking schoolbesturen

In totaal zijn er ruim achthonderd besturen¹⁰ benaderd met een verzoek om de vragenlijst in te vullen. De vragenlijst omvatte drie onderwerpen:

1. bovenschoolse interventies;
2. samenwerking met gemeenten;
3. de arbeidsmarkttoelage.

Per bestuur is voor de benadering gekeken op welk van de drie onderwerpen ze zicht (kunnen) hebben. Afhankelijk daarvan kunnen ze zijn bevraagd op één, twee of drie van de onderwerpen. Dit betekent dat de respons per onderdeel verschilt (zie tabel 1.3). Het eerste onderwerp is alleen uitgevraagd onder de besturen die meerdere scholen omvatten, de respons onder deze besturen bedraagt 36 procent. Het tweede onderwerp is voorgelegd aan alle benaderde besturen. De respons op dit onderdeel van de vragenlijst lag op 32 procent. De vragen over het derde onderwerp zijn alleen gesteld aan besturen van scholen die in aanmerking komen voor de toelage. Van de benaderde besturen heeft 37 procent de vragenlijst ingevuld. De achterblijvende respons bij het onderdeel over de samenwerking met de gemeenten wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door de tegenvallende respons door eenpitters.

¹⁰ In totaal zijn er ruim 1100 besturen. De eenpitters (besturen waaronder één school valt) die in de steekproef van de benadering van schoolleiders zitten, zijn niet nog een keer als bestuur benaderd. Hierdoor zijn de eenpitters fors ondervertegenwoordigd onder de besturen die zijn uitgenodigd om mee te werken aan de vragenlijst.

Tabel 1.3 Respons per onderdeel

	Respons	Populatie	% Respons
Bovenschoolse interventies	265	739	36%
Samenwerking met gemeenten	287	888	32%
Arbeidsmarkttoelage	135	367	37%

In de analyse van de respons door de besturen is gekeken naar sector (po, vo, (v)so en over meerdere sectoren), bestuursgrootte (eenpitter, 2 tot 5 scholen, 6 tot 10 scholen, 11 of meer scholen) en regio (Noord, Oost, West en Zuid). Bij bestuursgrootte week de respons significant af van de hele populatie. De achterblijvende respons onder dergelijke besturen in combinatie met een flinke ondervertegenwoordiging van deze besturen onder de besturen die we hebben benaderd, heeft ons doen besluiten om niet te corrigeren met een weging maar bij de analyses te kijken naar de effecten van bestuursgrootte op de uitkomsten. In de analyses leverde dit zelden significante verschillen op. Waar dat wel zo is hebben we dit genoemd in de tekst.

Responsverantwoording en dataverwerking gemeenten

In totaal hebben 148 gemeenten de vragenlijst ingevuld. Daarmee ligt de respons op 43 procent. Om te bepalen hoe representatief de respons is, hebben we gekeken naar de vertegenwoordiging van de respons op gemeentegrootte, achterstandsscore en regio (Noord, Oost, West en Zuid). Op geen van deze kenmerken week de respons significant af van de gehele populatie. In de analyse hebben we daarom geen weging toegepast.

1.3 Leeswijzer

Het voorliggende rapport bevat in separate hoofdstukken allereerst de resultaten van het primair onderwijs (hoofdstuk 2), het voortgezet onderwijs (hoofdstuk 3) en het (voortgezet) speciaal onderwijs (hoofdstuk 4), waarbij achtereenvolgens wordt ingegaan op de voorbereidingsfase, de uitvoering van de interventies en de voortgang en opbrengsten. Hoofdstuk 5 beschrijft de resultaten van de gemeenten en het NP Onderwijs, waarbij er naast een beschrijving van de voorbereidingsfase, de planvorming en de uitvoering, ook aandacht is voor samenwerking met andere partijen. De resultaten van het onderzoek naar de Regeling aanvullende en bijzondere bekostiging eindexamens 2021 komen aan de orde in hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 beschrijft de bevindingen van het onderzoeksdeel dat betrekking heeft op de Regeling bijzondere en aanvullende bekostiging uitvoering arbeidsmarkttoelage NP Onderwijs PO en VO. In de bijlagen zijn aanvullende responstabellen en de tabellen bij de figuren in Hoofdstuk 5 en 7.

Primair onderwijs

2

2 Primair onderwijs

2.1 Inleiding

Voor het schooljaar 2021-2022 hebben alle scholen in het primair onderwijs (po) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Dit betreft een bedrag van € 701,16 per leerling.¹¹ Naast dit vaste bedrag hebben scholen afhankelijk van hun achterstandsscore nog een bedrag per leerling extra gekregen. De aanvullende middelen zijn bedoeld om passende, kansrijke interventies uit te voeren om opgelopen vertragingen bij leerlingen vanwege COVID-19 in te lopen.

Om de vertraging bij leerlingen vast te stellen, hebben alle scholen in de periode april-mei 2021 een schoolscan¹² uitgevoerd. Op basis daarvan hebben zij een keuze gemaakt in uit te voeren interventies die opgenomen zijn in een door OCW gepubliceerde menukaart.¹³ De gekozen interventie zijn door scholen verwerkt in een schoolprogramma. Begin dit schooljaar is scholen gevraagd een korte vragenlijst in te vullen, waarmee inzicht is verkregen in de gemaakte keuzes ten aanzien van de interventies.

Een week na de kerstvakantie zijn wederom vragenlijsten uitgezet in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs. Dit keer onder meer actoren en om zicht te krijgen op de implementatie. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de informatie verzameld via de vragenlijsten onder schoolleiders en personeelsleden betrokken bij de uitvoering van de interventies.

2.2 Voorbereidingsfase

Betrokken actoren en hun rol binnen de voorbereiding

Volgens schoolleiders in het po hebben bijna alle scholen het team en de medezeggenschapsraad betrokken bij de keuze van de interventies uit de menukaart (tabel 2.1). Het team had daarbij vooral een adviserende/meedenkende rol, de medezeggenschapsraad vooral een instemmende rol (tabel 2.2). Bij 1.628 scholen (86%) heeft de MR instemming verleend aan de interventiekeuze. Ook het schoolbestuur had volgens een groot deel van de schoolleiders (69%) een rol in de voorbereidingsfase. Dit betreft veelal een dubbelrol, namelijk zowel adviseren/meedenken als instemming verlenen. Bij ongeveer de helft van de po-scholen gaf het schoolbestuur inhoudelijke kaders mee bij de keuze van de interventies uit de menukaart en/of kaders voor de schoolscan en/of het schoolprogramma (figuur 2.1). Bij 40 procent van de scholen heeft het bestuur (ook) expertise beschikbaar gesteld. Bij ruim een kwart van de scholen heeft het bestuur (ook) op een andere manier geholpen, bijvoorbeeld door op te treden als kritische vriend of bovenschoolse verbinding te leggen.

Het merendeel van het personeel bevestigt dat het team betrokken is geweest bij de voorbereidingsfase. Volgens 75 procent van de respondenten was het team (zeer) betrokken, vooral bij het meedenken over passende interventies en de interventies praktisch vorm te geven. Bovendien is 84 procent van het betrokken personeel (zeer) tevreden over de manier waarop hun school de voorbereidingsfase heeft uitgevoerd. Volgens 14 procent heeft de voorbereidingsfase geleid tot (zeer) veel extra werkdruk.

¹¹ In het schooljaar 2022-2023 worden de middelen anders verdeeld (zie Kamerbrief <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/02/25/bijsturing-np-onderwijs-verdeling-middelen-en-verlenging-van-de-bestedingstermijn>).

¹² Zie <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/schoolscan>.

¹³ Zie <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/menukaart>.

Tabel 2.1 Welke actoren waren betrokken bij de keuze van de interventies uit de menukaart die zijn opgenomen in het schoolprogramma van uw school? Meer dan één antwoord mogelijk (n=1.888)

	Aantal	Percentage
Het team	1.884	100%
De medezeggenschapsraad (MR)	1.802	95%
Het schoolbestuur	1.305	69%
Leerlingen van onze school	334	18%
Ouders van onze school	227	12%
De gemeente	153	8%
Externe partij(en) ¹⁴	139	7%
Het samenwerkingsverband passend onderwijs	100	5%
Een andere partij ¹⁵	30	2%

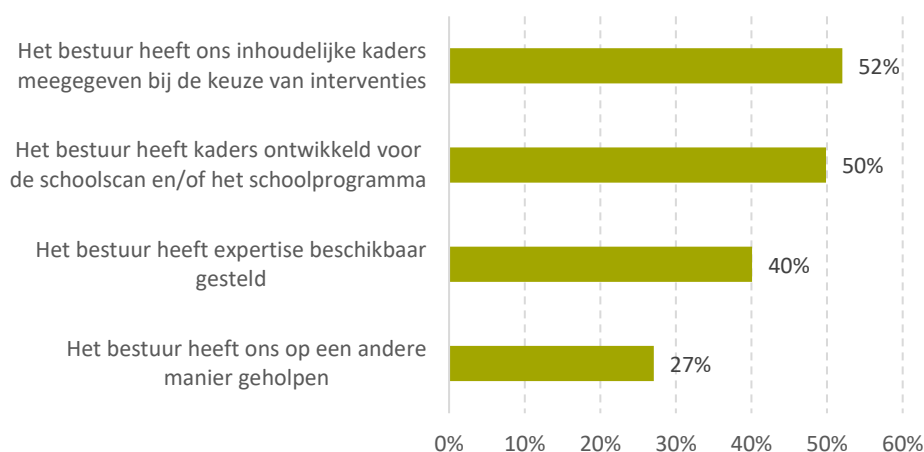
Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 2.2 Op welke manier waren de actoren betrokken bij de interventiekeuze? Meer dan één antwoord mogelijk (n=1.888)

	Adviseren/ meedenken	Instemming	Anders	N
Het team	92%	48%	1%	1.884
De medezeggenschapsraad (MR)	46%	90%	1%	1.802
Het schoolbestuur	63%	62%	6%	1.305
Leerlingen van onze school	90%	2%	10%	334
Ouders van onze school	75%	6%	23%	227
De gemeente	73%	8%	27%	153
Externe partij(en)	88%	3%	17%	139
Het samenwerkingsverband passend onderwijs	86%	7%	12%	100
Een andere partij	83%	17%	17%	30

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.1 Welke van onderstaande uitspraken t.a.v. het bestuur zijn van toepassing op uw school? (n=1.888)

Bron: vragenlijst schoolleiders

¹⁴ Er zijn vele specifieke externe partijen genoemd zoals Stichting leerKRACHT, Expertis, tekencoach en Taalvillen.

¹⁵ Er zijn veel verschillende en heel specifieke andere partijen genoemd, zoals collega-scholen, kinderopvangorganisaties en het managementteam van school.

Bovenschoolse interventies (volgens bestuurders in het po)

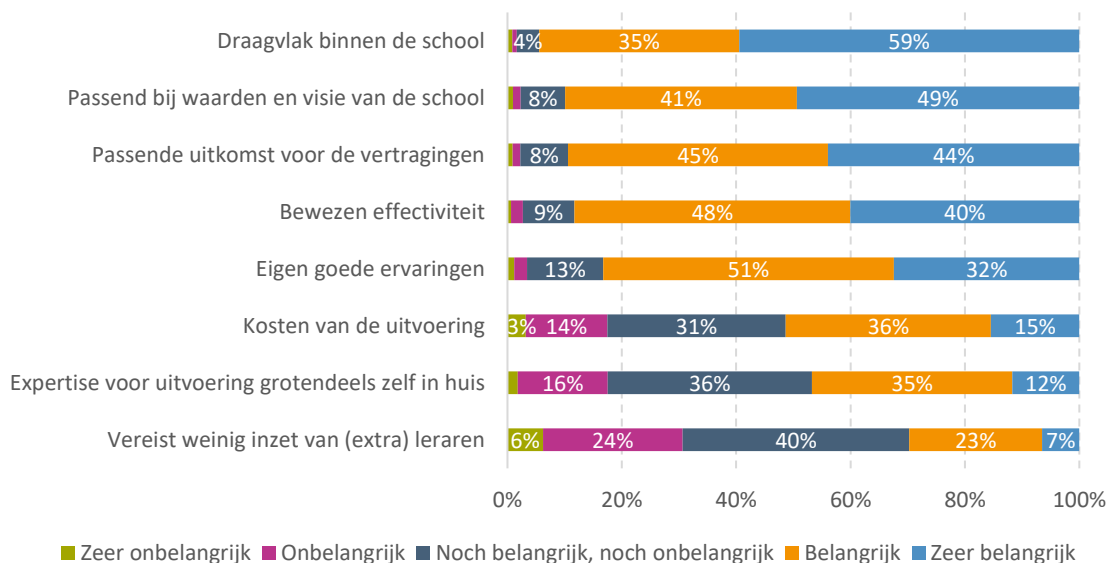
Ongeveer de helft van de besturen in het primair onderwijs werkt met bovenschoolse interventies. Besturen die hiermee werken besteden ongeveer 12 procent van de middelen uit het NP Onderwijs aan dergelijke interventies. De meest genoemde interventie is de professionalisering van het personeel voor de uitvoering van de interventies (door de scholen). Deze interventie wordt door twee derde van de besturen genoemd. Andere veel genoemde interventies zijn advisering van scholen over de keuze van interventies (40%) en de inhuur van specialisten die op meerdere scholen aan de slag gaan (36%). De belangrijkste redenen om met bovenschoolse interventies te werken is dat de besturen denken dat dit de kwaliteit van de interventies ten goede komt (52%), een aanvullende motivatie is dat deze besturen streven naar een gemeenschappelijker aanpak binnen het bestuur (49%). Daarnaast verwachten ze dat het efficiënter (48%) en effectiever (41%) is.

Bron: vragenlijst besturen

Gehanteerde uitgangspunten bij de keuze van interventies

Volgens schoolleiders is een aantal uitgangspunten belangrijk geweest bij de keuze van de interventies uit de menukaart. Dit betreft allereerst het draagvlak binnen de school voor de interventies, gevolgd door de passendheid van de interventies bij de normen en waarden van de school, de mate waarin de interventies een passende uitkomst bieden voor de geconstateerde vertragingen bij de leerlingen, de bewezen effectiviteit en de eigen goede ervaringen met (een deel van) de gekozen interventies. Waar volgens schoolleiders relatief het minst rekening mee is gehouden bij de keuze van de interventies uit de menukaart is of de uitvoering weinig inzet vereist van (extra) leraren.

Figuur 2.2 In welke mate zijn onderstaande overwegingen belangrijk geweest om tot de gekozen interventies te komen? (n=1.888)

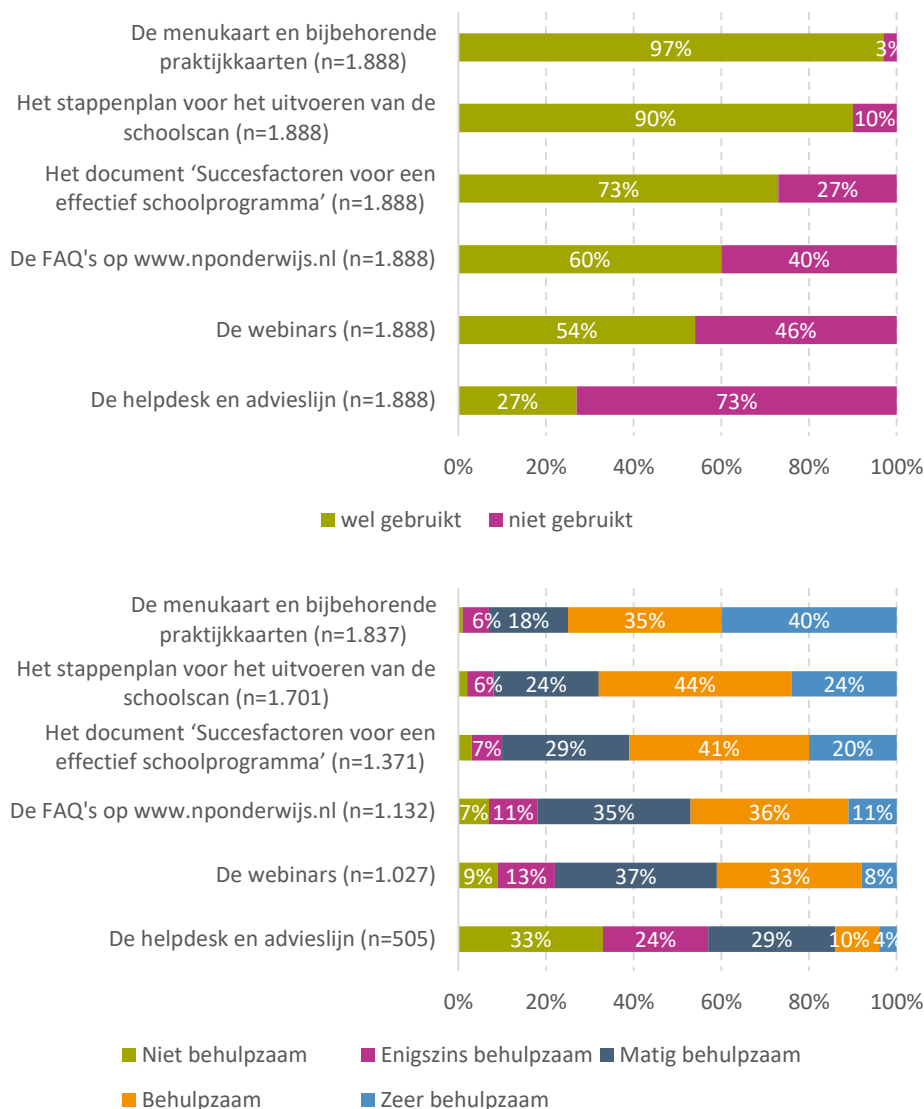

Bron: vragenlijst schoolleiders

Gebruik en waardering van de geboden ondersteuning door OCW

Ter voorbereiding op het NP Onderwijs hebben scholen het meest gebruikgemaakt van de menukaart met bijbehorende praktijkkaarten (97%), het stappenplan voor het uitvoeren van de schoolscan (90%) en het document 'Succesfactoren voor een effectief schoolprogramma' (73%). Deze instrumenten zijn volgens schoolleiders ook relatief het meest behulpzaam geweest. Een substantieel deel van de scholen heeft (ook) gebruikgemaakt van de FAQ's op www.nponderwijs.nl (60%) en de webinars (54%). De gebruikers hiervan oordelen overwegend positief over de behulpzaamheid ervan. Het minst is gebruik gemaakt van de helpdesk en de advieslijn (27%) en deze ondersteuning is door de gebruikers ervan relatief het minst (zeer) behulpzaam geweest.

Figuur 2.3 Gebruik en behulpzaamheid van de door OCW geboden ondersteuning en instrumenten bij de voorbereiding van het Nationaal Programma Onderwijs

Bron: vragenlijst schoolleiders

2.3 Uitvoering van de interventies

Aanpassingen in en status van de gekozen interventies

Van de geïnventariseerde interventies bij po-scholen begin dit schooljaar zijn 'Instructie in kleine groepen' (1.570 scholen), 'Onderwijsassistenten/instructeur' (1.355 scholen) en 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (1.296 scholen) de meest voorkomende. De minst voorkomende interventies in het po waren begin dit schooljaar 'Zomer- of lentescholen' (67 scholen), 'Gesprokentaalinterventies' (116 scholen) en 'Beheersingsgericht leren' (61 scholen).

In de huidige vragenlijst is aan schoolleiders gevraagd of er aanpassingen zijn gedaan in de gekozen interventies. 167 scholen (9%) hebben besloten om af te zien van bepaalde interventies, met name vanwege onvoldoende beschikbaar personeel en de keuze om (meer) in te zetten op andere interventies. In de meeste gevallen heeft de aanpassing betrekking op een enkele interventie. Bij 609 po-scholen (32%) blijkt er sprake van meer interventies sinds begin dit schooljaar. Deze aanvullende interventies zijn divers, waarvan de meest toevoegde zijn weergegeven in tabel 2.3. De voornaamste redenen om voor

aanvullende interventies te kiezen zijn financiële ruimte, het inzicht dat deze interventies goed inspelen op de vertragingen bij leerlingen en het feit dat de keuze aan interventies begin dit schooljaar nog niet definitief was.

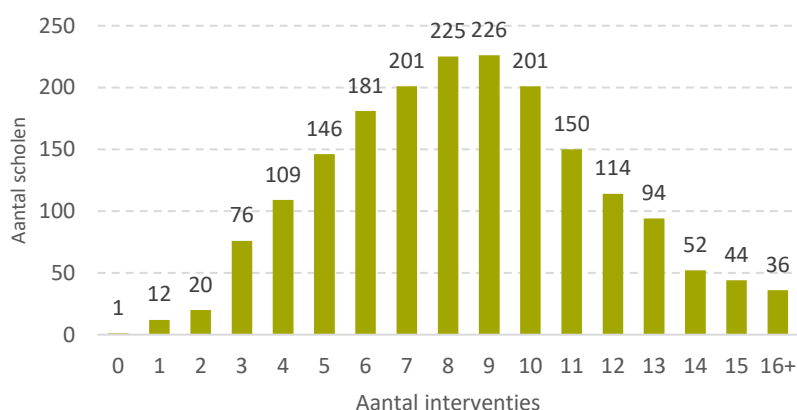
Tabel 2.3 Welke interventies ontbreken die u momenteel uitvoert, wilt uitvoeren of al hebt uitgevoerd? (n=609)

Top 5	Aantal	Percentage
1. Sportieve activiteiten	92	15%
2. Cultuureducatie	91	15%
3. Technieken voor begripend lezen	88	14%
4. Klassenverkleining	81	13%
5. Individuele instructie	79	13%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Vanwege de wijzigingen in de gekozen interventies is het interessant om opnieuw het aantal interventies per school in kaart te brengen. Hieruit blijkt dat 71 procent van de scholen in het po zeven of meer interventies heeft gekozen. Het gemiddeld aantal interventies per school is ruim acht.

Figuur 2.4 Verdeling van het aantal gekozen interventies per school (n=1.888)

Bron: vragenlijst schoolleiders

De relatief meest gekozen interventies betreffen instructies in kleine groepen (87%), onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs (76%) en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (74%). De relatief minst gekozen interventies zijn beheersingsgericht leren (8%), gesproken taalinterventies (7%) en zomer- en lentescholen (4%).

Tabel 2.4 Frequentie van de gekozen interventies (n=1.887)

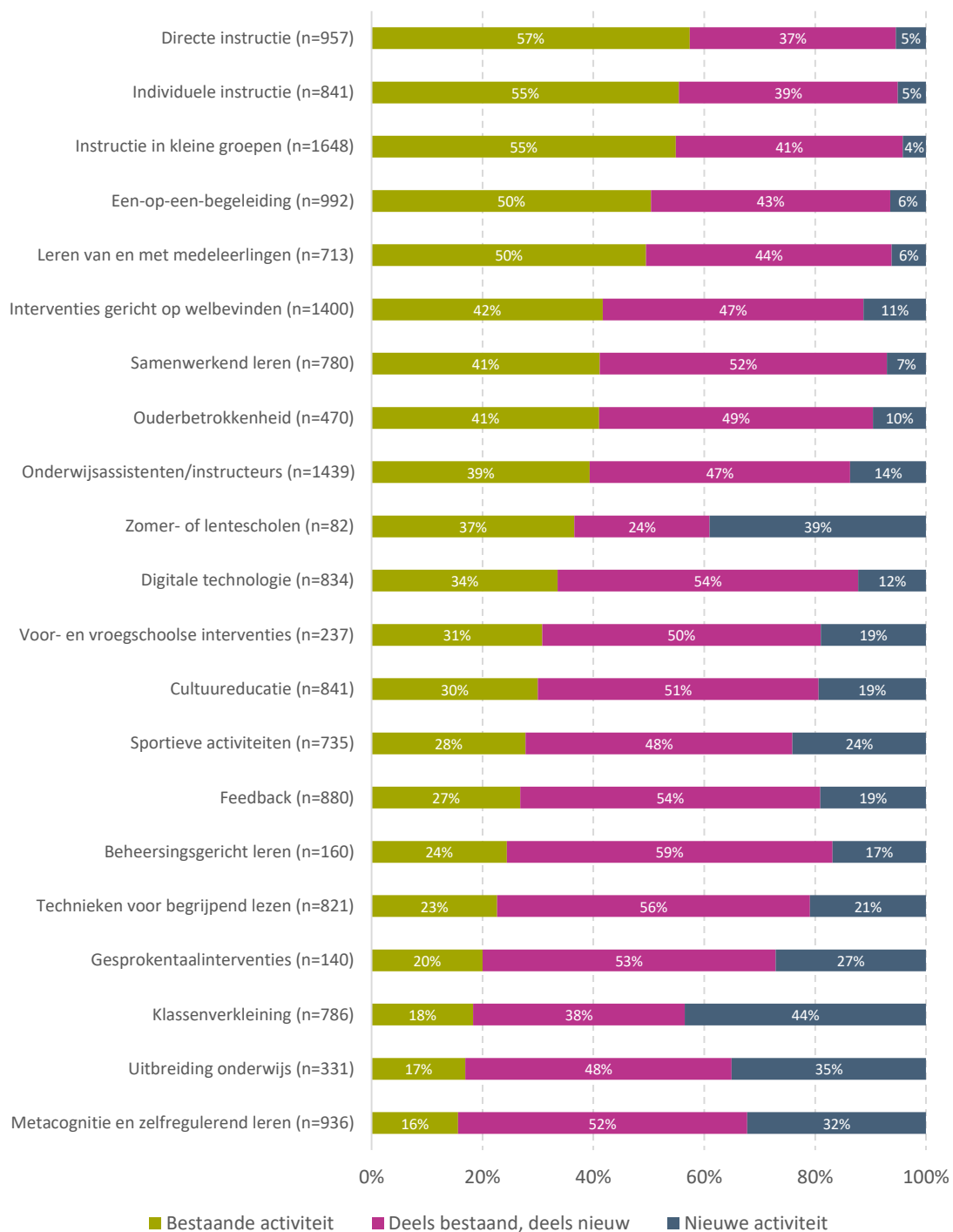
	Aantal	Percentage
Instructie in kleine groepen	1.648	87%
Onderwijsassistenten/instructeurs	1.439	76%
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	1.400	74%
Een-op-een-begeleiding	992	53%
Directe instructie	957	51%
Metacognitie en zelfregulerend leren	936	50%
Feedback	880	47%
Individuele instructie	841	45%
Cultuureducatie	841	45%
Digitale technologie	834	44%
Technieken voor begrijpend lezen	821	44%
Klassenverkleining	786	42%
Samenwerkend leren	780	41%
Sportieve activiteiten	735	39%
Leren van en met medeleerlingen	713	38%
Ouderbetrokkenheid	470	25%
Uitbreiding onderwijs	330	17%
Voor- en vroegschoolse interventies	237	13%
Beheersingsgericht leren	160	8%
Gesprokentaalinterventies	140	7%
Zomer- of lentescholen	82	4%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De gekozen interventies in het po zijn veelal bestaande of deels bestaande activiteiten (figuur 2.5). Directe instructie, individuele instructie en instructie in kleine groepen zijn relatief het vaakst geassocieerd als bestaande activiteiten. Klassenverkleining en zomer- en lentescholen zijn relatief het vaakst geassocieerd als nieuwe activiteiten.

Dat interventies (deels) nieuwe activiteiten betreft, vraagt ook wat van het personeel werkzaam in de school. 75 procent van het personeel geeft zelf aan betrokken te zijn bij interventies die bestaan uit een combinatie van reeds bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten. Voor 6 procent zijn de interventies voornamelijk nieuw. Op de vraag of personeelsleden zichzelf voldoende toegerust vinden om de interventies uit te voeren, antwoordt 84 procent (zeer) positief. Het merendeel van het personeel geeft aan formele (64%) en/of informele professionalisering (78%) vanuit school te hebben ontvangen om goed toegerust te zijn voor de uitvoering van de interventies. 86 procent van de schoolleiders zegt dat personeel wordt bijgeschoold voor de interventies. Dit is vooral het geval voor 'Directe instructie' (32%) en 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (28%) (tabel 2.5). De inhoud en de vorm van de bijscholing variëren sterk tussen scholen en tussen interventies. Enkele genoemde voorbeelden van professionalisering ten behoeve van de interventie 'Directe instructie' zijn EDI-trainingen (Expliciete Directe Instructie), studiedagen met het team en kennisoverdracht en collegiale coaching.

Figuur 2.5 In welke mate zijn de gekozen interventies nieuw voor uw school?

Bron: vragenlijst schoolleiders

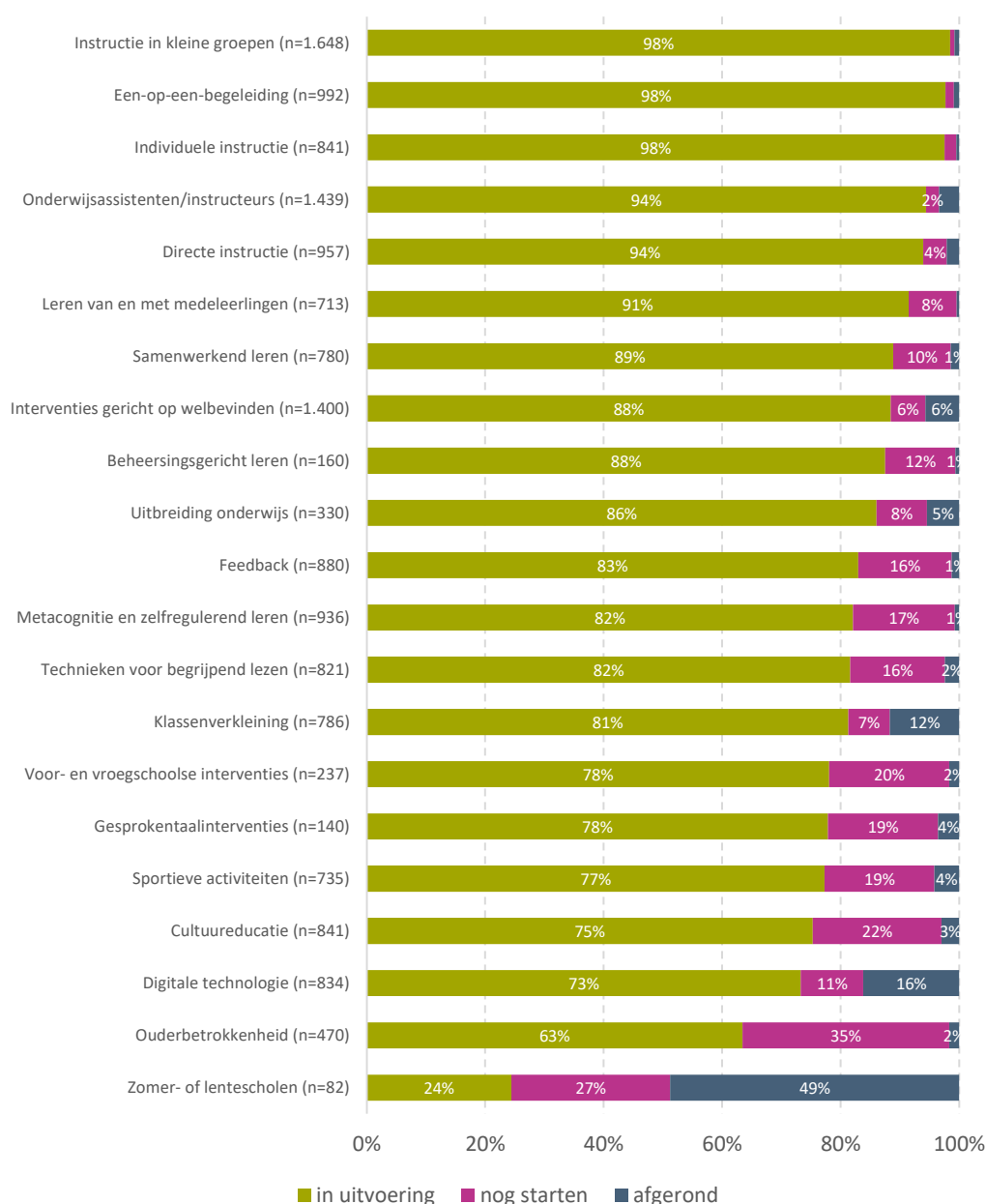
Tabel 2.5 Voor welke interventies wordt personeel (bij)geschoold? (n=1.882)

Top 5	Aantal	Percentage
1. Directe instructie	597	32%
2. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	524	28%
3. Metacognitie en zelfregulerend leren	456	24%
4. Technieken voor begrijpend lezen	436	23%
5. Feedback	428	23%
Voor geen enkele interventie wordt personeel bijgeschoold	258	14%

Bron: vragenlijst schoolleiders

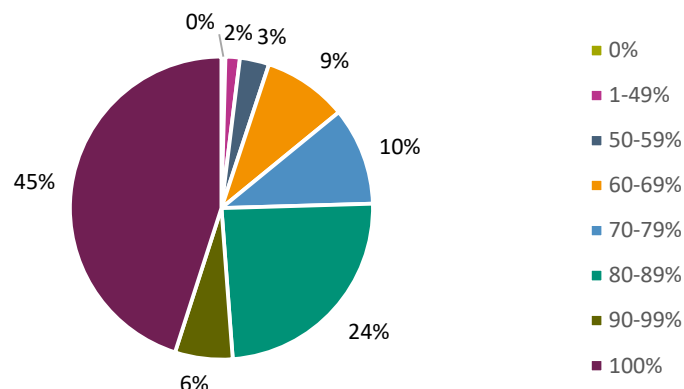
Het merendeel van de gekozen interventies is momenteel in uitvoering (figuur 2.6). Dat interventies nog niet gestart zijn heeft veelal als oorzaak dat er eerst wordt gefocust op andere interventies of omdat de uitvoering voor later gepland staat. Sommige interventies zijn ook al afgerond op bepaalde scholen. Dit is vooral het geval voor lente- en zomerscholen. Op schoolniveau bezien zijn bij 45 procent van de scholen alle interventies in uitvoering (zie figuur 2.7). Dit betreft scholen die variëren van één tot en met twintig gekozen interventies. Bij de overige scholen moet een deel van de interventies nog starten en/of is een deel al klaar.

Figuur 2.6 Wat is de huidige stand van deze interventies? (n=1.887)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.7 Cumulatieve aandeel van de interventies op schoolniveau dat in uitvoering is (n=1.887)

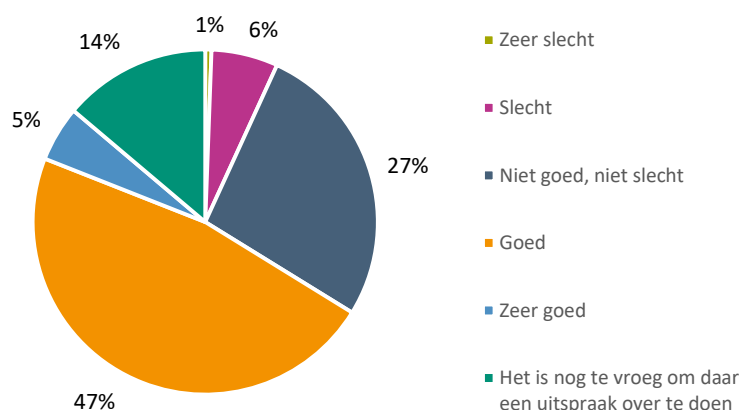
Bron: vragenlijst schoolleiders

Realisatie van de plannen, knelpunten en succesfactoren

Net iets meer dan de helft van de schoolleiders (52%) vindt dat het (zeer) goed lukt om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen (figuur 2.8). 14 procent van de scholen doet hier nog geen uitspraak over, omdat ze het daarvoor nog te vroeg vinden. Onderzocht is of dit verschilt tussen scholen gegeven hun achterstandsscore, stedelijkheid van de gemeente en landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Naar landsdeel zijn significante verschillen gevonden. Scholen in het noorden en westen van Nederland lukt het relatief vaker om de plannen tot uitvoering te brengen. Volgens 71 procent van het personeel lukt het tot nu toe (zeer) goed om de interventies waar zij bij betrokken zijn tot uitvoering te brengen.

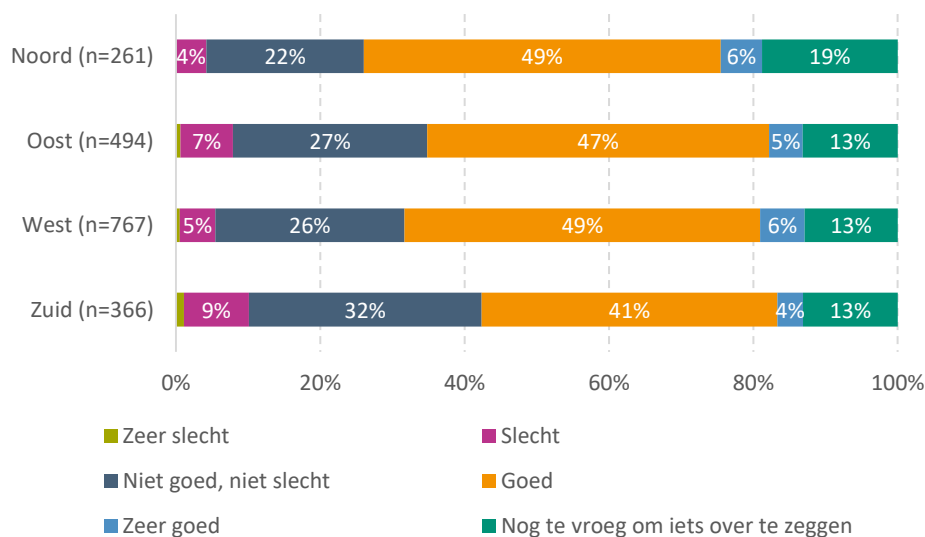
Schoolleiders en personeelsleden die hebben aangegeven dat de uitvoering niet goed verloopt, is gevraagd wat zij nog nodig hebben om de plannen uit te voeren. Het overgrote deel van de betreffende schoolleiders (79%) is van mening dat er meer beschikbaar personeel nodig is en ongeveer de helft (48%) (ook) meer (ontwikkel)tijd. Volgens de betreffende personeelsleden is in 75 procent van de gevallen meer beschikbaar personeel nodig om de plannen van de school uit te voeren. Ook acht de helft (ook) personeel met de juiste expertise (58%) benodigd.

Figuur 2.8 In hoeverre lukt het tot nu toe om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen? (n=1.888)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 2.9 In hoeverre lukt het tot nu toe om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen? Verdeling naar landsdeel (n=1.887)

Bron: vragenlijst schoolleiders

In tabel 2.6 is de top 5 weergegeven van de meest genoemde interventies door schoolleiders waarbij de uitvoering goed verloopt. Daaruit blijkt dat schoolleiders het vaakst de interventies 'Instructie in kleine groepen' en 'Onderwijsassistenten/instructeurs' goed vinden verlopen (respectievelijk 70 en 60%). Dit komt overeen met het beeld bij het personeel (respectievelijk 48 en 37%). In de onderste helft van de tabel hebben we alleen de scholen meegenomen die de interventie ook daadwerkelijk inzetten. Vier van de vijf interventies vinden we terug op beide lijsten, alleen Klassenverkleining is nieuw.

Tabel 2.6 Welke interventies verlopen goed?

Top 5: Op basis van de totale groep scholen (n=1.879)		Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen		1.321	70%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs		1.136	60%
3. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen		914	49%
4. Een-op-een-begeleiding		715	38%
5. Directe instructie		690	37%
Geen enkele interventie verloopt goed		29	2%
Top 5: Op basis van de scholen die de interventie inzetten		Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen (n=1.648)		1.321	80%
2. Onderwijsassistenten/instructeurs (n=1.439)		1.136	79%
3. Directe instructie (n=957)		690	72%
4. Een-op-een-begeleiding (n=992)		715	72%
5. Klassenverkleining (786)		545	69%
Geen enkele interventie verloopt goed (n=1.879)		29	2%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Zowel schoolleiders als personeel konden hun antwoord toelichten. Voor de vijf interventies die het succesvolst verlopen bekeken vanuit de totale groep scholen zijn deze antwoorden geanalyseerd. De open antwoorden die men gaf naar aanleiding van het goed verlopen van instructie in kleine groepen, de inzet van onderwijsassistenten/instructeurs, een-op-een-begeleiding en directe instructie vertonen veel overeenkomsten en zijn in samenhang bekeken. Volgens de meeste antwoorden heeft het positief verloop van de interventies in het primair onderwijs te maken met de beschikbaarheid van voldoende personeel. Instructie in kleine groepen verloopt goed met name door de mogelijkheid die men nu heeft om extra personeel in te zetten en gebruik te maken van onderwijsassistenten. Naast het aantrekken van nieuwe onderwijsassistenten heeft men ook uren uit kunnen breiden bij onderwijsassistenten die al verbonden waren aan de school. Dit ervaren schoolleiders als positief. NP Onderwijs faciliteert dit proces waardoor scholen de mogelijkheid hebben deze vorm van werken frequenter en structureler in te zetten

dan voorheen. Ook ervaart men het als positief dat interventies en activiteiten die al vóór corona in gang waren gezet nu een extra impuls krijgen. In dit kader wordt vaak gerefereerd aan EDI (het toepassen van expliciete directe instructie) waar veel scholen al, gecoacht door externen, mee bezig waren, zowel met de implementatie ervan als het professionaliseren van leerkrachten op dit thema. Tot slot noemen schoolleiders als positief aspect de grote betrokkenheid van leerkrachten. Er is meer aandacht voor de leerlingen, de interventie is direct inzetbaar en er is meer differentiatie mogelijk. Samen met vaak directe en meetbare resultaten bij leerlingen zorgt dit voor draagvlak en continuïteit.

‘Aandacht kan beter verdeeld worden waardoor de begeleiding passend is en kinderen beter gezien worden. Goede begeleider die flexibel en effectief kan werken. Leerkracht houdt supervisie, aanbod blijft passend.’

‘Strakke planning en duidelijk effect doordat je meer aandacht hebt voor de leerlingen.’

‘We hebben daarnaast ook ingezet op de begeleidde instructie in kleine groepjes door de eigen leerkracht en/of onderwijsassistent. Deze gezamenlijke interactie werpt ook zichtbaar vruchten af. Kinderen helpen elkaar en/of corrigeren elkaar. Het heeft een positief effect op het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen.’

‘Fijn, betrokken en deskundig personeel wat de interventie uitvoert. Effect meetbaar bij kinderen.’

‘Bewezen effectiviteit: meer mogelijkheden om goed te observeren en onderwijsaanbod aan te passen aan onderwijsbehoefte.’

‘Dankzij de gelden van het NP Onderwijs zijn meerdere collega's ambulant. Dit maakt het mogelijk om een-op-een-begeleiding te verzorgen. Begeleiding in kleine groepjes of een-op-een is heel erg effectief. Veel maatwerk leveren dus.’

In totaal 914 schoolleiders geven aan dat de interventies gericht op het welbevinden van leerlingen goed verlopen, vooral omdat door het NP Onderwijs explicieter de nadruk op welzijn is komen liggen. In de toelichting op de antwoorden noemt en roemt men vooral methoden die worden ingezet zoals de methode ZIEN, Rots en water, kanjertraining, kinderyoga, PBS en groepsgeluk, methode KIVA, individuele kindgesprekken, Gouden en Zilveren weken, methode KWINK, programma ‘geluiskoffer’, Vreedzame school, KickFit-programma, Leer- en Veerkracht PCM (Process Communication Model). Daarnaast refereert men ook in positieve zin aan de inzet van externen in dit kader, zowel als het gaat om professionalisering van leraren als ondersteuning bij de uitvoering: de inzet van gedragsspecialisten, psychologen, jeugdhulpverleners, het werken in PLG-teams, het kunnen opbouwen van expertise binnen de school door training en professionalisering door externen. Bij effecten die men noemt komt veelvuldig naar voren dat ‘kinderen zich meer gezien voelen’.

‘Met name op sociaal emotioneel gebied. Onrust in de groepen, groepsprocessen verstoord, respectloos gedrag zorg(d)en ervoor dat de leertijd niet altijd effectief benut kon worden. Hier moest echt actie op komen. Dit hadden we noodgedwongen al gedaan in een groep na de eerste lockdown en hebben we voortgezet in de hele school. Het hele team wordt geschoold en zo is het een duurzame ontwikkeling binnen de schoolmuren.’

‘Nog meer coachingsgesprekken individueel met kinderen, mindsetlessen, yogalessen voor alle groepen, meer gesprekken over hoe het nu gaat in de groep, meer IB-tijd, echt meer tijd inplannen voor het welzijn van kinderen.’

‘We hebben nu twee nieuwe kanjercoördinatoren kunnen opleiden, zodat we de doorgaande lijn kunnen waarborgen in de school.’

‘De leerlingen ervaren dat ze iets anders kunnen doen dan in emotie schieten. Ze werken aan persoonlijke ontwikkeling, waarbij ze mogen leren. Het op maat aansluiten bij wat de leerling nodig heeft werkt heel goed.’

Voor de minder goed lopende interventies volgens schoolleiders is de top 5 weergegeven in tabel 2.7. Opvallend is dat ook hier de interventie ‘Instructie in kleine groepen’ op voorkomt, zowel volgens

schoolleiders als het personeel (respectievelijk genoemd door 14 en 10 procent). Dit duidt erop dat de uitvoering tussen scholen en de ervaringen die ze hiermee opdoen behoorlijk kan verschillen. Een andere interventie die volgens schoolleiders minder goed verloopt is de interventie 'Metacognitie en zelf-regulerend leren' (genoemd door 13 procent). Bij het personeel staat de interventie 'Klassenverkleining' bovenaan. In de onderste helft van de tabel presenteren we de minder goedlopende interventies op scholen meegenomen die de interventie ook daadwerkelijk inzetten. Drie van de vijf interventies komen in beide lijstjes voor, Ouderbetrokkenheid en samenwerkend leren zijn 'nieuw'.

Tabel 2.7 Welke interventies verlopen minder goed?

Top 5: Op basis van de totale groep scholen (n=1.365)	Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen	292	14%
2. Metacognitie en zelfregulerend leren	184	13%
3. Feedback	162	12%
4. Een-op-een-begeleiding	144	11%
5. Cultuureducatie	142	10%
<i>Geen enkele interventie verloopt minder goed</i>	292	21%
Top 5: Op basis van de scholen die de interventie inzetten	Aantal	Percentage
1. Ouderbetrokkenheid (n=470)	118	25%
2. Metacognitie en zelfregulerend leren (n=936)	184	20%
3. Feedback (n=880)	162	18%
4. Cultuureducatie (n=841)	142	17%
5. Samenwerkend leren (n=780)	119	15%
<i>Geen enkele interventie verloopt minder goed (n=1.365)</i>	292	21%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Waarom lopen deze interventies minder goed?

Alle toelichtingen die gegeven zijn hebben betrekking op gebrek aan personeel. Genoemd worden leraarentekort, krapte op de arbeidsmarkt, te weinig vervanging, ziekte, quarantaine en afwezigheid van leerkrachten en assistenten. Zie hieronder een greep uit de antwoorden:

'Door het tekort aan invallers en de huidige coronamaatregelen gaat veel tijd 'verloren' aan het primaire proces om de groepen bemenst te krijgen.'

'Door het toegenomen leraarentekort, ziekte-uitval en COVID-beperkingen is dit nog onvoldoende van de grond gekomen. Mensen waren nodig om het reguliere programma zo goed mogelijk voortgang te laten vinden.'

'Door quarantaine en afwezigheid van teamleden is instructie in kleine groepen regelmatig niet uitvoerbaar.'

'Personeel moet ingezet worden voor de groepen omdat er regelmatig personeel afwezig is (vooral door corona en quarantaine).'

In het po wordt ook een toelichting gegeven op de oorzaak van het niet goed lopen van interventies op het gebied van cultuureducatie. Ook hier zijn het de coronamaatregelen en beperkingen die ervoor zorgen dat geplande activiteiten niet plaats hebben kunnen vinden of het uitvallen van leraren, ondersteuners of externen die de interventies zouden uitvoeren of begeleiden.

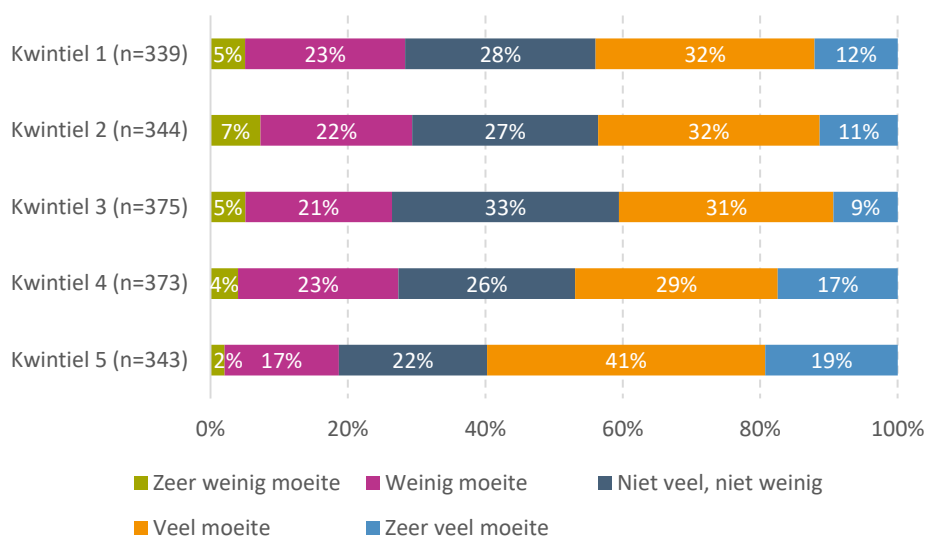
'Dit is iets wat nu pas van de grond begint te komen. Door onderbezetting bij de partij waarmee we samenwerken, liep het niet soepel. We hebben goede hoop dat het nu van start kan gaan en de kinderen een mooie boost in de tweede helft van dit schooljaar gaan krijgen. Cultuureducatie begeleid door professionals is iets wat ze al een tijdje hebben moeten ontberen.'

'De meeste van de bedachte interventies hebben vanaf het najaar geen doorgang kunnen vinden door verscherpte coronaregels.'

Inzet extern personeel

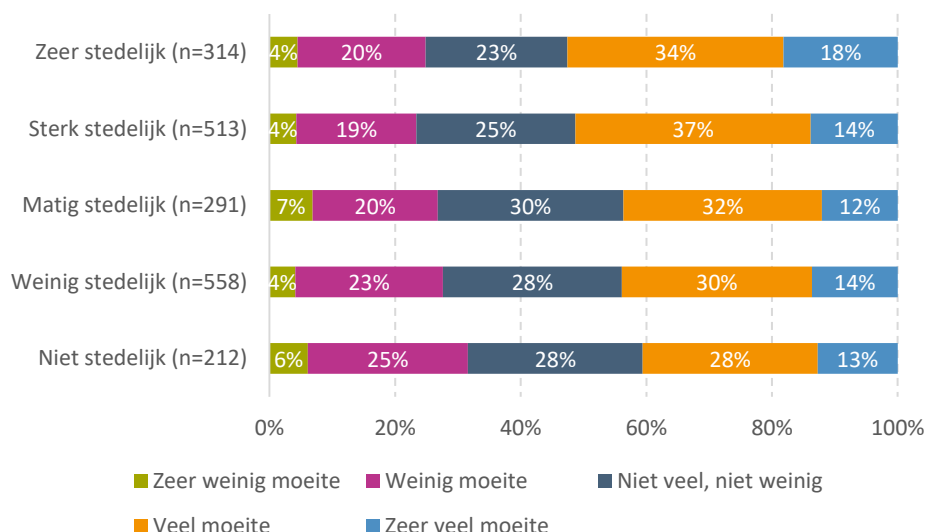
Bijna de helft van de po-scholen (47%) heeft het (zeer) veel moeite gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies. Onderzocht is of dit verschilt tussen scholen, gegeven hun achterstandscore, stedelijkheid van de gemeente en landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Op alle drie aspecten zijn er significante verschillen gevonden. Scholen die relatief de meeste moeite ervaren bij het vinden van beschikbaar personeel hebben een relatief hoge achterstandsscore per leerling en bevinden zich in (zeer) stedelijke gemeenten in het zuiden van Nederland.

Figuur 2.10 Hoeveel moeite heeft het gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies? Verdeling naar gecorrigeerde achterstandsscore¹⁶

Bron: vragenlijst schoolleiders

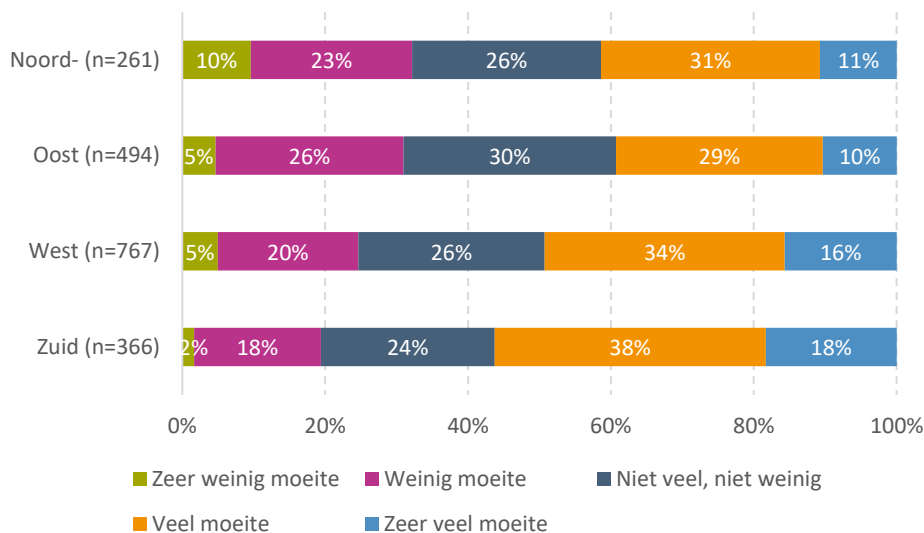
Figuur 2.11 Hoeveel moeite heeft het gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies? Verdeling naar stedelijkheid

Bron: vragenlijst schoolleiders

¹⁶ De cumulatieve achterstandsscores per school zijn gecorrigeerd voor het totale leerlingaantal per school. Hiermee is de gemiddelde achterstandsscore per leerling bepaald en zijn scholen vervolgens ingedeeld in vijf kwintielen.

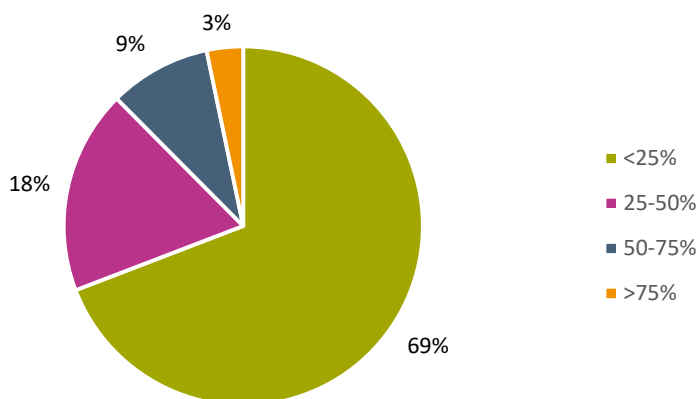
Figuur 2.12 Hoeveel moeite heeft het gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies? Verdeling naar landsdeel

Bron: vragenlijst schoolleiders

Hoewel het veel scholen moeite heeft gekost om personeel te vinden, heeft het merendeel van de scholen ervoor gekozen om de uitvoering niet volledig uit te besteden aan externe partijen (figuur 2.13). Bij 69 procent van de scholen is minder dan 25 procent van de uitvoering belegd bij externen. Bij 3 procent van de scholen is dat meer dan 75 procent. 20 procent van de scholen maakt geen gebruik van externen voor de uitvoering van de interventies. De interventies waarbij externen worden ingezet zijn erg divers. Volgens schoolleiders komt dit relatief het meest voor bij 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (33%), 'Cultuureducatie' (27%) en 'Instructies in kleine groepen' (25%).

Figuur 2.13 Welk aandeel van de uitvoering van de interventies is momenteel belegd bij externen? (n=1.888)

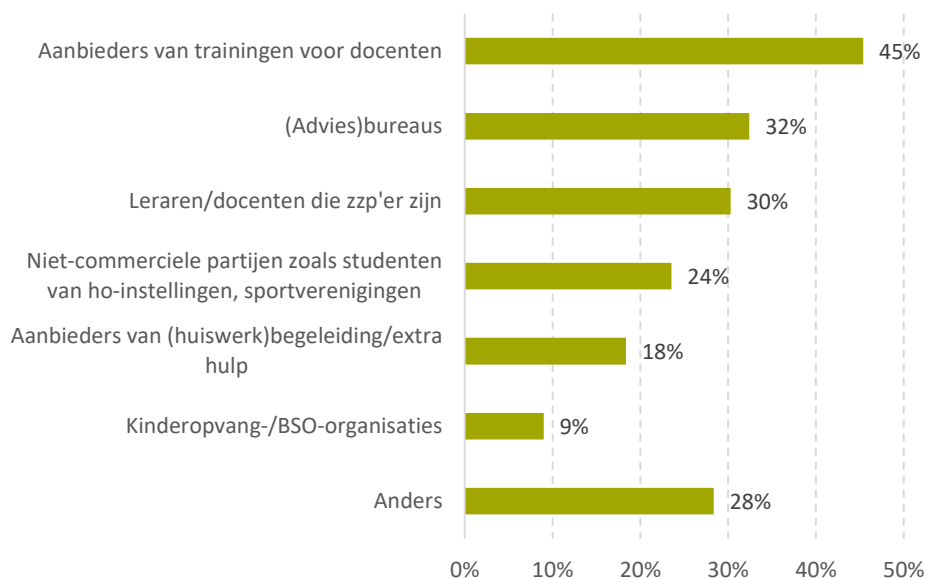
Bron: vragenlijst schoolleiders

De externen betreffen voornamelijk aanbieders van trainingen voor leraren, (advies)bureaus en leraren die zzp'er zijn (figuur 2.14). Bij ongeveer een kwart van de scholen betreft het niet-commerciële partijen of andere externen zoals de gemeente en verschillende organisaties die zich bezighouden met sport of cultuur. De externen verzorgen bij relatief veel scholen de professionalisering van leraren/ het delen van expertise (71%) en het ondersteunen van het team (54%) en (extra) lessen voor leerlingen (49%) (tabel 2.8).

De ervaring met de externen bij de uitvoering van de interventies is volgens het merendeel van de schoolleiders (zeer) positief (84%). De nadere toelichtingen die schoolleiders hierop hebben gegeven,

benadrukken veelal de extra kennis en expertise die externen binnen de school brengen en de prettige samenwerking.

Figuur 2.14 Welk type externen wordt door uw school ingezet voor de uitvoering van de interventies? (n=1.503)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 2.8 Welke diensten of ondersteuning bieden deze externen? (n=1.503)

	Aantal	Percentage
Professionalisering van leraren/delen expertise	1.083	72%
Ondersteuning van het team	815	54%
(Extra) lessen verzorgen voor leerlingen	742	49%
Leerlingen ondersteunen op het gebied van sociaal welbevinden	522	35%
Trainen van de executieve vaardigheden van leerlingen	282	19%
Diagnosticeren van achterstanden bij leerlingen	185	12%
Bijles	108	7%
Huiswerkbegeleiding	49	3%
Examentraining	2	0%
Anders	190	13%

Bron: vragenlijst schoolleiders

2.4 Voortgang en opbrengsten

Bijna twee derde van de schoolleiders (63%) vindt het nog te vroeg om aan te geven of de interventies opleveren wat ervan verwacht werd (tabel 2.9). Ook de helft van het personeel wil hier nog geen uitspraak over doen. De schoolleiders en personeelsleden die hier wel een uitspraak over hebben gedaan, zijn van mening dat de opbrengsten tot nu toe ongeveer zijn zoals verwacht.

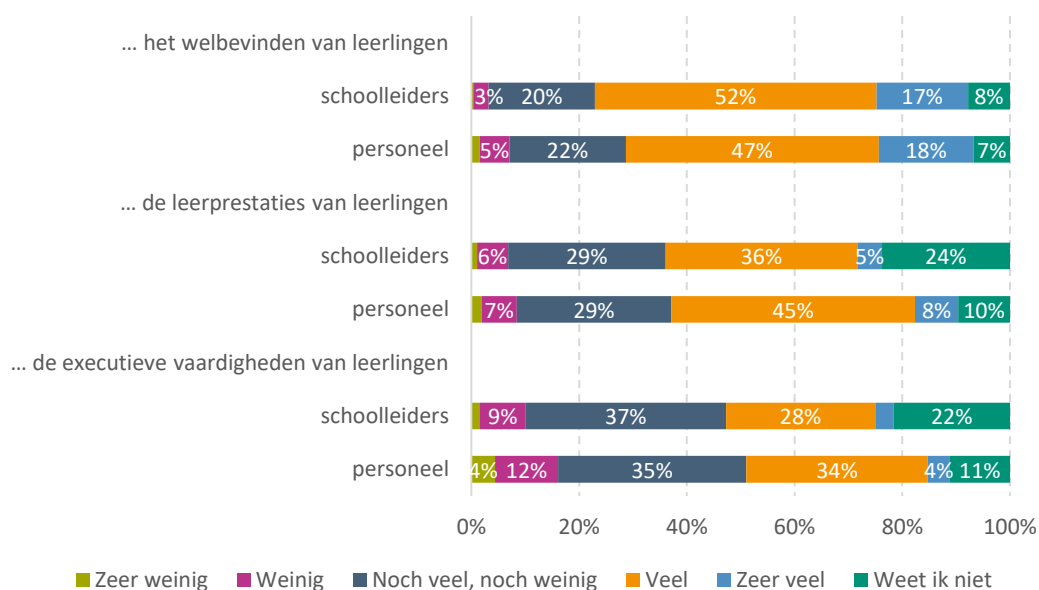
Tabel 2.9 In hoeverre leveren de interventies tot nu toe op wat ervan werd verwacht?

	Schoolleiders	Personeel
De opbrengsten tot nu toe zijn lager dan verwacht	7%	6%
De opbrengsten tot nu toe zijn ongeveer zoals verwacht	27%	40%
De opbrengsten tot nu toe zijn hoger dan verwacht	3%	4%
Het is nog te vroeg om daar een uitspraak over te doen	63%	50%
<i>n</i>	1.888	1.189

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal specifieke aspecten bij leerlingen waarop mogelijke effecten optreden als gevolg van de interventies (figuur 2.15). Over de ontwikkelingen tot nu toe op het welbevinden van leerlingen zijn zij redelijk eensgezind. Circa twee derde van de schoolleiders en de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve ontwikkelingen op dit vlak. Ook worden er positieve ontwikkelingen ervaren op de leerprestaties en executieve vaardigheden van leerlingen, zij het in mindere mate dan op welbevinden en vaker door personeelsleden dan door schoolleiders. Dit laatste wordt deels veroorzaakt doordat een groter deel van de schoolleiders niet weet of er op deze punten ontwikkelingen zijn bij leerlingen.

Figuur 2.15 In welke mate ervaart u tot nu toe een positieve ontwikkelingen als gevolg, van de interventies op ...? (schoolleiders: n= 1.888; personeel: n=1.189)

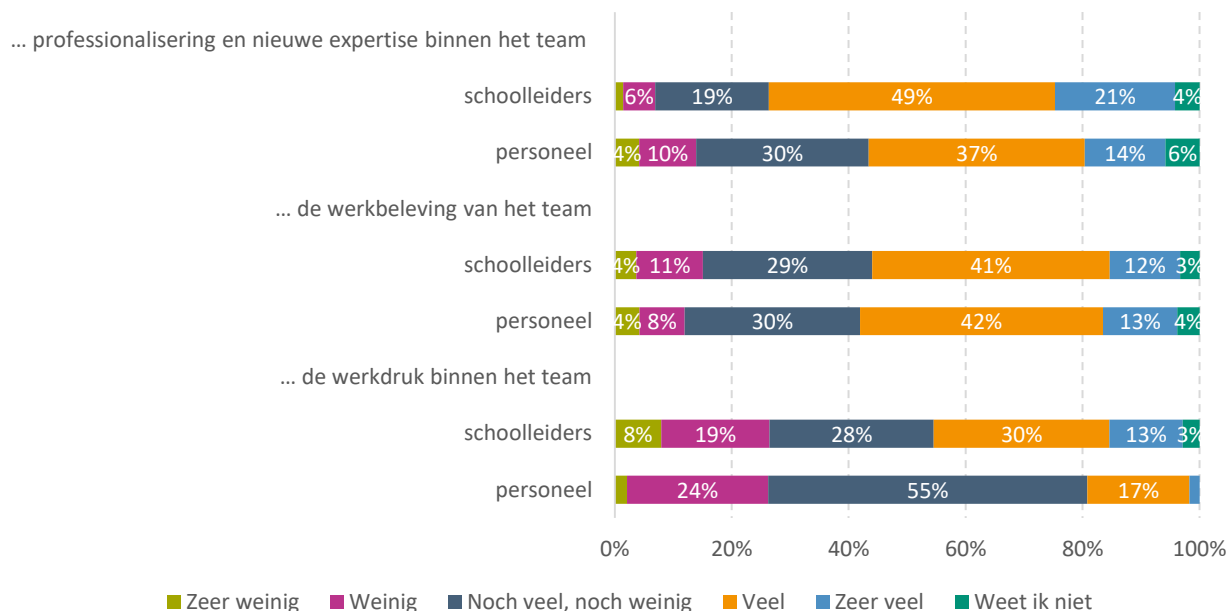

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Daarnaast zijn schoolleiders en personeelsleden gevraagd naar hun ervaren ontwikkelingen op de professionalisering, werkbeleving en werkdruk van het team ten gevolge van de interventies (figuur 2.16).¹⁷ Ruim de helft van de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve effecten op hun professionalisering en werkbeleving (respectievelijk 51 en 55%). Op hun werkdruk ervaren ze minder vaak (zeer) veel positieve effecten (19%). Volgens 55 procent is de werkdruk gelijk gebleven. Schoolleiders ervaren vaker positieve ontwikkelingen op de professionalisering en werkdruk van het team (respectievelijk 70 en 43%). Over de ontwikkelingen op de werkbeleving oordelen ze nagenoeg hetzelfde als het personeel.

¹⁷ Aan schoolleiders is dit op teamniveau bevraagd, aan personeelsleden op individueel niveau.

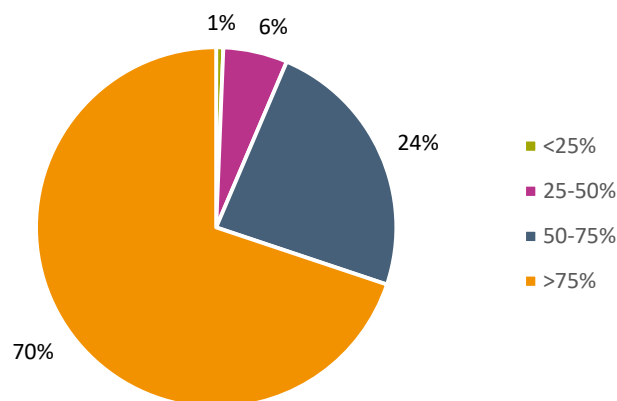
Figuur 2.16 In welke mate ervaart u tot nu toe een positieve ontwikkelingen als gevolg van de interventies op ...? (schoolleiders: n= 1.888; personeel: n=1.189)

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Tot slot is aan schoolleiders gevraagd hoeveel van de beschikbaar gestelde middelen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs zij verwachten te besteden dit schooljaar (2021-2022). Hieruit blijkt dat 70 procent van de schoolleiders verwacht minimaal 75 procent van de middelen te besteden¹⁸, 24 procent tussen de 50 en 75 procent van de middelen en 7 procent maximaal de helft van de middelen. Onderzocht is of dit verschilt naar achterstandsscore van scholen, de stedelijkheid van de gemeente en het landsdeel waarin ze zijn gevestigd. Op landsdeel zijn significantie verschillen gevonden (figuur 2.18). In Noord-Nederland worden dit schooljaar naar verwachting de meeste middelen besteed.

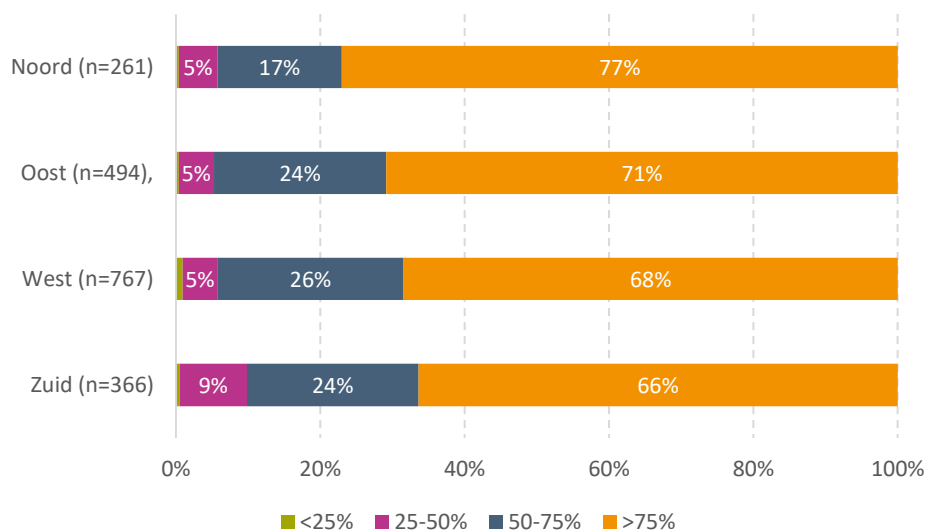
Figuur 2.17 Welk percentage van de middelen voor het Nationaal Programma Onderwijs voor dit schooljaar besteedt u (naar verwachting) daadwerkelijk dit schooljaar? (n=1.888)

Bron: vragenlijst schoolleiders

¹⁸ 21 procent van de scholen geeft aan alle beschikbare middelen dit schooljaar te besteden.

Figuur 2.18 Welk percentage van de middelen voor het Nationaal Programma Onderwijs voor dit schooljaar besteedt u (naar verwachting) daadwerkelijk dit schooljaar? Verdeling naar landsdeel

Bron: vragenlijst schoolleiders

Voortgezet onderwijs

3

3 Voortgezet onderwijs

3.1 Inleiding

Voor het schooljaar 2021-2022 hebben alle scholen in het voortgezet onderwijs (vo) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Dit betreft een bedrag van € 701,16¹⁹ per leerling.²⁰ Naast dit vaste bedrag hebben scholen afhankelijk van hun achterstandsscore nog een bedrag per leerling extra gekregen. De aanvullende middelen zijn bedoeld om passende, kansrijke interventies uit te voeren om opgelopen vertragingen bij leerlingen vanwege COVID-19 in te lopen.

Om de vertraging bij leerlingen vast te stellen, hebben alle scholen in de periode april-mei 2021 een schoolscan²¹ uitgevoerd. Op basis daarvan hebben zij een keuze gemaakt in uit te voeren interventies die opgenomen zijn in een door OCW gepubliceerde menukaart.²² De gekozen interventies zijn door scholen verwerkt in een schoolprogramma. Begin dit schooljaar is scholen gevraagd een korte vragenlijst in te vullen, waarmee inzicht is verkregen in de gemaakte keuzes ten aanzien van de interventies.

Een week na de kerstvakantie zijn wederom vragenlijsten uitgezet in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs. Dit keer onder meer actoren en om zicht te krijgen op de implementatie. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de informatie verzameld via de vragenlijsten onder schoolleiders en personeelsleden betrokken bij de uitvoering van de interventies.

3.2 Voorbereidingsfase

Betrokken actoren en hun rol binnen de voorbereiding

Volgens schoolleiders in het vo hebben bijna alle scholen het team en de medezeggenschapsraad betrokken bij de keuze van de interventies uit de menukaart (tabel 3.1). Het team had daarbij vooral een adviserende/meedenkende rol, de medezeggenschapsraad vooral een instemmende rol (tabel 3.2). Bij 479 scholen (91%) heeft de MR instemming verleend aan de interventiekeuze. Ook het schoolbestuur had volgens een aanzienlijk deel van de schoolleiders (62%) een rol in de voorbereidingsfase. Dit betreft veelal een dubbelrol, namelijk zowel adviseren/meedenken als instemming verlenen. Bij ongeveer de helft van de vo-scholen heeft het schoolbestuur expertise beschikbaar gesteld en inhoudelijke kaders meegegeven bij de keuze van de interventies uit de menukaart en/of kaders voor de schoolscan en/of het schoolprogramma (figuur 3.1). Bij 44 procent van de vo-scholen heeft het bestuur (ook) kaders ontwikkeld voor de schoolscan en/of het schoolprogramma. Bij 31 procent van de scholen heeft het bestuur (ook) op een andere manier geholpen, bijvoorbeeld door feedback te geven op het schoolplan en het faciliteren van kennisuitwisseling tussen scholen.

De meerderheid van personeel bevestigt dat het team betrokken is geweest bij de voorbereidingsfase. Volgens 59 procent van de respondenten was het team (zeer) betrokken, vooral bij het meedenken over passende interventies en de interventies praktisch vorm te geven. Bovendien is 70 procent van het betrokken personeel (zeer) tevreden over de manier waarop hun school de voorbereidingsfase heeft uitgevoerd. Volgens 32 procent heeft de voorbereidingsfase geleid tot (zeer) veel extra werkdruk.

¹⁹ Voor leerlingen in leerjaar 3 en 4 in het praktijkonderwijs is het bedrag per leerling € 1.051,74.

²⁰ In het schooljaar 2022-2023 worden de middelen anders verdeeld (zie Kamerbrief <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/02/25/bijsturing-np-onderwijs-verdeling-middelen-en-verlenging-van-de-bestedingstermijn>).

²¹ Zie <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/schoolscan>.

²² Zie <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/menukaart>.

Tabel 3.1 Welke actoren waren betrokken bij de keuze van de interventies uit de menukaart die zijn opgenomen in het schoolprogramma van uw school? (n=527)

	Aantal	Percentage
Het team	517	98%
De medezeggenschapsraad (MR)	504	96%
Het schoolbestuur	329	62%
Leerlingen van onze school	284	54%
Ouders van onze school	208	39%
De gemeente	100	19%
Het samenwerkingsverband passend onderwijs	64	12%
Externe partij(en) ²³	49	9%
Een andere partij ²⁴	12	2%

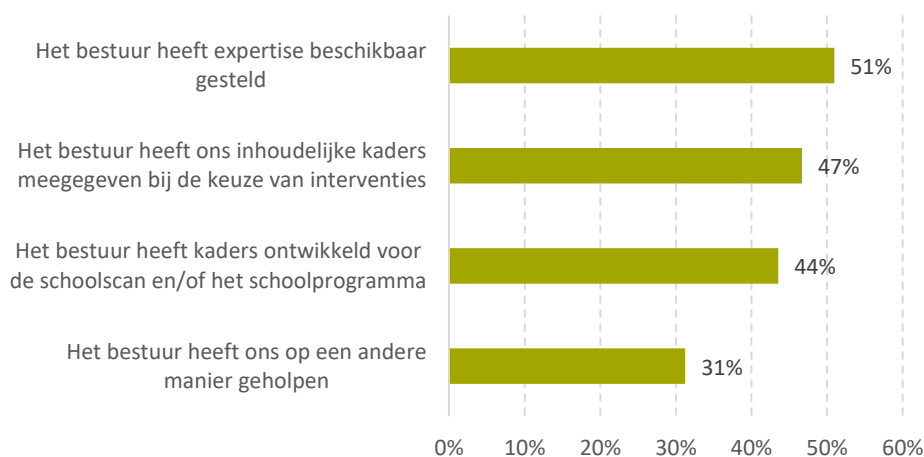
Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 3.2 Op welke manier waren deze actoren betrokken bij de interventiekeuze? (n=527)

	Adviseren/ meedenken	Instemming	Anders	n
Het team	98%	17%	2%	516
De medezeggenschapsraad (MR)	44%	95%	1%	504
Het schoolbestuur	57%	67%	10%	334
Leerlingen van onze school	91%	6%	11%	284
Ouders van onze school	91%	8%	10%	207
De gemeente	69%	8%	30%	103
Het samenwerkingsverband passend onderwijs	82%	2%	17%	66
Externe partij(en)	72%	11%	24%	48
Een andere partij	69%	31%	24%	12

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 3.1 Welke van onderstaande uitspraken t.a.v. het bestuur zijn van toepassing op uw school? (n=527)

Bron: vragenlijst schoolleiders

²³ Hier zijn vele andere specifieke externe partijen genoemd zoals Lyceo, After 'S Cool en bijlesfabriek.

²⁴ Dit betrof o.a. de schoolleiding en het bovenscholse management.

Bovenschoolse interventies (volgens bestuurders in het vo)

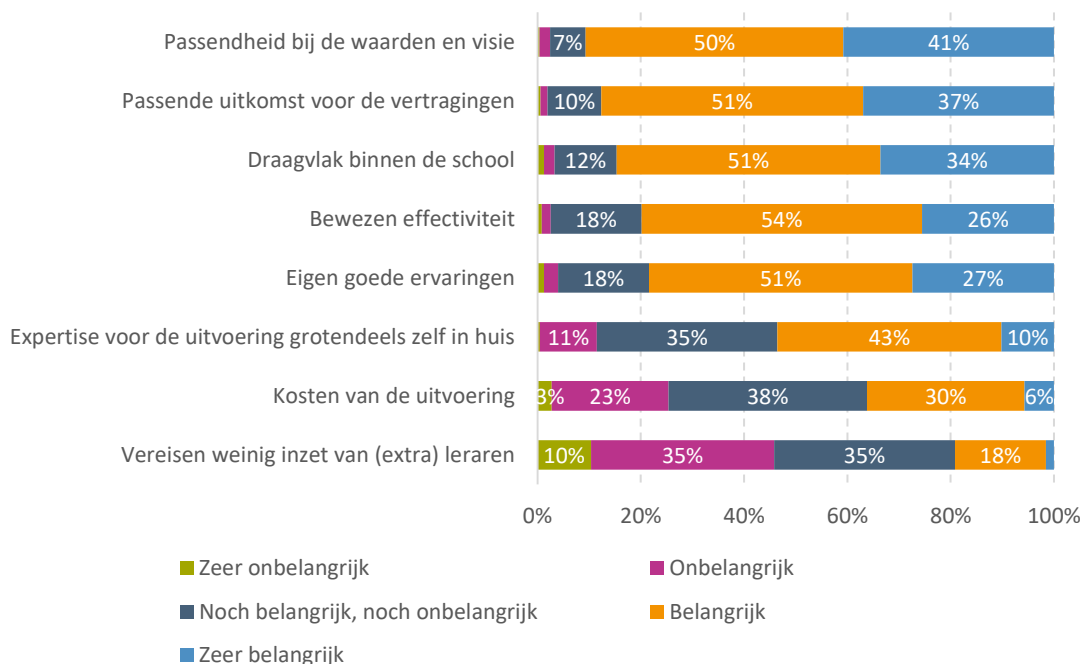
Iets minder dan de helft van de besturen in het voortgezet onderwijs werkt met bovenschoolse interventies. Net als besturen in het primair onderwijs besteden ze ongeveer 12 procent van de middelen uit het NP Onderwijs aan dergelijke interventies. De meest genoemde interventies zijn het inventariseren van leerachterstanden en problemen rond het welbevinden bij leerlingen op scholen onder het bestuur en professionalisering (deze drie interventies zijn elk door 67% van de vo-besturen genoemd). Daarnaast noemen naar verhouding veel van deze besturen inhuur van specialisten die op meerdere scholen werken als bovenschoolse interventie. De belangrijkste redenen om met bovenschoolse interventies te werken is dat de besturen denken dat dit de kwaliteit van de interventies ten goede komt (67%). Een aanvullende motivatie is dat deze besturen streven naar een gemeenschappelijker aanpak binnen het bestuur (56%). Daarnaast verwachten ze dat het efficiënter is (52%).

Bron: vragenlijst besturen

Gehanteerde uitgangspunten bij de keuze van interventies

Volgens schoolleiders is een aantal uitgangspunten (zeer) belangrijk geweest bij de keuze van de interventies uit de menukaart. Dit betreft allereerst de passendheid van de interventies bij de waarden en de visie van de school, gevolgd door de mate waarin de interventies een passende uitkomst bieden voor de geconstateerde vertragingen bij de leerlingen, het draagvlak binnen de school voor de interventies, de bewezen effectiviteit en de eigen goede ervaringen met (een deel van) de gekozen interventies. Waar volgens schoolleiders relatief het minst rekening mee is gehouden bij de keuze van de interventies uit de menukaart is of de uitvoering weinig inzet vereist van (extra) leraren.

Figuur 3.2 In welke mate zijn onderstaande overwegingen belangrijk geweest om tot de gekozen interventies te komen? (n=527)

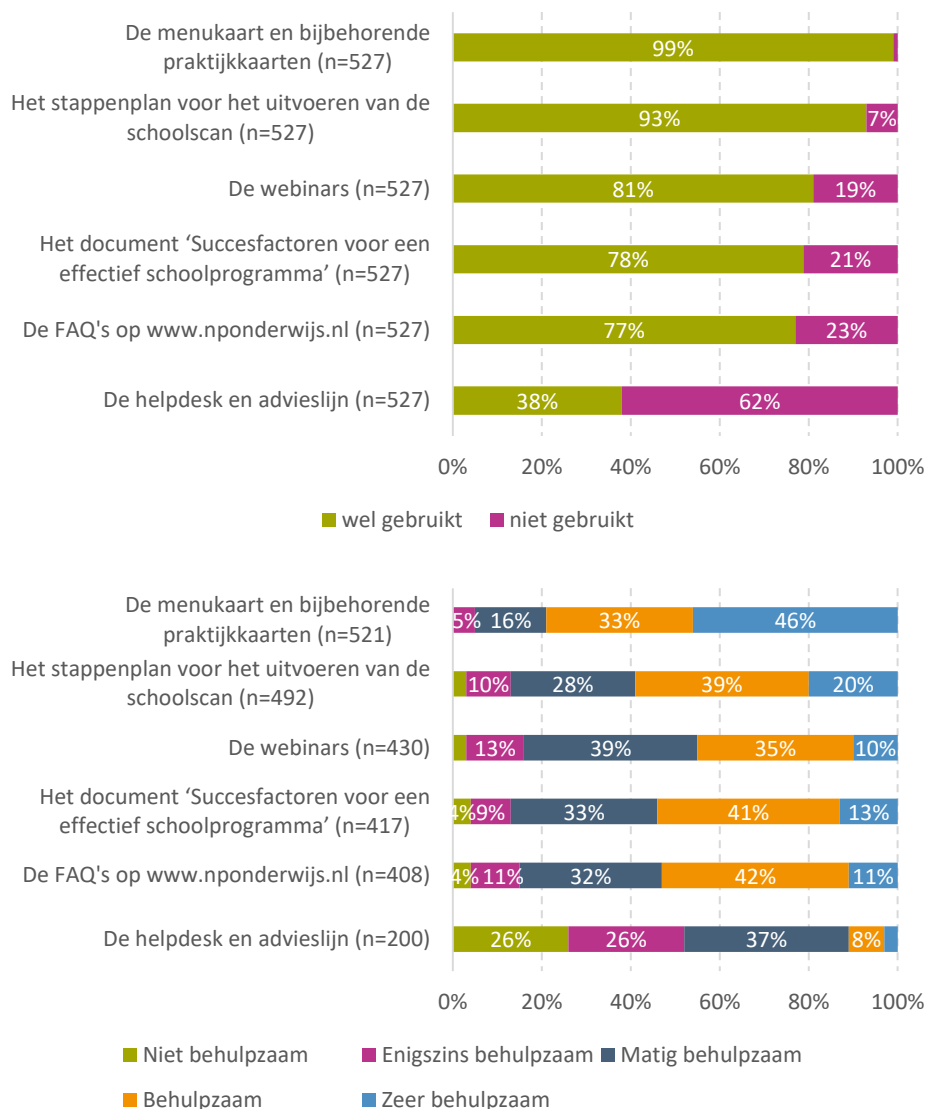

Bron: vragenlijst schoolleiders

Gebruik en waardering van de geboden ondersteuning door OCW

Ter voorbereiding op het NP Onderwijs hebben vo-scholen nagenoeg allemaal gebruikgemaakt van de menukaart met bijbehorende praktijkkaarten (99%) en het stappenplan voor het uitvoeren van de schoolscan (93%). Een groot deel van de scholen heeft (ook) gebruikgemaakt van de webinars (81%), het document 'Succesfactoren voor een effectief schoolprogramma' (78%) en de FAQ's op www.nponderwijs.nl (77%). Het minst is gebruikgemaakt van de helpdesk en de advieslijn (38%). De gebruikers van de verschillende vormen van ondersteuning oordelen overwegend positief over de behulpzaamheid ervan.

Figuur 3.3 Gebruik en behulpzaamheid van de door OCW geboden ondersteuning en instrumenten bij de voorbereiding van het Nationaal Programma Onderwijs

Bron: vragenlijst schoolleiders

3.3 Uitvoering van de interventies

Aanpassingen in en status van de gekozen interventies

Van de geïnventariseerde interventies bij vo-scholen begin dit schooljaar zijn 'Interventies gericht op het welbevinden' (473 scholen), 'Instructie in kleine groepen' (445 scholen) en 'Sportieve activiteiten' (426 scholen) de meest voorkomende. De minst voorkomende interventies begin dit schooljaar waren 'Gespreksgroepen' (29 scholen), 'Voor- en vroegschoolse interventies' (36 scholen) en 'Beheersingsgericht leren' (61 scholen).

In de huidige vragenlijst is aan schoolleiders gevraagd of er aanpassingen zijn gedaan in de gekozen interventies. 98 vo-scholen (19%) hebben besloten om af te zien van bepaalde interventies, met name vanwege de op andere interventies. In de meeste gevallen heeft dit betrekking op één interventie. Bij 219 vo-scholen (41%) blijkt er sprake van meer interventies sinds begin dit schooljaar. Deze aanvullende interventies zijn divers, waarvan de meest toegevoegde zijn weergegeven in tabel 3.3. De voornaamste

redenen om interventies toe te voegen zijn financiële ruimte, het inzicht dat deze interventies goed inspelende op de vertragingen bij leerlingen en het feit dat de keuze aan interventies begin dit schooljaar nog niet definitief was.

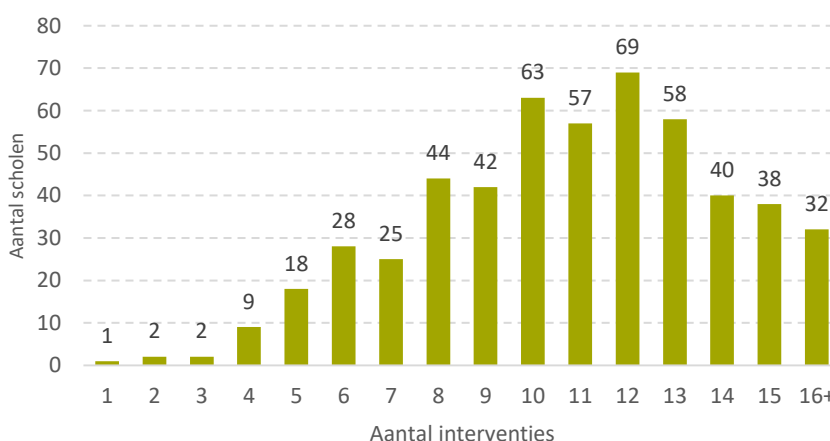
Tabel 3.3 Welke interventies ontbreken die u momenteel uitvoert, wilt uitvoeren of al hebt uitgevoerd? (n=219)

Top 5	Aantal	Percentage
1. Onderwijsassistenten/instructeurs	43	20%
2. Technieken voor begrijpend lezen	42	19%
3. Leren van en met medeleerlingen	37	17%
4. Klassenverkleining	31	14%
5. Een-op-een-begeleiding	29	13%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Vanwege de wijzigingen in de gekozen interventies is het interessant om opnieuw het aantal interventies per school in kaart te brengen. Hieruit blijkt dat 89 procent van de vo-scholen zeven of meer interventies hebben gekozen. Het gemiddeld aantal interventies per school is ruim tien.

Figuur 3.4 Verdeling van het aantal gekozen interventies per school (n=528)

Bron: vragenlijst schoolleiders

De relatief meest gekozen interventies in het vo zijn interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (94%), instructie in kleine groepen (88%), sportieve activiteiten (85%), onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs (75%) en metacognitie en zelfregulerend vermogen (72%). De relatief minst gekozen interventies zijn beheersingsgericht leren (11%), voor- en vroegschoolse interventies (7%)²⁵ en gesprokentaalinterventies (6%).

²⁵ Het is opmerkelijk dat vo-scholen deze interventie aanvinken. We weten echter niet wat ze hieronder precies verstaan.

Tabel 3.4 Frequentie van de gekozen interventies (n=528)

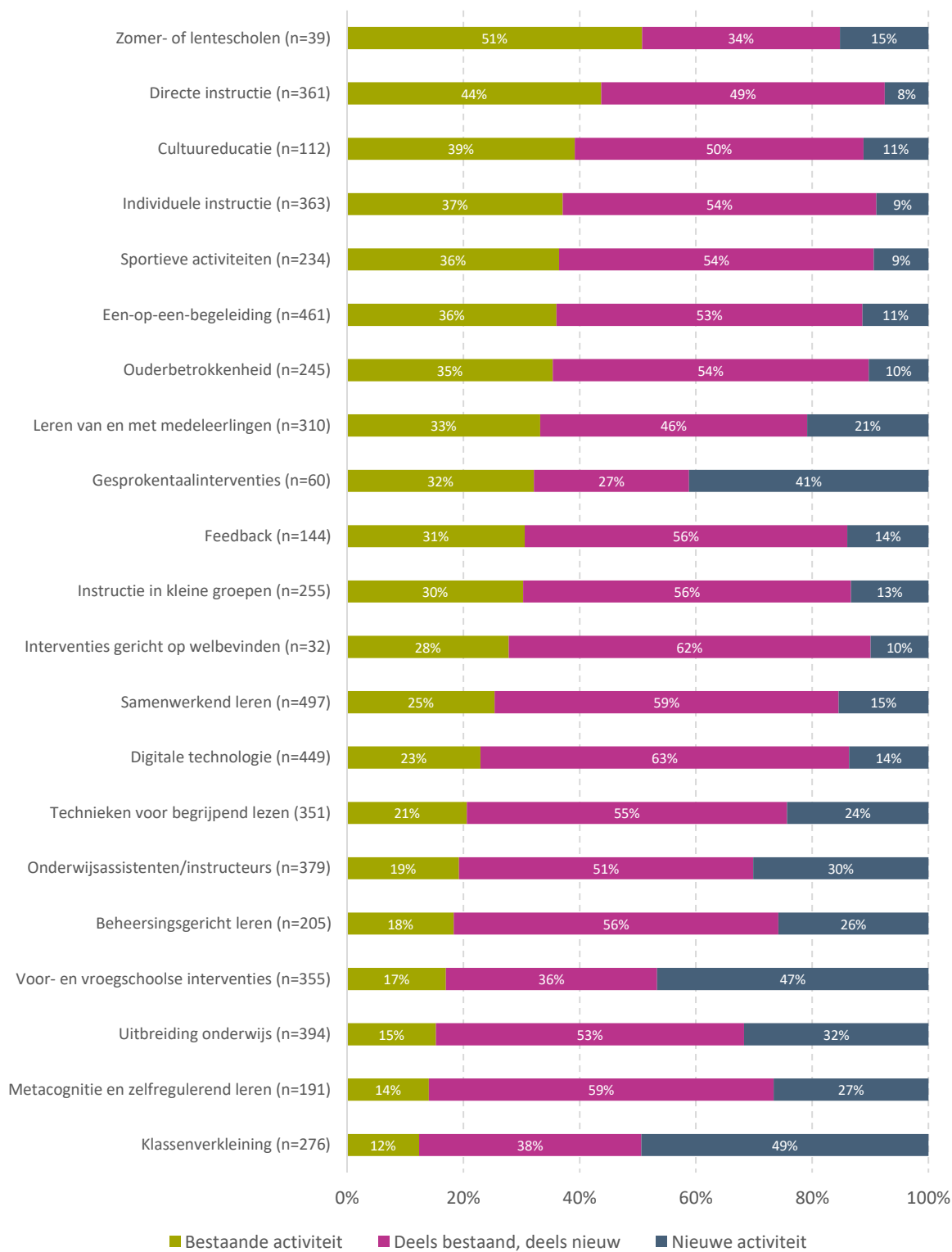
	Aantal	Percentage
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	498	94%
Instructie in kleine groepen	462	88%
Sportieve activiteiten	450	85%
Onderwijsassistenten/instructeurs	395	75%
Metacognitie en zelfregulerend leren	380	72%
Een-op-een-begeleiding	364	69%
Uitbreiding onderwijs	362	69%
Klassenverkleining	356	67%
Cultuureducatie	352	67%
Feedback	310	59%
Digitale technologie	276	52%
Technieken voor begrijpend lezen	255	48%
Leren van en met medeleerlingen	246	47%
Individuele instructie	234	44%
Samenwerkend leren	205	39%
Ouderbetrokkenheid	191	36%
Directe instructie	144	27%
Zomer- of lentescholen	112	21%
Beheersingsgericht leren	60	11%
Voor- en vroegschoolse interventies	39	7%
Gesprokentaalinterventies	32	6%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De gekozen interventies in het vo zijn veelal bestaande of deels bestaande activiteiten (figuur 3.5). Zomer- of lentescholen en directe instructie zijn relatief het vaakst geclassificeerd als bestaande activiteiten. Klassenverkleining en voor- en vroegschoolse interventies zijn relatief het vaakst geclassificeerd als nieuwe activiteiten.

Dat interventies (deels) nieuwe activiteiten betreffen, vraagt ook wat van het personeel werkzaam in de school. 72 procent van het personeel geeft zelf aan betrokken te zijn bij interventies die bestaan uit een combinatie van reeds bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten. Voor 11 procent zijn de interventies voornamelijk nieuw. Op de vraag of personeelsleden zichzelf voldoende toegerust vinden om de interventies uit te voeren, antwoordt 82 procent (zeer) positief. Het personeel zegt informele (64%) en/of informele professionalisering (46%) vanuit school te hebben ontvangen om goed toegerust te zijn voor de uitvoering van de interventies. 80 procent van de schoolleiders geeft aan dat personeel wordt bijgeschoold voor de interventies. Dit is vooral het geval voor 'Metacognitie en zelfregulerend leren' (39%), 'Feedback' (34%) en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (32%) (tabel 3.5). De inhoud en vorm van de bijscholing variëren sterk tussen scholen en tussen interventies. Enkele genoemde voorbeelden van professionalisering ten behoeve van de interventie 'Metacognitie en zelfregulerend leren' zijn trainingen en workshops over executieve functies, studiedagen rondom dit thema en bewegend-lerentraining.

Figuur 3.5 In welke mate zijn de gekozen interventies nieuw voor uw school?

Bron: vragenlijst schoolleiders

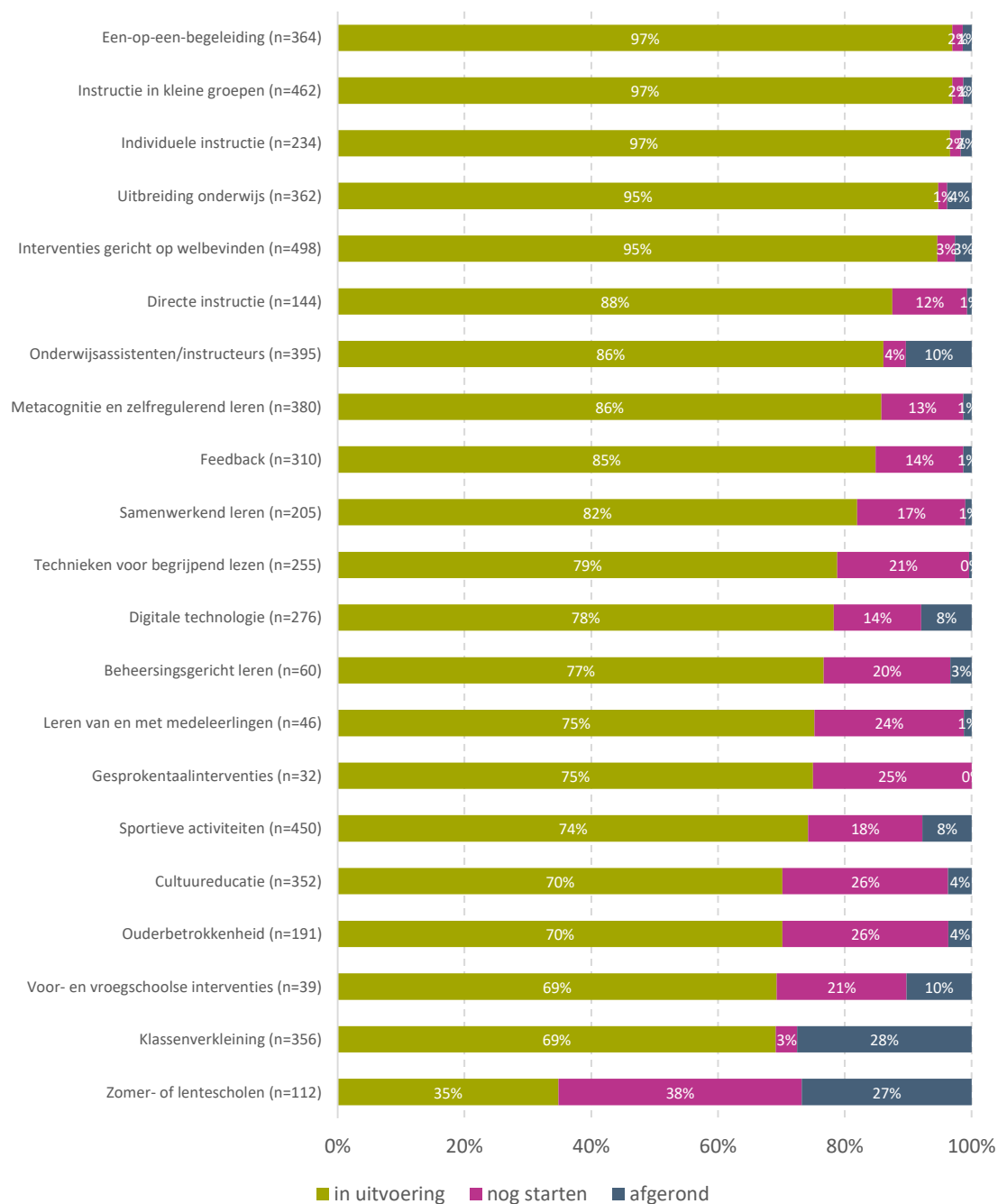
Tabel 3.5 Voor welke interventies wordt personeel (bij)geschoold? (n=526)

Top 5	Aantal	Percentage
1. Metacognitie en zelfregulerend leren	207	39%
2. Feedback	181	34%
3. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	168	32%
4. Digitale technologie	96	18%
5. Technieken voor begrijpend lezen	64	12%
<i>Voor geen enkele interventie wordt personeel bijgeschoold</i>	<i>107</i>	<i>20%</i>

Bron: vragenlijst schoolleiders

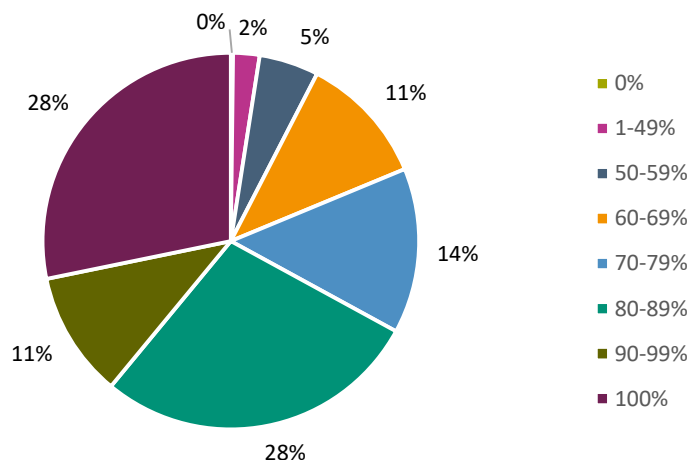
Het merendeel van de gekozen interventies is momenteel in uitvoering (figuur 3.7). Dat interventies nog niet gestart zijn heeft veelal als oorzaak dat er eerst wordt gefocust op andere interventies of omdat de uitvoering voor later gepland staat. Sommige interventies zijn ook al afgerond op bepaalde scholen. Dit is vooral het geval voor klassenverkleining en lente- en zomerscholen. Op schoolniveau bezien is bij 28 procent van de scholen alle interventies in uitvoering. Dit betreft scholen die variëren van één tot en met twintig gekozen interventies. Bij de overige scholen moet een deel van de interventies nog starten en/of is een deel al klaar.

Figuur 3.6 Wat is de huidige stand van deze interventies? (n=528)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 3.7 Cumulatieve aandeel van de interventies op schoolniveau dat in uitvoering is (n=527)

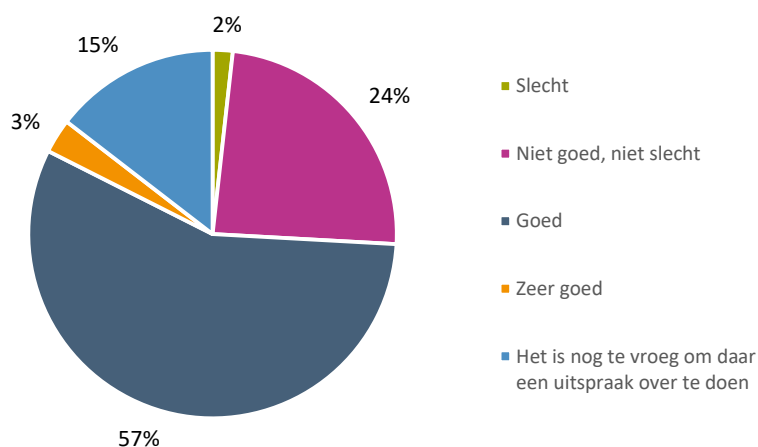
Bron: vragenlijst schoolleiders

Realisatie van de plannen, knelpunten en succesfactoren

60 procent van de schoolleiders vindt dat het (zeer) goed lukt om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen (figuur 3.8). 15 procent van de scholen doet hier nog geen uitspraak over, omdat ze het daarvoor nog te vroeg vinden. Hierin zijn geen significante verschillen te zien naar achterstandsscore van scholen, stedelijkheid van de gemeente waarin ze zijn gevestigd of landsdeel. Volgens 66 procent van het personeel lukt het tot nu toe (zeer) goed om de interventies waar zij bij betrokken zijn tot uitvoering te brengen.

Schoolleiders en personeelsleden die hebben aangegeven dat de uitvoering niet goed verloopt, is gevraagd wat zij nog nodig hebben om de plannen uit te voeren. Drie kwart van de betreffende schoolleiders is van mening dat er meer beschikbaar personeel nodig is, twee derde (ook) meer (ontwikkel)tijd en ruim de helft (52%) (ook) personeel met de juiste expertise. Volgens de betreffende personeelsleden is in 69 procent van de gevallen meer beschikbaar personeel nodig is om de plannen van de school uit te voeren. Een bijna even groot deel (64%) acht (ook) meer (ontwikkel)tijd benodigd en 43 procent meer (ontwikkel)tijd.

Figuur 3.8 In hoeverre lukt het tot nu toe om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen? (n=527)

Bron: vragenlijst schoolleiders

In tabel 3.6 is de top 5 weergegeven van de meest genoemde interventies door schoolleiders waarbij de uitvoering goed verloopt. Daaruit blijkt dat schoolleiders het vaakst de interventies 'Instructie in kleine

groepen' en interventies gericht op het welbevinden van leerlingen goed vinden verlopen (respectievelijk 68 en 59%). Dit komt overeen met het beeld bij het personeel (respectievelijk 34 en 33%). In de onderste helft van de tabel presenteren we de goedlopende interventies op scholen die de interventie ook daadwerkelijk inzetten. Alleen Individuele instructie is 'nieuw' in die Top 5.

Tabel 3.6 Welke interventies verlopen goed?

Top 5: Op basis van de totale groep scholen (n=526)	Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen	358	68%
2. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	312	59%
3. Onderwijsassistenten/instructeurs	278	53%
4. Een-op-een-begeleiding	277	53%
5. Uitbreiding onderwijs	249	47%
Geen enkele interventie verloopt goed	8	1%
Top 5: Op basis van de scholen die de interventie inzetten	Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen (n=470)	358	76%
2. Een-op-een-begeleiding (n=364)	277	76%
3. Onderwijsassistenten/instructeurs (n=395)	278	70%
4. Uitbreiding onderwijs (n=362)	249	69%
5. Individuele instructie (n=234)	161	69%
Geen enkele interventie verloopt goed (n=526)	8	1%

Bron: vragenlijst schoolleiders

317 schoolleiders en 153 docenten in het vo hebben toegelicht waarom interventies goed lopen. Deze antwoorden zijn geanalyseerd voor de vijf interventies die het succesvolst verlopen vanuit de totale groep scholen. Het gaat veelal om een combinatie van beschikbaarheid en kwaliteit van het personeel of de inzet van onderwijsassistenten, het gevoel dat men leerlingen écht de aandacht kan geven die ze nodig hebben ('leerlingen worden beter gezien'), het (kunnen) bieden van maatwerk en de succeservaringen en resultaten die direct zichtbaar zijn. Ook hier geldt dat het NP Onderwijs een impuls heeft kunnen geven tot een algehele verbetering in de omgang met leerlingen.

'Als team zijn we bewuster formatief instructie aan het geven. De 'snel begrijpende/meer gemotiveerde' leerlingen voelen zich gewaardeerd doordat ze gelijk aan de slag kunnen. De 'middengroep' heeft meer inhoudelijke uitleg nodig en kunnen daardoor sneller aan de slag. De leerlingen die het meeste last hebben gehad van de onderbrekingen kunnen we daardoor meer motiveren en bijsturen in werkhouding.'

'Begeleiding vanuit het mentor- en tutortraject waarbij leerlingen individuele begeleiding krijgen of in kleine groepjes. Tegelijk is er externe ondersteuning ingekocht om vakdocenten te begeleiden.'

'Gezien worden, verbinding, herhaling en succeservaring leidt altijd tot een beter niveau. Dit kun je realiseren in kleinere groepen.'

'Duidelijk effecten op dit gebied hebben we met name voor onze nieuwkomers oftewel NT2-leerlingen. Ook hierbij zowel op theoretisch als op praktisch niveau.'

De coronacrisis en de lockdowns hebben ertoe geleid dat docenten meer oog hebben voor het welbevinden van leerlingen (meer ruime, meer mogelijkheden, meer aandacht). Hiervoor past men allerlei activiteiten toe om leerlingen zelfvertrouwen en plezier te geven: yoga, mindfulness, groepsdynamicalessen, organiseren van uitjes, coachingsgesprekken, SOVA, Rots en Water-programma, Mystress, counseling, inzet van coaches, meer ouder-leerlinggesprekken met de mentor, 'Mentaal sterk', Kikid, 'Be aware', kernwaardengericht onderwijs, extra mentorlessen, sociale vaardigheidstraining, faalangsttraining. In sommige gevallen zijn externen ingehuurd: orthopedagogen, ggz/gemeente, schoolmaatschappelijk werk of wordt intern een ondersteuningsteam ingericht of uitgebreid (ondersteuningsteam, zorgafdeling op school, uitbreiden interne begeleiding, uitbreiding zorgteam). Tot slot maakt men melding van frequenter monitoren van welbevinden door middel van vragenlijsten.

'Begeleiden leerlingen in (verdere) ontwikkeling van hun executieve functies en motivatie. Hadden dit nog niet eerder op deze schaal gedaan. Goed van de grond gekomen door

vroege start, expertise van ondersteuningsteam en schoolopleider en inzet van stagairs pedagogiek.'

'Leerlingen worden gezien, voelen zich gezien en gaan zelf ook positiever om zich heen kijken. Wanneer een leerling zich gezien en gehoord voelt kan het pas tot werken komen.'

'We hebben veel tijd geïnvesteerd in o.a. lab of life, gericht op welbevinden als balans vinden in werkdruk voor leerlingen versus rust momenten.. Leerlingen voelen zich gezien en gehoord.'

'Na het afnemen van enquêtes is het zorgteam aan de slag gegaan. In groepen of individueel. Dit op het gebied van schermtijd, sociaal-emotioneel en plannen en organiseren.'

'Nieuwe ontwikkelingen/activiteiten op school om aan de sociaal-emotionele aspecten (ondanks coronaregels en lockdown) aandacht te besteden. Extra buitenschoolse activiteiten voor diverse doelgroepen, zoals dj-cursus, mediahuis, techlab, roboticaclub.'

Voor de minder goed lopende interventies volgens schoolleiders is de top 5 weergegeven in tabel 3.7. Opvallend is dat ook hier de interventies gericht op het welbevinden van leerlingen op voorkomt, zowel volgens schoolleiders als het personeel (respectievelijk genoemd door 20 en 16%). Dit duidt erop dat de uitvoering tussen scholen en de ervaringen die ze hiermee opdoen behoorlijk kan verschillen. Een andere interventie die volgens schoolleiders minder goed verloopt is de interventie 'Metacognitie en zelf-regulerend leren' (genoemd door 20%). Door het personeel wordt ook de 'Ouderbetrokkenheid' relatief vaak benoemd als minder goed lopende interventie. De minder goedlopende interventies op scholen die de interventie ook daadwerkelijk inzetten staan in de onderste helft van de tabel. Ouderbetrokkenheid en voor- en vroegschoolse interventies staan niet in de Top 5 van de totale groep scholen.

Tabel 3.7 Welke interventies verlopen minder goed?

Top 5: Op basis van de totale groep scholen (n=434)	Aantal	Percentage
1. Metacognitie en zelfregulerend leren	86	20%
2. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	85	20%
3. Sportieve activiteiten	83	19%
4. Cultuureducatie	83	19%
5. Feedback	47	11%
<i>Geen enkele interventie verloopt minder goed</i>	73	17%
Top 5: Op basis van de scholen die de interventie inzetten	Aantal	Percentage
1. Cultuureducatie (n=352)	83	24%
2. Metacognitie en zelfregulerend leren (n=380)	86	23%
3. Ouderbetrokkenheid (n=191)	38	20%
4. Sportieve activiteiten (n=450)	83	19%
5. Voor- en vroegschoolse interventies (n=39)	7	18%
<i>Geen enkele interventie verloopt minder goed (n=434)</i>	73	17%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De reden waarom een aantal van deze interventies (nog) niet goed loopt is door schoolleiders en personeel toegelicht. Ten aanzien van *metacognitie en zelfregulerend leren* geeft men aan dat het hier gaat om een complexe interventie die veel specialistische kennis van docenten vereist. Dit vergt extra nascholingsactiviteiten voor het personeel. Hierdoor is bij een aantal scholen deze interventie (nog) niet goed van de grond gekomen. Daarnaast worden ook hier knelpunten genoemd die te maken hebben met ziekte en afwezigheid/quarantaine van docenten.

'Ingewikkeld om het volledig in primair proces te hebben opgenomen. In de onderbouw hebben we daarvoor een eigen planningsagenda ontwikkeld en integreren we de aanpak in onze nieuwe ELO, die pas einde van dit schooljaar uitgedraaid wordt. Daarnaast veel aandacht via publicaties, filmpjes, gesprekken met mentoren over specifieke metacognitieve vaardigheden. Dat effect is geleidelijk. Programmering en implementatie hiervan duurt nog anderhalf jaar.'

'Hier was moeilijke een geschikte projectleider voor te vinden. Hierdoor zijn we verlaat van start gegaan.'

‘Moeten op dit vlak meer beschikbare expertise opbouwen en de begeleiding verder ontwikkelen.’

‘De scholing door Bureau X komt moeizaam op gang. Het bureau kampt met grote personele problemen, gemaakte planning wordt niet waargemaakt.’

‘Dit vereist scholing voor betrokken collega's. Die tijd ontbreekt op dit moment.’

‘Dit vraagt specifieke kennis van de trainers. Daarnaast blijkt het voor docenten lastig is om het explicieter in hun onderwijsprogramma in te bouwen.’

‘Er is voor een groep docenten/mentoren een andere manier van werken gewenst dan zij gewend zijn. Die professionalisering is zichtbaar, maar nog niet afgerond.’

Ruim 80 schoolleiders in het vo gaven een reactie op het feit dat *sportieve activiteiten* en activiteiten in het kader van *cultuureducatie* niet goed lopen. Deze hadden allemaal te maken met de coronamaatregelen en beperkingen waardoor met name deze activiteiten geen doorgang konden vinden.

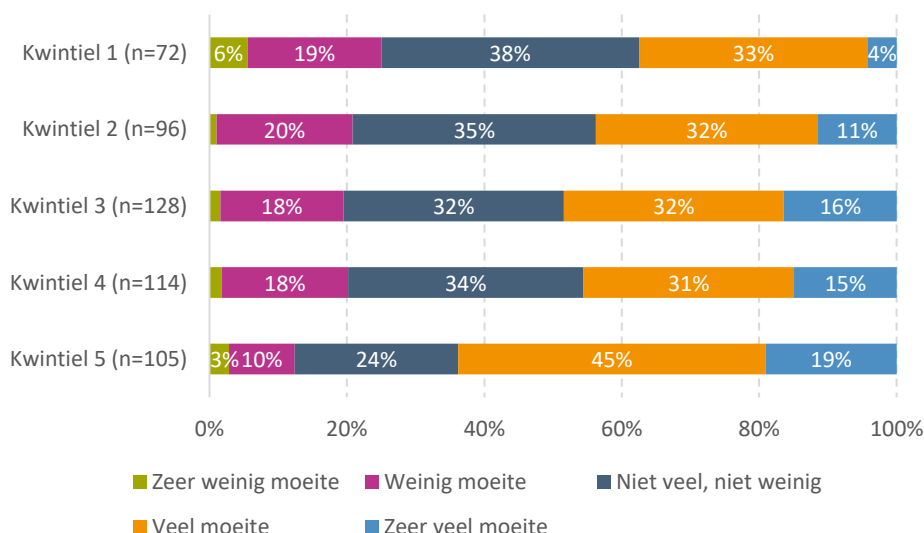
‘De meeste van de bedachte interventies hebben vanaf het najaar geen doorgang kunnen vinden door verscherpte corona-regels.’

‘Door de maatregelen waardoor er nu veel niet kan heeft dit alleen t/m november gelopen. Daarna zijn als gevolg van de risico's activiteiten niet doorgedaan. Doordat leerlingen en docenten nu ziek zijn of in quarantaine zitten ligt de focus hier op dit moment niet op.’

Extern personeel

Bijna de helft van alle vo-scholen (48%) heeft het (zeer) veel moeite gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies. Dit verschilt echter per school gegeven hun achterstandsscore (figuur 3.8). Scholen met de 20 procent relatief hoogste achterstandsscore per leerling heeft het relatief vaker meer moeite gekost om personeel te vinden (64%) ten opzichte van bijvoorbeeld scholen met de 20 procent relatief laagste achterstandsscore per leerling (37%).

Figuur 3.9 Hoeveel moeite heeft het gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies? Uitgesplitst naar gecorrigeerde achterstandsscores²⁶ van scholen ingedeeld in 5 kwintielen

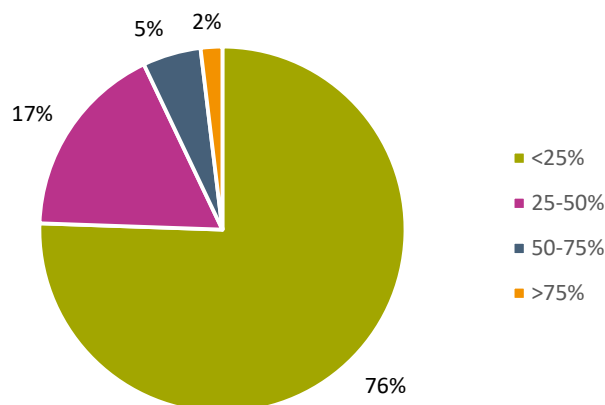
Bron: vragenlijst schoolleiders

Ondanks de moeite die het veel scholen kost om beschikbaar personeel te vinden, heeft het merendeel van de scholen ervoor gekozen om de uitvoering niet volledig uit te besteden aan externe partijen (figuur 3.10). Bij 76 procent van de scholen is minder dan 25 procent van de uitvoering belegd bij externen. Bij 2

²⁶ De cumulatieve achterstandsscores per school zijn gecorrigeerd voor het totale leerlingaantal per school. Hiermee is de gemiddelde achterstandsscore per leerling bepaald en zijn scholen vervolgens ingedeeld in vijf kwintielen.

procent van de scholen is dat meer dan 75 procent. 13 procent van de scholen maakt geen gebruik van externen bij de uitvoering. De interventies waarbij externen worden ingezet zijn erg divers. Volgens schoolleiders komt dit relatief het meest voor bij 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (45%), 'Instructie in kleine groepen' (36%) en een-op-een-begeleiding (32%).

Figuur 3.10 Welk aandeel van de uitvoering van de interventies is momenteel belegd bij externen? (n=527)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 3.8 Bij welke interventies worden momenteel externen ingezet? (n=455)

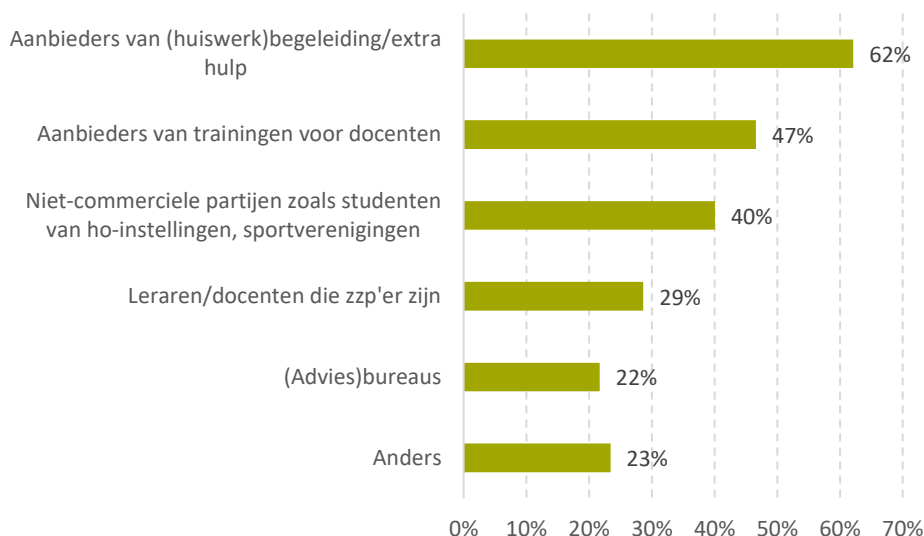
Top 5	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	205	45%
2. Instructie in kleine groepen	163	36%
3. Eén-op-één-begeleiding	147	32%
4. Uitbreiding onderwijs	129	28%
5. Sportieve activiteiten	123	27%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De externen betreffen voornamelijk aanbieders van (huiswerk)begeleiding/extra hulp, aanbieders van trainingen voor docenten en niet-commerciële partijen (figuur 3.11). Bij ongeveer een kwart van de scholen betreft het andere externen zoals jongerenwerkers, verschillende organisaties die zich bezighouden met sport of cultuur en oud-leerlingen. De externen verzorgen veelal de professionalisering van docenten/het delen van expertise (56%) en de extra lessen, ondersteuning en huiswerkbegeleiding voor de leerlingen (respectievelijk 50, 47 en 46%).

De ervaring met de externen bij de uitvoering van de interventies is volgens het merendeel van de schoolleiders (zeer) positief (70%). De nadere toelichtingen die schoolleiders hierop hebben gegeven, benadrukken veelal de extra kennis en expertise die externen binnen de school brengen, hun affiniteit met de leerlingen en de prettige samenwerking die soms ontstaan in uit reeds bestaande samenwerking.

Figuur 3.11 Welk type externen wordt door uw school ingezet voor de uitvoering van de interventies? (n=456)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 3.9 Welke diensten of ondersteuning bieden deze externen? (n=456)

	Aantal	Percentage
Professionalisering van docenten/delen expertise	255	56%
(Extra) lessen verzorgen voor leerlingen	229	50%
Huiswerkbegeleiding	213	47%
Leerlingen ondersteunen op het gebied van sociaal welbevinden	212	46%
Ondersteuning van het team	180	39%
Bijles	176	39%
Examentraining	166	36%
Trainen van de executieve vaardigheden van leerlingen	153	33%
Diagnosticeren van achterstanden bij leerlingen	59	13%
Anders	50	11%

Bron: vragenlijst schoolleiders

3.4 Voortgang en opbrengsten

De helft van de schoolleiders vindt het nog te vroeg om aan te geven of de interventies opleveren wat ervan verwacht wordt (tabel 3.10). Ook 42 procent van het personeel wil hier nog geen uitspraak over doen. De schoolleiders en personeelsleden die hier wel een uitspraak over hebben gedaan, zijn veelal van mening dat de opbrengsten tot nu toe ongeveer zijn zoals verwacht. Maar er zijn ook schoolleiders en personeelsleden die de opbrengsten tegen vinden vallen (respectievelijk 15 en 13%).

Tabel 3.10 In hoeverre leveren de interventies tot nu toe op wat ervan werd verwacht?

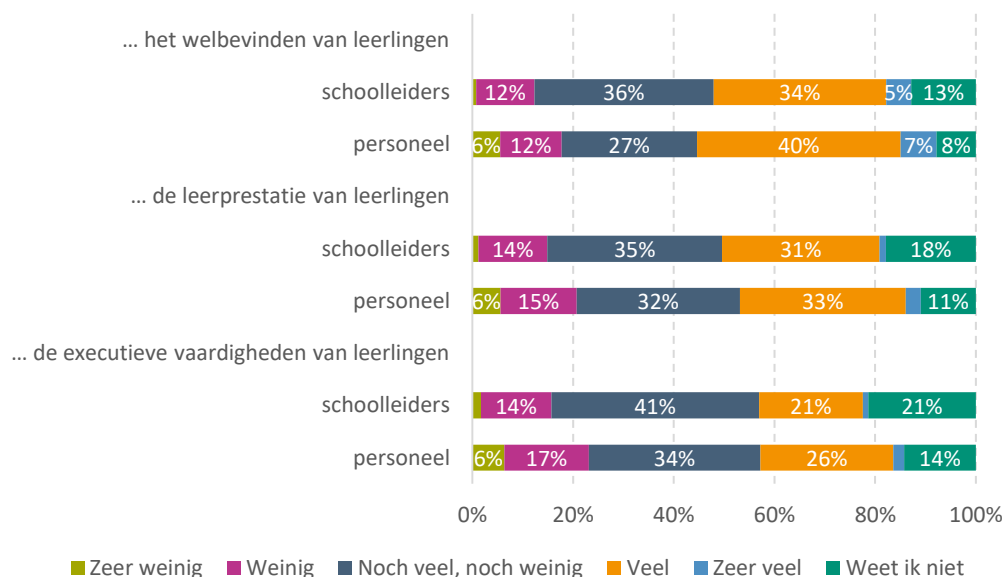
	Schoolleiders	Personeel
De opbrengsten tot nu toe zijn lager dan verwacht	15%	13%
De opbrengsten tot nu toe zijn ongeveer zoals verwacht	34%	43%
De opbrengsten tot nu toe zijn hoger dan verwacht	1%	2%
Het is nog te vroeg om daar een uitspraak over te doen	50%	42%
<i>n</i>	527	569

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal specifieke aspecten bij leerlingen waarop mogelijke effecten optreden als gevolg van de interventies (figuur 3.12). Personeels-

leden ervaren meer dan schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen (respectievelijk 47 en 39%). Dat geldt ook voor de leerprestaties en executieve vaardigheden van leerlingen, maar het verschil tussen personeelsleden en schoolleiders is relatief klein en wordt deels veroorzaakt doordat een groter deel van de schoolleiders niet weet of er op deze punten ontwikkelingen zijn bij leerlingen.

Figuur 3.12 In welke mate ervaart u tot nu toe een positieve ontwikkelingen als gevolg, van de interventies op ...? (schoolleiders: n=527; personeel: n=569)

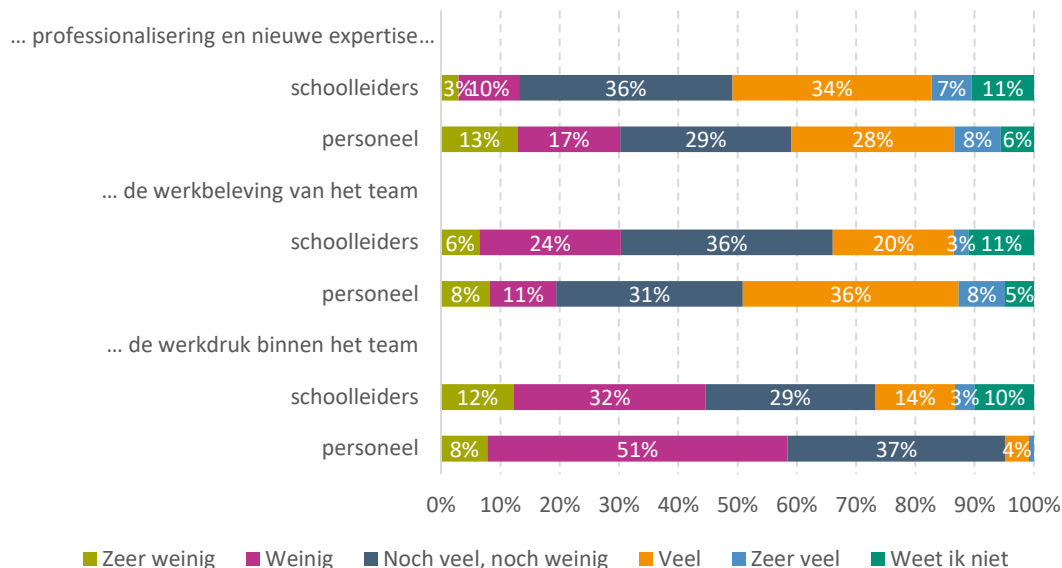

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Daarnaast zijn schoolleiders en personeelsleden gevraagd naar hun ervaren ontwikkelingen op de professionalisering, werkbeleving en werkdruk van het team ten gevolge van de interventies (figuur 3.13).²⁷ Personeelsleden ervaren vaker (zeer) veel positieve ontwikkelingen op hun werkbeleving dan op hun professionalisering (respectievelijk 44 en 36%). Over de gevolgen op hun werkdruk oordeelt ruim de helft (58%) negatief. Zij vinden de werkdruk (veel) hoger geworden. 37 procent van de personeelsleden vindt de werkdruk onveranderd. Schoolleiders ervaren minder (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de werkbeleving dan op de professionalisering van het team (respectievelijk 23 en 41%) en dan personeelsleden zelf ervaren op hun werkbeleving (44%). Daarentegen ervaart 17 procent van de schoolleiders (zeer) veel positieve effecten op de werkdruk, meer dan personeelsleden zelf ervaren.

²⁷ Aan schoolleiders is dit op teamniveau bevestigd, aan personeelsleden op individueel niveau.

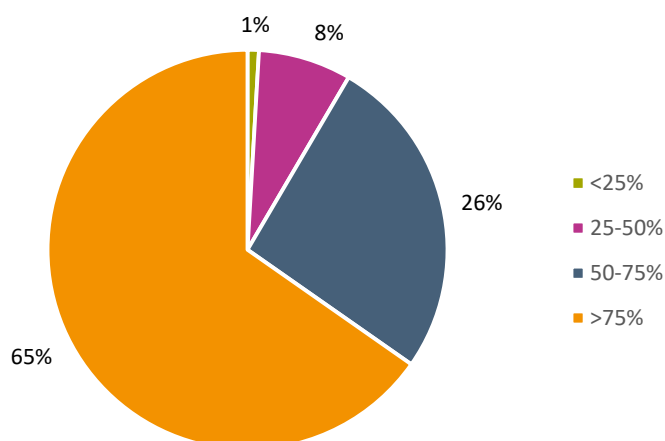
Figuur 3.13 In welke mate ervaart u tot nu toe een positieve ontwikkelingen als gevolg, van de interventies op ...? (schoolleiders: n=527; personeel: n=569)

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Tot slot is aan schoolleiders gevraagd hoeveel van de beschikbaar gestelde middelen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs zij verwachten te besteden dit schooljaar (2021-2022). Hieruit blijkt dat 65 procent van de schoolleiders verwacht minimaal 75 procent van de middelen te besteden²⁸, 26 procent tussen de 50 en 75 procent van de middelen en 9 procent maximaal de helft van de middelen.

Figuur 3.14 Welk percentage van de middelen voor het Nationaal Programma Onderwijs voor dit schooljaar besteedt u (naar verwachting) daadwerkelijk dit schooljaar? (n=527)

Bron: vragenlijst schoolleiders

²⁸ 15 procent van de scholen geeft aan alle beschikbare middelen dit schooljaar te besteden.

(Voortgezet) speciaal onderwijs

4

4 (Voortgezet) speciaal onderwijs

4.1 Inleiding

Voor het schooljaar 2021-2022 hebben alle scholen in het (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) aanvullende bekostiging ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs. Dit betreft een bedrag van € 1.051,74 per leerling. Naast dit vaste bedrag hebben scholen afhankelijk van hun achterstandsscore nog een bedrag per leerling extra gekregen. De aanvullende middelen zijn bedoeld om passende, kansrijke interventies uit te voeren om opgelopen vertragingen bij leerlingen vanwege COVID-19 in te lopen.

Om de vertraging bij leerlingen vast te stellen, hebben alle scholen in de periode april-mei 2021 een schoolscan²⁹ uitgevoerd. Op basis daarvan hebben zij een keuze gemaakt in uit te voeren interventies die opgenomen zijn in een door OCW gepubliceerde menukaart.³⁰ De gekozen interventies zijn door scholen verwerkt in een schoolprogramma. Begin dit schooljaar is scholen gevraagd een korte vragenlijst in te vullen, waarmee inzicht is verkregen in de gemaakte keuzes ten aanzien van de interventies.

Een week na de kerstvakantie zijn wederom vragenlijsten uitgezet in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs. Dit keer onder meer actoren en om zicht te krijgen op de implementatie. Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van de informatie verzameld via de vragenlijsten onder schoolleiders en personeelsleden betrokken bij de uitvoering van de interventies.

4.2 Voorbereidingsfase

Betrokken actoren en hun rol binnen de voorbereiding

Volgens schoolleiders hebben nagenoeg alle (v)so-scholen het team en de medezeggenschapsraad betrokken bij de keuze van de interventies uit de menukaart (tabel 4.1). Het team had daarbij vooral een adviserende/meedenkende rol, de medezeggenschapsraad vooral een instemmende rol (tabel 4.2). Bij 145 scholen (84%) heeft de MR instemming verleend aan de interventiekeuze. Ook het schoolbestuur had volgens een groot deel van de schoolleiders (75%) een rol in de voorbereidingsfase. Dit betrof veelal een dubbelrol, namelijk zowel adviseren/meedenken als instemming verlenen. Bij ruim de helft van de scholen heeft het schoolbestuur kaders ontwikkeld voor de schoolscan en/of het schoolprogramma en inhoudelijke kaders meegegeven bij de keuze van de interventies uit de menukaart (figuur 4.1). Bij 46 procent van de scholen heeft het bestuur (ook) expertise beschikbaar gesteld. Bij 21 procent van de scholen heeft het bestuur (ook) op een andere manier geholpen, met name in het meedenken en feedback geven.

Ongeveer de helft van het personeel bevestigt dat het team betrokken is geweest bij de voorbereidingsfase. Volgens 48 procent van de respondenten was het team (zeer) betrokken, vooral bij het meedenken over passende interventies, de interventies praktisch vorm te geven en het verlenen van instemming. Bovendien is 71 procent van het betrokken personeel (zeer) tevreden over de manier waarop hun school de voorbereidingsfase heeft uitgevoerd. Volgens 14 procent heeft de voorbereidingsfase geleid tot (zeer) veel extra werkdruk.

²⁹ Zie <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/schoolscan>.

³⁰ Zie <https://www.nponderwijs.nl/po-en-vo/menukaart>.

Tabel 4.1 Welke actoren waren betrokken bij de keuze van de interventies uit de menukaart die zijn opgenomen in het schoolprogramma van uw school? (n=173)

	Aantal	Percentage
Het team	172	99%
De medezeggenschapsraad (MR)	162	94%
Het schoolbestuur	129	75%
Leerlingen van onze school	36	21%
Ouders van onze school	33	19%
De gemeente	19	11%
Het samenwerkingsverband passend onderwijs	15	9%
Externe partij(en) ³¹	12	7%
Een andere partij ³²	4	2%

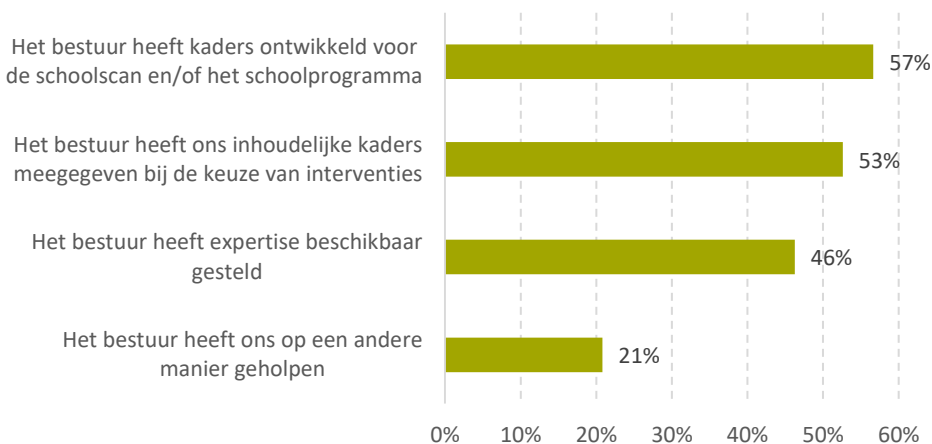
Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 4.2 Op welke manier waren deze actoren betrokken bij de interventiekeuze? (n=173)

	Adviseren/ meedenken	Instemming	Anders	N
Het team	93%	34%	3%	172
De medezeggenschapsraad (MR)	42%	90%	1%	162
Het schoolbestuur	63%	67%	7%	129
Leerlingen van onze school	89%	3%	17%	36
Ouders van onze school	67%	18%	18%	33
De gemeente	84%	11%	21%	19
Het samenwerkingsverband passend onderwijs	87%	7%	20%	15
Externe partij(en)	83%	8%	25%	12
Een andere partij	75%	50%	75%	4

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 4.1 Welke van onderstaande uitspraken t.a.v. het bestuur zijn van toepassing op uw school? (n=173)

Bron: vragenlijst schoolleiders

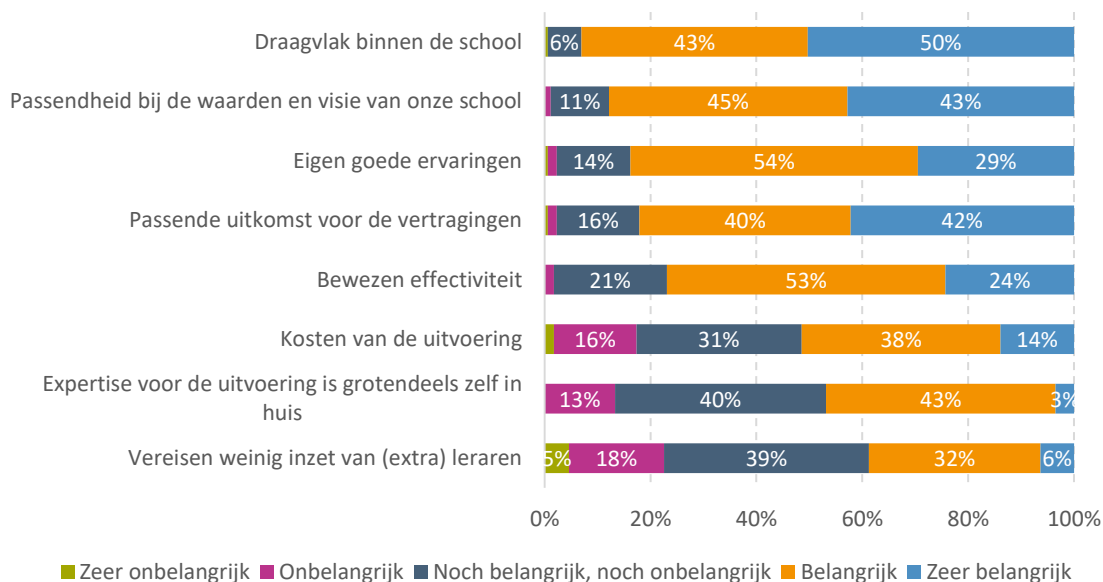
Gehanteerde uitgangspunten bij de keuze van interventies

Volgens schoolleiders is een aantal uitgangspunten (zeer) belangrijk geweest bij de keuze van de interventies uit de menukaart. Dit betreft allereerst het draagvlak binnen de school voor de interventies, gevolgd door de passendheid van de interventies bij de normen en waarden van de school, de eigen goede ervaringen met (een deel van) de gekozen interventies, de mate waarin de interventies een passende uitkomst bieden voor de geconstateerde vertragingen bij de leerlingen en de bewezen effectiviteit. Het relatief minst belangrijke uitgangspunt is volgens schoolleiders dat interventies weinig inzet vereisen van (extra) leraren.

³¹ Dit betreft o.a. jongerenwerk, theaterdocent en de bibliotheek.

³² Dit betreft o.a. het ondersteuningsteam en organisatie die scholing Lereren leren gaf.

Figuur 4.2 In welke mate zijn onderstaande overwegingen belangrijk geweest om tot de gekozen interventies te komen? (n=173)

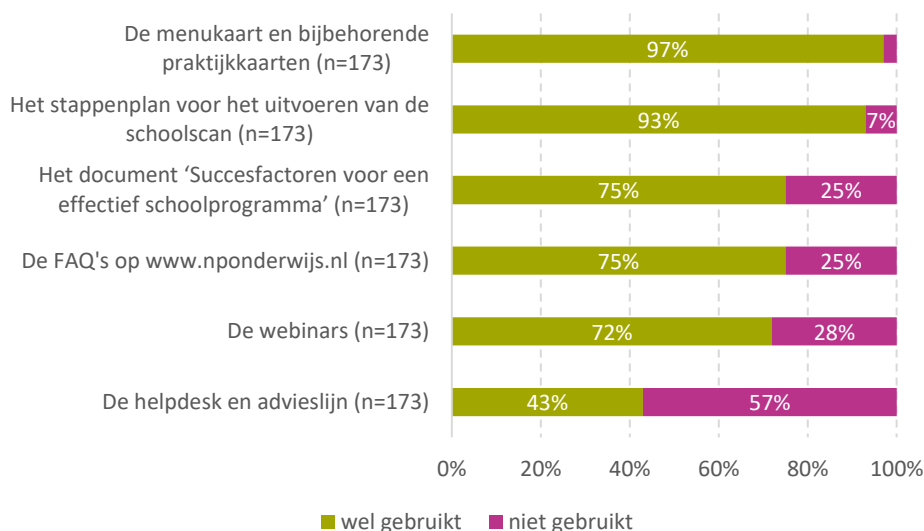

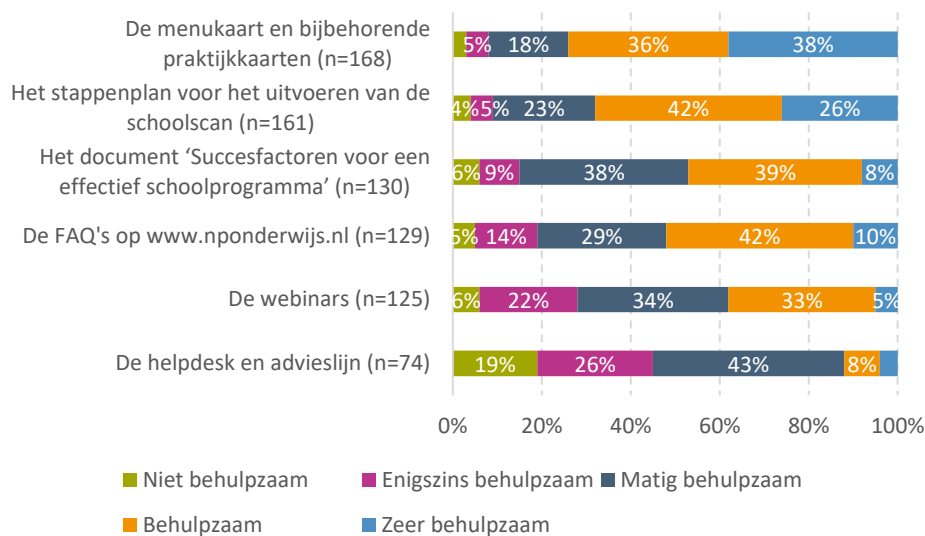
Bron: vragenlijst schoolleiders

Gebruik en waardering van de geboden ondersteuning door OCW

Ter voorbereiding op het NP Onderwijs hebben (v)so-scholen nagenoeg allemaal gebruikgemaakt van de menukaart met bijbehorende praktijkkaarten (97%) en het stappenplan voor het uitvoeren van de schoolscan (93%). Een groot deel van de scholen heeft (ook) gebruikgemaakt van het document 'Succesfactoren voor een effectief schoolprogramma' (75%), de FAQ's op www.nponderwijs.nl (75%) en de webinars (72%). De gebruikers hiervan oordelen overwegend positief over de behulpzaamheid ervan. Het minst is gebruikgemaakt van de helpdesk en de advieslijn (43%) en deze ondersteuning is door de gebruikers ervan relatief het minst (zeer) behulpzaam geweest

Figuur 4.3 Gebruik en behulpzaamheid van de door OCW geboden ondersteuning en instrumenten bij de voorbereiding van het Nationaal Programma Onderwijs

Bron: vragenlijst schoolleiders

4.3 Uitvoering van de interventies

Aanpassingen in en status van de gekozen interventies

Van de geïnventariseerde interventies bij (v)so-scholen begin dit schooljaar zijn 'Interventies gericht op het welbevinden' (135 scholen), 'Onderwijsassistenten/instructeurs' (117 scholen) en de 'Instructie in kleine groepen' (116 scholen) de meest voorkomende. De minst voorkomende interventies begin dit schooljaar waren 'Zomer- of lentescholen' (1 school), 'Voor- en vroegschoolse interventies' (4 scholen) en 'Beheersingsgericht leren' (5 scholen).

In de huidige vragenlijst is aan schoolleiders gevraagd of er aanpassingen zijn gedaan in de gekozen interventies. 17 (v)so-scholen (10%) hebben besloten om af te zien van bepaalde interventies, met name vanwege de hoge werkdruk bij het personeel en omdat er is gekozen om (meer) in te zetten op andere interventies. In bijna alle gevallen heeft dit betrekking op één interventie. Bij 53 (v)so-scholen (31%) blijkt er sprake van meer interventies sinds begin dit schooljaar. Deze aanvullende interventies zijn divers, waarvan de meest toegevoegden zijn weergegeven in tabel 4.3. Voornaamste redenen om interventies aan te vullen zijn de financiële ruimte hiertoe en dat deze interventies bij nader inzien goed inspelen op de vertragingen bij leerlingen.

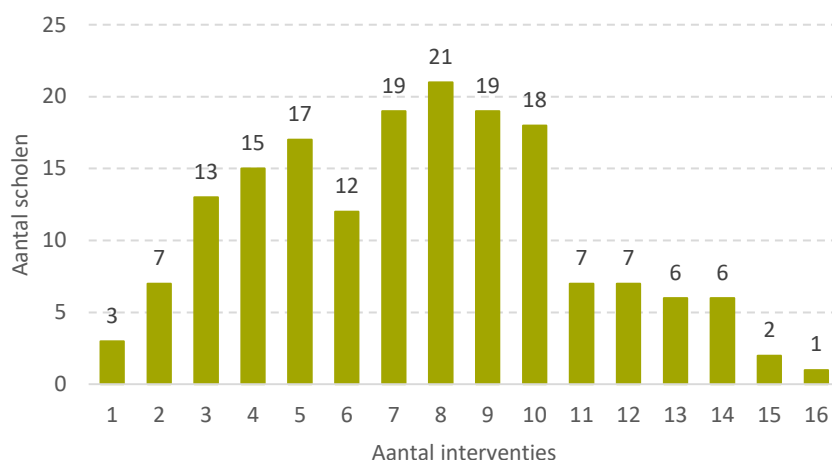
Tabel 4.3 Welke interventies ontbreken die u momenteel uitvoert, wilt uitvoeren of al hebt uitgevoerd? (n=53)

Top 5	Aantal	Percentage
1. Digitale technologie	12	23%
2. Feedback	10	19%
3. Directe instructie	9	17%
4. Sportieve activiteiten	9	17%
5. Onderwijsassistenten/instructeurs	9	17%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Vanwege de wijzigingen in de gekozen interventies is het interessant om opnieuw het aantal interventies per school in kaart te brengen. Hieruit blijkt dat 61 procent van de (v)so-scholen zeven of meer interventies hebben gekozen. Het gemiddeld aantal interventies per school is ruim zeven.

Figuur 4.4 Verdeling van het aantal gekozen interventies per school (n=173)

Bron: vragenlijst schoolleiders

De relatief meest gekozen interventies betreffen interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (82%), onderwijsassistenten/onderwijsinstructeurs (76%) en instructies in kleine groepen (73%). De relatief minst gekozen interventies zijn beheersingsgericht leren (2%), voor- en vroegschoolse educatie (2%) en zomer- en lentescholen (1%).

Tabel 4.4 Frequentie van de gekozen interventies (n=173)

	Aantal	Percentage
Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	142	82%
Onderwijsassistenten/instructeurs	131	76%
Instructie in kleine groepen	127	73%
Sportieve activiteiten	107	62%
Cultuureducatie	93	54%
Een-op-een-begeleiding	81	47%
Metacognitie en zelfregulerend leren	76	44%
Digitale technologie	75	43%
Directe instructie	66	38%
Samenwerkend leren	64	37%
Individuele instructie	59	34%
Feedback	49	28%
Technieken voor begrijpend lezen	47	27%
Leren van en met medeleerlingen	45	26%
Ouderbetrokkenheid	42	24%
Uitbreiding onderwijs	31	18%
Klassenverkleining	30	17%
Gesproken taalinterventies	22	13%
Beheersingsgericht leren	4	2%
Voor- en vroegschoolse interventies	3	2%
Zomer- of lentescholen	2	1%

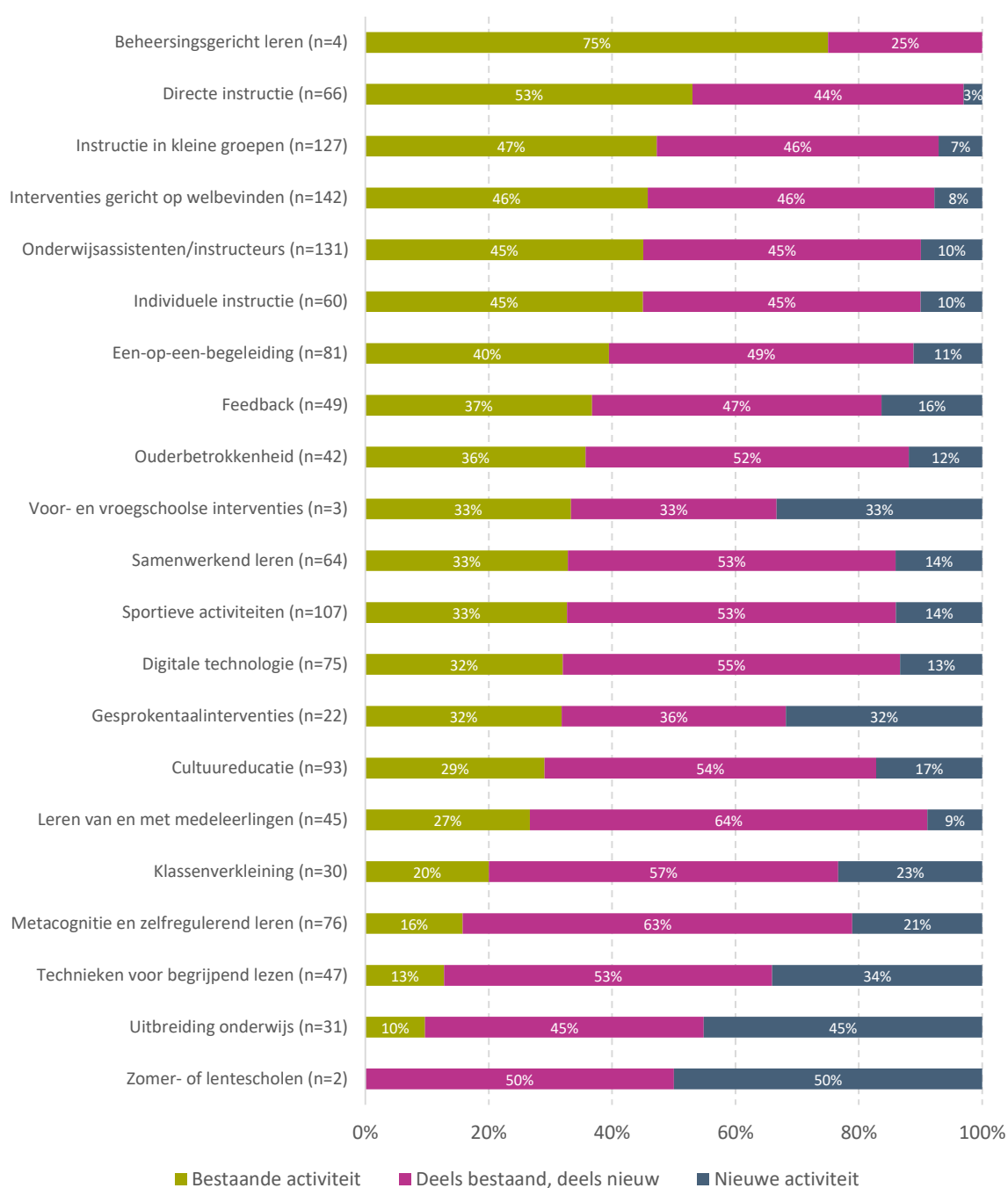
Bron: vragenlijst schoolleiders

De gekozen interventies in het (voortgezet) speciaal onderwijs zijn veelal bestaande of deels bestaande activiteiten (figuur 4.5). Beheersingsgericht leren en directe instructie zijn relatief het vaakst geclassificeerd als bestaande activiteiten. Uitbreiding van het onderwijs en zomer- of lentescholen zijn relatief het vaakst geclassificeerd als nieuwe activiteiten.

Dat interventies (deels) nieuwe activiteiten betreft vraagt ook wat van het personeel werkzaam in de school. 71 procent van het personeel geeft zelf aan betrokken te zijn bij interventies die bestaan uit een

combinatie van reeds bestaande activiteiten en nieuwe activiteiten. Voor 17 procent zijn de interventies voornamelijk nieuw. Op de vraag of personeelsleden zichzelf voldoende toegerust vinden om de interventies uit te voeren, antwoordt 80 procent (zeer) positief. Het merendeel van het personeel geeft aan formele (59%) en/of informele professionalisering (67%) vanuit school te hebben ontvangen om goed toegerust te zijn voor de uitvoering van de interventies. 80 procent van de schoolleiders geeft aan dat personeel wordt bijgeschoold voor de interventies. Dit is vooral het geval voor 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (37%) en 'Metacognitie en zelfregulerend leren' (21%) (tabel 4.5). De inhoud en vorm van de bijscholing variëren sterk tussen scholen en tussen interventies. Enkele genoemde voorbeelden van professionalisering ten behoeve van de 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' zijn Rots en Water, intervisie en onderling delen van 'good practices'.

Figuur 4.5 In welke mate zijn de gekozen interventies nieuw voor uw school?

Bron: vragenlijst schoolleiders

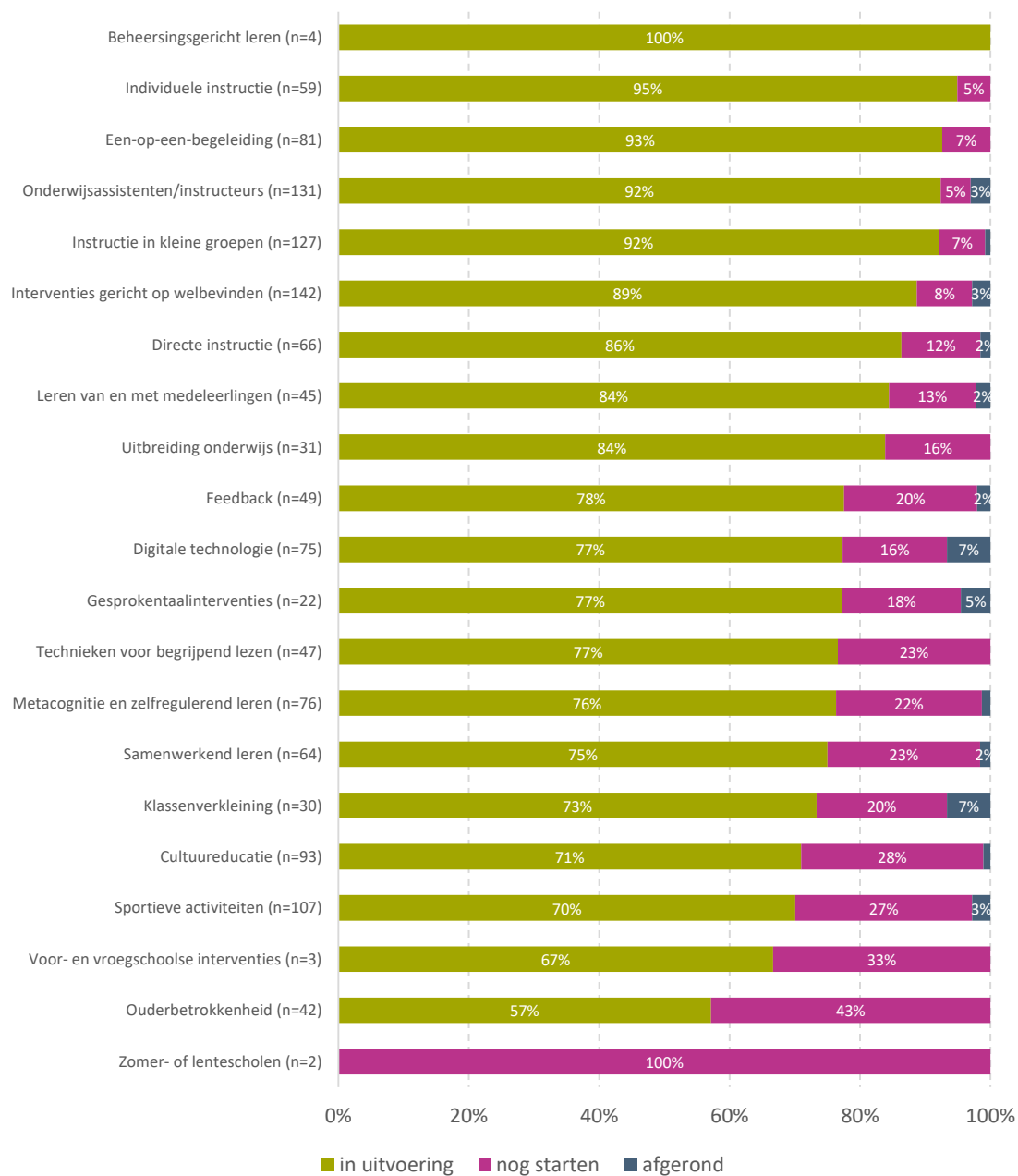
Tabel 4.5 Voor welke interventies wordt personeel (bij)geschoold? (n=172)

Top 5	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	64	37%
2. Metacognitie en zelfregulerend leren	36	21%
3. Directe instructie	33	19%
4. Technieken voor begrijpend lezen	28	16%
5. Digitale technologie	28	16%
<i>Voor geen enkele interventie wordt personeel bijgeschoold</i>	34	20%

Bron: vragenlijst schoolleiders

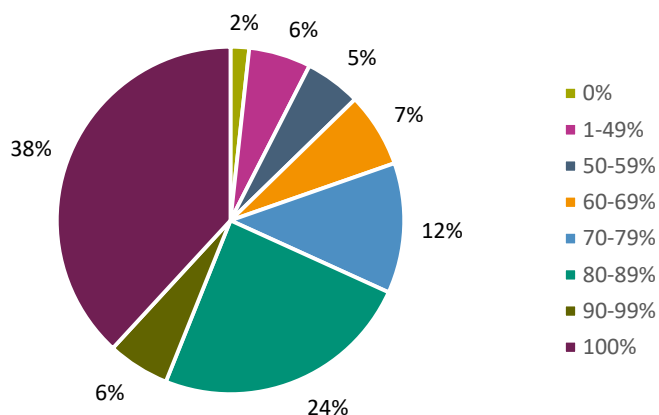
Het merendeel van de gekozen interventies is momenteel in uitvoering (figuur 4.6). Dat interventies nog niet gestart zijn heeft veelal als oorzaak dat er eerst wordt gefocust op andere interventies of omdat de uitvoering voor later gepland staat. Sommige interventies zijn ook al afgerond op enkele scholen. Dit is het geval voor klassenverkleining en digitale technologie. Op schoolniveau bezien is bij 38 procent van de scholen alle interventies in uitvoering (zie figuur 4.7). Dit betreft scholen die variëren van één tot en met veertien gekozen interventies. Bij de overige scholen moet een deel van de interventies nog starten en/of is een deel al klaar. Scholen die hebben gekozen voor zomer- of lentescholen moeten allemaal nog starten.

Figuur 4.6 In welke mate zijn de gekozen interventies nieuw voor uw school? (n=173)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 4.7 Cumulatieve aandeel van de interventies op schoolniveau dat in uitvoering is (n=173)

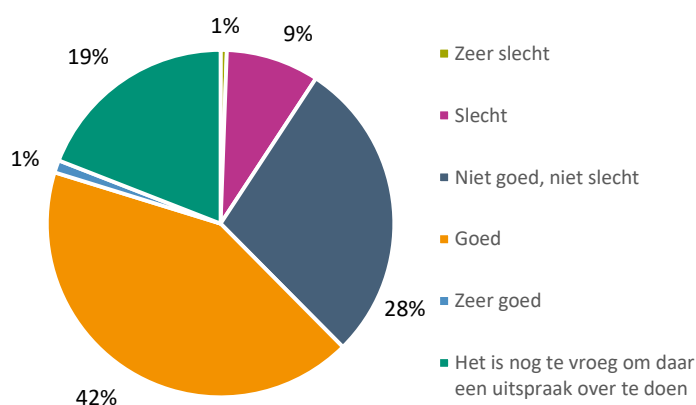
Bron: vragenlijst schoolleiders

Realisatie van de plannen, knelpunten en succesfactoren

Iets minder dan de helft van de schoolleiders (43%) vindt dat het (zeer) goed lukt om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen (figuur 4.8). 19 procent van de scholen doet hier nog geen uitspraak over, omdat ze het daarvoor nog te vroeg vinden. Volgens 58 procent van het personeel lukt het tot nu toe (zeer) goed om de interventies waar zij bij betrokken zijn tot uitvoering te brengen.

Schoolleiders en personeelsleden die hebben aangegeven dat de uitvoering niet goed verloopt, is gevraagd wat zij nog nodig hebben om de plannen uit te voeren. Het overgrote deel van de betreffende schoolleiders (80%) is van mening dat er meer beschikbaar personeel nodig is, ruim de helft (58%) (ook) meer (ontwikkel)tijd en 45 procent (ook) personeel met de juiste expertise. Volgens de betreffende personeelsleden is in 88 procent van de gevallen meer beschikbaar personeel nodig is om de plannen van de school uit te voeren. Een substantieel deel acht (ook) personeel met de juiste expertise (58%) benodigd of meer (ontwikkel)tijd (49%).

Figuur 4.8 In hoeverre lukt het tot nu toe om de plannen die zijn gemaakt daadwerkelijk tot uitvoering te brengen? (n=173)

Bron: vragenlijst schoolleiders

In tabel 4.6 is de top 5 weergegeven van de meest genoemde interventies door schoolleiders waarbij de uitvoering goed verloopt. Daaruit blijkt dat schoolleiders het vaakst de interventies gericht op het welbevinden en 'Instructie in kleine groepen' goed vinden verlopen (respectievelijk 62 en 59%). Dit komt overeen met het beeld bij het personeel (respectievelijk 38 en 28%). In de onderste helft van de tabel presenteren we de goedlopende interventies op scholen die de interventie ook daadwerkelijk inzetten. Vier van de vijf interventies komen in beide lijstjes voor, zij het in een iets andere volgorde. Voor- en vroegschoolse educatie is 'nieuw'.

Tabel 4.6 Welke interventies verlopen goed?

Top 5: Op basis van de totale groep scholen (n=170)	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	106	62%
2. Instructie in kleine groepen	100	59%
3. Onderwijsassistenten/instructeurs	92	54%
4. Een-op-een-begeleiding	58	34%
5. Sportieve activiteiten	56	33%
<i>Geen enkele interventie verloopt goed</i>	4	2%
Top 5: Op basis van de scholen die de interventie inzetten	Aantal	Percentage
1. Instructie in kleine groepen (n=127)	100	79%
2. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen (n=142)	106	75%
3. Een-op-een-begeleiding (n=81)	58	72%
4. Onderwijsassistenten/instructeurs (n=131)	92	70%
5. Voor- en vroegschoolse interventies (n=3)	2	67%
<i>Geen enkele interventie verloopt goed (n=170)</i>	4	2%

Bron: vragenlijst schoolleiders

In het (v)so zijn 106 schoolleiders van mening dat interventies op het gebied van *welbevinden* goed lopen. Deze antwoorden zijn geanalyseerd voor de vijf interventies die het succesvolst verlopen vanuit de totale groep scholen. Uit open antwoorden komt naar voren dat één van de redenen is dat het (voortgezet) speciaal onderwijs hier van oudsher veel aandacht aan besteedt en er veel expertise is binnen de school. Dit vergemakkelijkt de vormgeving van de interventies. De NP Onderwijs-middelen worden ingezet voor aanschaf van materialen (snoezelruimte, opknappen van het schoolplein), versterking van het team (intern begeleider, onderwijsassistent), inhuur van externe expertise (gedragswetenschapper, jongerenwerker, muziektherapeut).

‘Binnen het speciaal onderwijs is hier al veel aandacht voor en helemaal geïntegreerd binnen het lesprogramma. De nieuwe methode die we gaan aanschaffen is een welkome aanvullingen op de al bestaande programma’s.’

‘De interventies die we hebben gedaan, sloten aan bij een implementatie van een schoolbrede preventieve gedragsaanpak. Deze implementatie verloopt volgens plan. Wat we vanuit NP Onderwijs extra wilden bewerkstelligen, was formatieruimte om observaties te doen in de klassen (door orthopedagogen en IB’ers) en collegiale consultatie, loopt nog niet goed door personeelstekorten.’

‘Aandacht voor elkaar zonder direct didactisch doel. Zowel digitaal als fysiek.’

‘Deden we al en is nu uitgebreid.’

Instructie in kleine groepen verloopt volgens meer dan de helft van de schoolleiders en personeelsleden goed. Uit de toelichting komt naar voren dat dit thema ook voor corona in het (v)so veel aandacht kreeg en men daardoor kan voortbouwen op reeds opgedane ervaringen. NP Onderwijs helpt om de frequentie te verhogen en meer personeel hiervoor vrij te roosteren. Ook wordt EDI (Expliciete Directe Instructie) meermaals genoemd. Voldoende personeel en de inzet van extra handen in de klas in de vorm van onderwijsassistenten dragen bij aan de succeservaring.

‘Zorgt voor hoger rendement qua opbrengsten, maar ook voor verbetering in de sociaal-emotionele competenties.’

‘Personeel is beschikbaar waardoor er in kleinere niveaugroepen gewerkt kan worden.’

‘Meer mogelijkheden gecreëerd om instructie in kleine groepen mogelijk te maken. Waar mogelijk ook meer capaciteit gemobiliseerd om instructie in kleine groepen mogelijk te maken. Viel door corona niet altijd mee.’

‘Is een bestaande activiteit, maar door inzet meer personeel kan activiteit frequenter plaatsvinden.’

Voor de minder goed lopende interventies volgens schoolleiders is de top 5 weergegeven in tabel 4.7. Opvallend is dat de interventies ‘Een-op-een-begeleiding’ en ‘Onderwijsassistenten/instructeurs’ ook

hierop voorkomen, zowel volgens schoolleiders als het personeel. Dit duidt erop dat de uitvoering tussen scholen en de ervaringen die ze hiermee opdoen behoorlijk kan verschillen. Een andere interventie die volgens schoolleiders minder goed verloopt is de interventie 'Metacognitie en zelfregulerend leren' (genoemd door 12%). Bij het personeel staat de interventie 'Cultuureducatie' bovenaan. In de onderste helft van de tabel laten we zien welke interventies minder goed lopen op scholen die de interventie ook daadwerkelijk inzetten. Alleen Metacognitie en zelfregulerend leren staat op beide lijstjes.

Tabel 4.7 Welke interventies verlopen minder goed?

Top 5: Op basis van de totale groep scholen (n=124)	Aantal	Percentage
1. Onderwijsassistenten/instructeurs	21	17%
2. Metacognitie en zelfregulerend leren	15	12%
3. Sportieve activiteiten	14	11%
4. Cultuureducatie	14	11%
5. Een-op-een-begeleiding	11	9%
Geen enkele interventie verloopt minder goed	29	23%
Top 5: Op basis van de scholen die de interventie inzetten	Aantal	Percentage
1. Leren van en met medeleerlingen (n=45)	11	24%
2. Ouderbetrokkenheid (n=42)	10	24%
3. Metacognitie en zelfregulerend leren (n=76)	15	20%
4. Gesprokentaalinterventies (n=22)	4	18%
5. Individuele instructie (n=59)	10	17%
Geen enkele interventie verloopt minder goed (n=124)	29	23%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Waarom lopen sommige interventies minder goed? Bij de inzet van onderwijsassistenten en instructeurs heeft het veelal te maken met krapte op de arbeidsmarkt, grote problemen bij het vinden van personeel en de geringe beschikbaarheid van voldoende en kwalitatief goede onderwijsassistenten.

'Toch te veel losstaand van de bestaande werkelijkheid. Het vraagt tijd om de werkzaamheden van de onderwijsassistenten goed te integreren in ons onderwijs.'

'Er is weinig personeel te vinden, die ook nog eens goed in te zetten zijn.'

Het minder goed lopen van interventies op het gebied van *metacognitie en zelfregulerend leren* hangt samen met de complexiteit van dit thema en het feit dat men meer tijd nodig heeft om dit thema goed te implementeren.

'Overbelaste docenten, door uitval collega's heeft dit nog niet de nodige aandacht gekregen.'

'Personeel dient bij te springen bij afwezigheid collega's (corona). Hierdoor kan het individueel/kleine groepjes werken niet door gaan.'

'Personeel komt er niet aan toe.'

'Lastig vanwege doelgroep, meer tijd nodig.'

'Nog niet echt gestimuleerd, onder andere door matige bezetting door corona. Tevens uitstel van studiedagen waarin de aftrap gegeven zou worden.'

Voor activiteiten in het kader van *sport- en cultuureducatie* zijn de belangrijkste redenen de lockdown, de coronamaatregelen en -beperkingen. Men was hier vanwege de specifieke problematiek van leerlingen nog meer alert op. Daarnaast speelde ook de soms beperkte beschikbaarheid van gekwalificeerd (extern) personeel een rol.

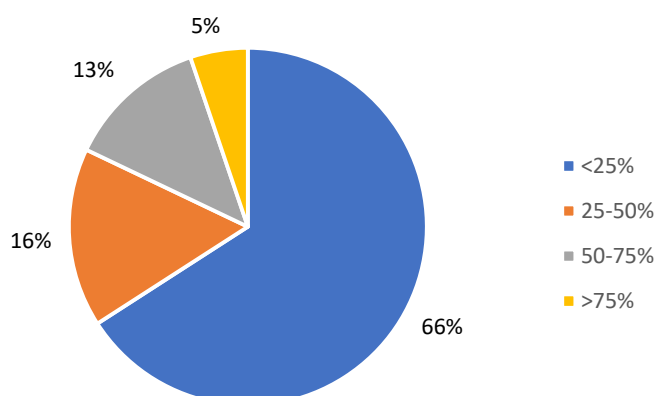
'Door corona zijn wij erg terughoudend geworden in verband met de doelgroep en besmettingen.'

'Vanwege corona was het inplannen van deze activiteiten ingewikkelder. Zeker omdat onze leerlingen juist de afstand van anderhalve meter niet kunnen handhaven.'

Extern personeel

Bijna drie kwart van de (v)so-scholen (64%) heeft het (zeer) veel moeite gekost om personeel te vinden voor de uitvoering van de interventies. Desondanks heeft het merendeel van de scholen ervoor gekozen om de uitvoering niet volledig uit te besteden aan externe partijen (figuur 4.9). Bij 66 procent van de scholen is minder dan 25 procent van de uitvoering belegd bij externen. Bij 5 procent van de scholen is dat meer dan 75 procent. 25 procent van de scholen maakt geen gebruik van externen bij de uitvoering. De interventies waarbij externen worden ingezet zijn erg divers. Volgens schoolleiders komt dit relatief het meest voor bij 'Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen' (36%) en 'Cultuureducatie' (31%).

Figuur 4.9 Welk aandeel van de uitvoering van de interventies is momenteel belegd bij externen? (n=173)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 4.8 Bij welke interventies worden momenteel externen ingezet? (n=129)

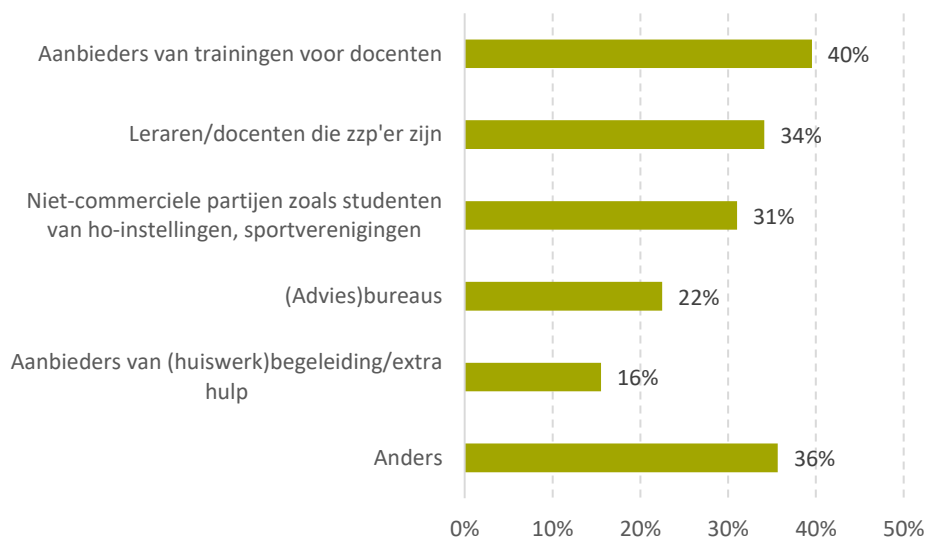
Top 5	Aantal	Percentage
1. Interventies gericht op het welbevinden van leerlingen	46	36%
2. Cultuureducatie	40	31%
3. Sportieve activiteiten	29	22%
4. Onderwijsassistenten/instructeurs	23	18%
5. Instructie in kleine groepen	19	15%

Bron: vragenlijst schoolleiders

De externen betreffen voornamelijk aanbieders van trainingen voor docenten, leraren die als zzp'er werken en niet-commerciële partijen (figuur 4.10). Bij ruim een derde van de scholen betreft het andere externen dan weergegeven in de figuur. Dit betreft onder andere orthopedagogen, aanbieders van sport en cultuur en experts of het gebied van remedial teaching of interne begeleiding. De externen verzorgen bij relatief veel scholen de professionalisering van docenten/het delen van expertise (65%), het ondersteunen van het team (48%) en (extra) lessen voor leerlingen (46%).

De ervaring met de externen bij de uitvoering van de interventies is volgens het merendeel van de schoolleiders (zeer) positief (73%). De nadere toelichtingen die schoolleiders hierop hebben gegeven, benadrukken veelal de extra kennis en expertise die externen binnen de school brengen met bijbehorende enthousiasme en de constructieve samenwerking.

Figuur 4.10 Welk type externen wordt door uw school ingezet voor de uitvoering van de interventies? (n=129)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Tabel 4.9 Welke diensten of ondersteuning bieden deze externen? (n=129)

	Aantal	Percentage
Professionalisering van docenten/delen expertise	84	65%
Ondersteuning van het team	62	48%
(Extra) lessen verzorgen voor leerlingen	59	46%
Leerlingen ondersteunen op het gebied van sociaal welbevinden	49	38%
Trainen van de executieve vaardigheden van leerlingen	19	15%
Diagnosticeren van achterstanden bij leerlingen	9	7%
Bijles	8	6%
Huiswerkbegeleiding	7	5%
Examentraining	5	4%
Anders	18	14%

Bron: vragenlijst schoolleiders

4.4 Voortgang en opbrengsten

60 procent van de schoolleiders vindt het nog te vroeg om aan te geven of de interventies opleveren wat ervan verwacht werd (tabel 4.10). Ook 44 procent van het personeel wil hier nog geen uitspraak over doen. De schoolleiders en personeelsleden die hier wel een uitspraak over hebben gedaan, zijn veelal van mening dat de opbrengsten tot nu toe ongeveer zijn zoals verwacht. Maar er zijn vooral ook personeelsleden die de opbrengsten tegen vinden vallen.

Tabel 4.10 In hoeverre leveren de interventies tot nu toe op wat ervan werd verwacht?

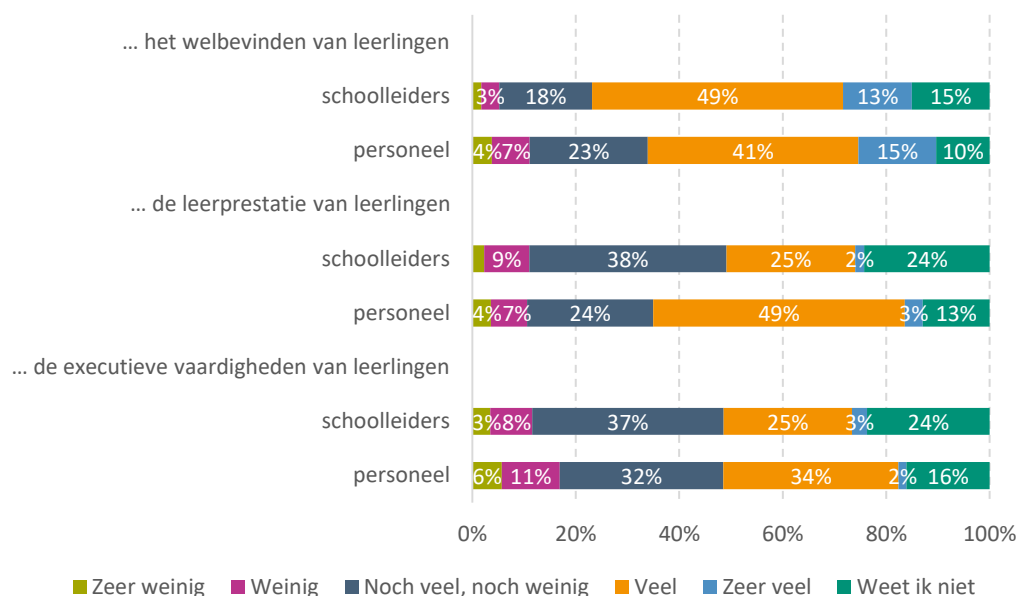
	Schoolleiders	Personeel
De opbrengsten tot nu toe zijn lager dan verwacht	5%	10%
De opbrengsten tot nu toe zijn ongeveer zoals verwacht	33%	44%
De opbrengsten tot nu toe zijn hoger dan verwacht	2%	2%
Het is nog te vroeg om daar een uitspraak over te doen	60%	44%
<i>N</i>	173	99

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Schoolleiders en personeelsleden hebben hun mening gegeven over een aantal specifieke aspecten bij leerlingen waarop mogelijke effecten optreden als gevolg van de interventies (figuur 4.11). Personeels-

leden ervaren meer dan schoolleiders (zeer) veel positieve ontwikkelingen op de leerprestaties en executieve vaardigheden van leerlingen (respectievelijk 52 en 35%). Voor de ontwikkelingen op het welbevinden van leerlingen geldt het omgekeerde, maar het verschil tussen personeelsleden en schoolleiders is relatief klein en wordt deels veroorzaakt doordat een groter deel van de schoolleiders niet weet of er op dit vlak ontwikkelingen zijn bij leerlingen.

Figuur 4.11 In welke mate ervaart u tot nu toe een positieve ontwikkelingen als gevolg, van de interventies op ...?

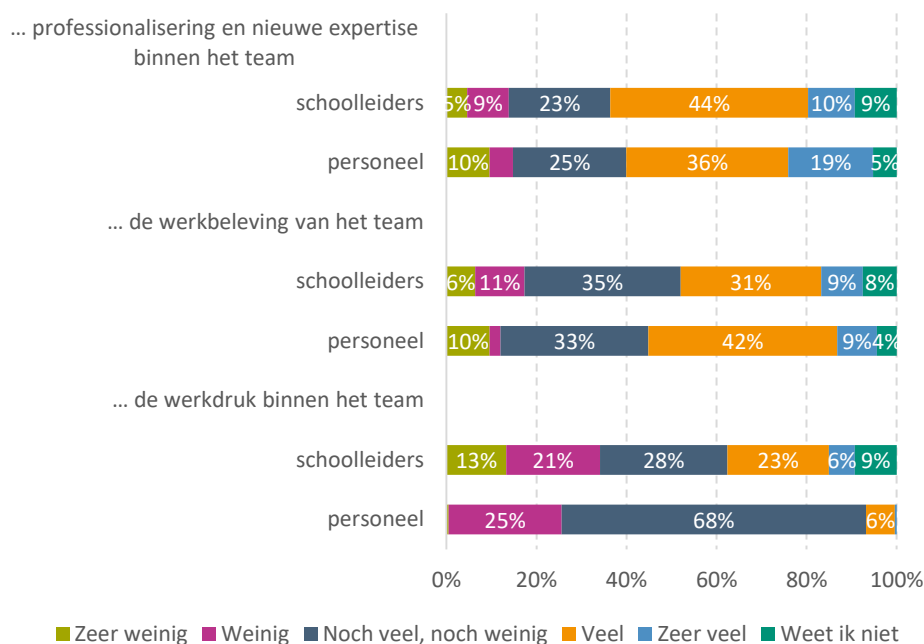

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Daarnaast zijn schoolleiders en personeelsleden gevraagd naar hun ervaren ontwikkelingen op de professionalisering, werkbeleving en werkdruk van het team ten gevolge van de interventies (figuur 4.12).³³ Ruim de helft van de personeelsleden ervaart (zeer) veel positieve effecten op hun professionalisering en werkbeleving (respectievelijk 54 en 51%). Op hun werkdruk ervaren ze minder vaak (zeer) veel positieve effecten (6%). Volgens 68 procent is de werkdruk gelijk gebleven. Schoolleiders ervaren vaker positieve ontwikkelingen op de professionalisering en werkdruk van het team (respectievelijk 70 en 43%) en juist minder vaak op de werkbeleving van het team (40%).

³³ Aan schoolleiders is dit op teamniveau bevraagd, aan personeelsleden op individueel niveau.

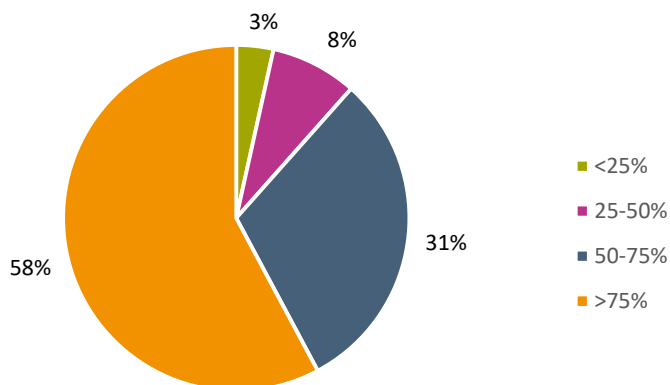
Figuur 4.12 In welke mate ervaart u tot nu toe een positieve ontwikkelingen als gevolg van de interventies op ...?

Bron: vragenlijst schoolleiders en personeel

Tot slot is aan schoolleiders gevraagd hoeveel van de beschikbaar gestelde middelen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs zij verwachten te besteden dit schooljaar (2021-2022). Hieruit blijkt dat 58 procent van de schoolleiders verwacht minimaal 75 procent van de middelen te besteden³⁴, 31 procent tussen de 50 en 75 procent van de middelen en 11 procent maximaal de helft van de middelen.

Figuur 4.13 Welk percentage van de middelen voor het Nationaal Programma Onderwijs voor dit schooljaar besteedt u (naar verwachting) daadwerkelijk dit schooljaar? (n=173)

Bron: vragenlijst schoolleiders

³⁴ 17 procent van de scholen geeft aan alle beschikbare middelen dit schooljaar te besteden.

De gemeenten en NP Onderwijs

5

5 De gemeenten en NP Onderwijs

5.1 Inleiding

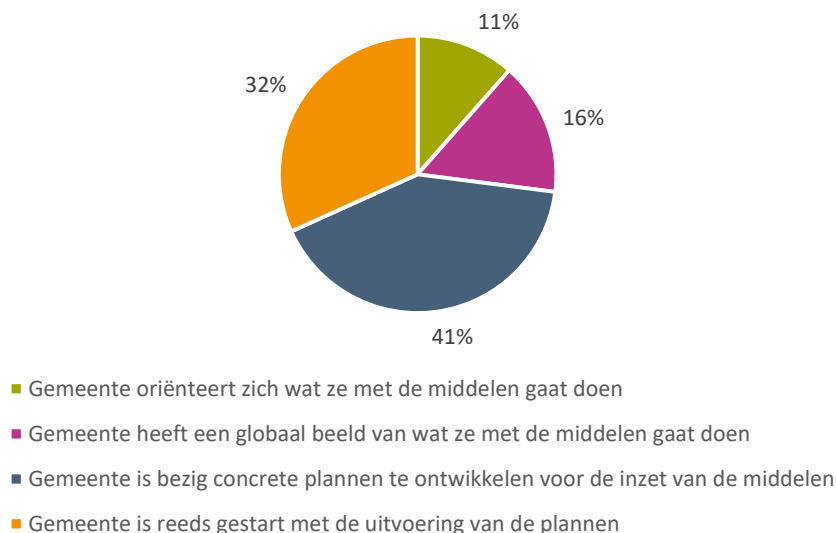
Ongeveer 300 miljoen euro uit het NP Onderwijs gaat naar de gemeenten in Nederland. Kort na de meeting maakte minister Wiersma bekend dat, net als bij de scholen, ook voor de gemeenten de periode waarin ze het budget uit het NP Onderwijs kunnen inzetten verlengd is tot en met schooljaar 2024-2025. Het budget dat de gemeenten ontvangen is bedoeld om onderwijsvertragingen in te halen die kinderen opliepen tijdens de coronapandemie.³⁵ Gemeenten kunnen daarvoor samenwerking zoeken met bijvoorbeeld scholen, kinderdagopvang, buitenschoolse opvang, (jeugdgezondheids)zorg, bibliotheken en andere lokale partijen. De maatregelen moeten aansluiten op de behoeften van kinderen in de gemeenten en bij de interventies die scholen al doen. Gemiddeld ontvangen de gemeenten bijna 900 duizend euro.

Voor dit hoofdstuk maken we gebruik van de informatie die is verzameld met vragenlijsten die zijn uitgezet onder gemeenten, besturen en schoolleiders. We leggen hierbij de focus op de inbreng van de gemeente en vullen dit aan met informatie uit de vragenlijst onder besturen. Een korte samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit dit hoofdstuk vindt u in hoofdstuk 0.

5.2 De voorbereidingsfase

Bijna drie kwart van de gemeenten ontwikkelt momenteel concrete plannen voor de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (41%) of is al begonnen met de uitvoering van de plannen (32%) (figuur 5.1). Ruim een kwart van de gemeenten oriënteert zich op wat ze met de middelen gaat doen (16%) of heeft een globaal beeld van wat ze met de middelen gaat doen (11%). Deze gemeenten zijn nog bezig met de voorbereiding van de planvorming. Een kanttekening hierbij is dat gemeenten later dan scholen duidelijkheid hebben gekregen over de middelen.

Figuur 5.1 Waar staat de gemeente met de plannen voor de besteding van de middelen voor het NP Onderwijs? (n=148)

Bron: vragenlijst gemeenten

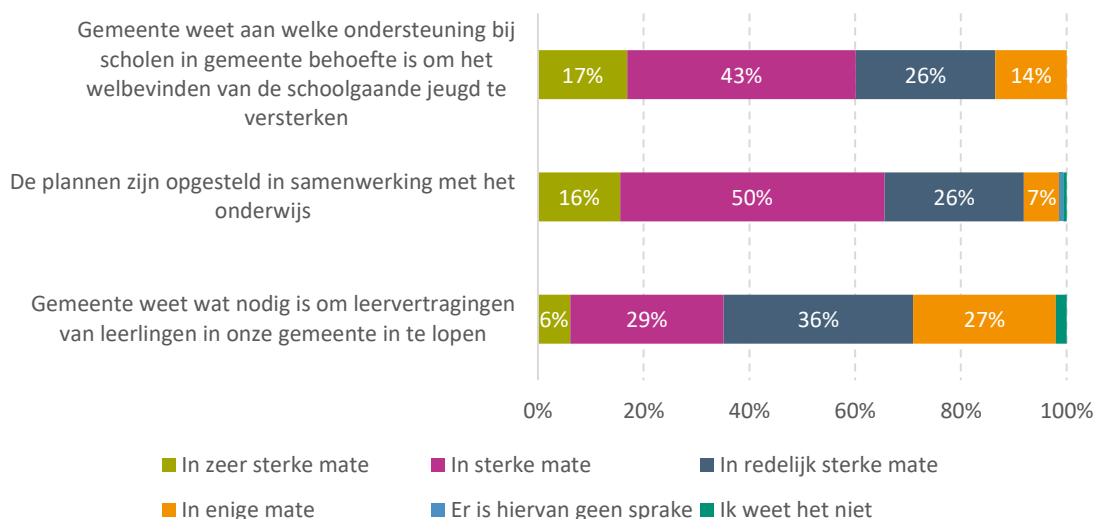
De helft van de grote gemeenten is gestart met de uitvoering van de planvorming. Een op de vijf kleine gemeenten oriënteert zich nog op wat ze met de middelen gaan doen.

Twee derde van de gemeenten werkt bij het opstellen van de plannen samen met het onderwijs (figuur 5.2). Zestig procent van de gemeenten weet in (zeer) sterke mate aan welke ondersteuning scholen behoefte hebben om het welbevinden van de leerlingen te versterken. Over hun inzicht in wat nodig is om

³⁵ Meer informatie vindt u op <https://www.nponderwijs.nl/gemeenten>.

leervertraging in te lopen zijn de gemeenten minder uitgesproken: iets meer dan een derde weet dit in (zeer) sterke mate.

Figuur 5.2 De volgende stellingen hebben betrekking op de voorbereidingsfase (n=138)

Bron: vragenlijst gemeenten

Gemeenten die zich nog oriënteren of een globaal beeld hebben wat ze gaan doen

Ruim een kwart van de gemeenten (n=40) oriënteert zich nog op wat ze met de middelen gaat doen of heeft een globaal beeld van wat ze met de middelen gaat doen (zie figuur 5.1). Deze gemeenten staan nog goeddeels aan het begin van het traject. Het merendeel van deze gemeenten verwacht dat de plannen worden opgesteld met het onderwijs (tabel 5.1) en, in iets mindere mate, met voorschoolse educatie. Naar verhouding veel van deze gemeenten zijn van plan om in te zetten op het versterken en versnellen van al bestaande plannen van de gemeente.

Tabel 5.1 Uitgangspunten waarvan de gemeente verwacht uit te gaan bij het opstellen van een plan van aanpak voor de besteding van de middelen uit het NP Onderwijs. Meer dan één antwoord mogelijk (n=40)

	Aantal	Percentage
De plannen worden opgesteld in samenwerking met het onderwijs	36	90%
De plannen worden opgesteld in samenwerking met voorschoolse educatie (bijvoorbeeld kinderopvang en peuterspeelzaal)	28	70%
We zetten in op het versterken en versnellen van al bestaande plannen van onze gemeente	22	55%
We faciliteren ideeën van scholen	20	50%
We zien het NP Onderwijs als een kans om de aanpak van onderwijsachterstanden verder te ontwikkelen	16	40%
We reserveren een deel van de middelen uit het NP Onderwijs om ook in een later stadium nog aan verzoeken van scholen te kunnen voldoen	6	15%
Andere uitgangspunten	4	10%
Ik weet het niet	1	3%

Bron: vragenlijst gemeenten

Er zijn verschillende maatregelen denkbaar om achterstanden als gevolg van COVID-19 in te lopen. De meeste gemeenten die zich nog oriënteren of een globaal beeld hebben van wat ze met de middelen gaan doen, verwachten dat ze gaan inzetten op maatregelen op schoolniveau om vertragingen op sociaal-emotioneel vlak in te lopen (tabel 5.2). Veel van deze gemeenten verwachten ook aan de slag te gaan met bovenschoolse maatregelen en maatregelen op schoolniveau om leervertragingen in te lopen en met de bevordering van lokale en regionale samenwerking.

Tabel 5.2 Maatregelen waarop de gemeente verwacht middelen vanuit het NP Onderwijs in te zetten. Meer dan één antwoord mogelijk (n=40)

	Aantal	Percentage
Maatregelen op schoolniveau gericht op zorg en welzijn in de school of op verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school om vertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te lopen	34	85%
Bovenschoolse maatregelen of maatregelen op schoolniveau, gericht op het inlopen van leervertragingen bij kinderen	31	78%
Het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking tussen scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en andere partijen	24	60%
Maatregelen om de leervertraging die is ontstaan in de voorschoolse periode in te lopen	21	53%
Het betrekken van thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leerachterstanden	10	25%
Ik weet het niet	1	3%

Bron: vragenlijst gemeenten

Ongeveer een derde van de gemeenten in deze fase (n=15) ondervindt belemmeringen bij het opstellen van een plan van aanpak voor de besteding van de middelen uit het NP Onderwijs of verwacht deze te ondervinden. Deze gemeenten lopen ertegenaan dat het meer tijd kost om de plannen op te stellen of af te stemmen met de partners (onderwijs en anderen). Ook de beschikbaarheid van personeel is een knelpunt dat veel wordt genoemd (tabel 5.3).

Tabel 5.3 De drie meest genoemde belemmering(en) bij het opstellen van een plan van aanpak. Meer dan één antwoord mogelijk (n=15)

	Aantal
Het kost (veel) meer tijd dan gedacht om de plannen op te stellen	12
Het is moeilijk om haalbare interventies uit te werken i.v.m. beschikbaarheid van personeel in onderwijs en zorg	11
Het kost veel tijd om af te stemmen met het onderwijs en andere partners	10

Bron: vragenlijst gemeenten

Twee op de vijf van de gemeenten in deze fase (n=40) hebben behoefte aan externe ondersteuning bij het opstellen van een plan van aanpak voor de besteding van de middelen uit het NP Onderwijs. Het merendeel van deze vijftien gemeenten heeft behoefte aan ondersteuning bij de uitwerking van een aanvullende gemeentelijke aanpak (zie tabel 5.4).

Tabel 5.4 De drie meest genoemde vormen van externe ondersteuning waaraan de gemeente behoefte heeft. Meer dan één antwoord mogelijk (n=15)

	Aantal
Ondersteuning bij de uitwerking van een aanvullende gemeentelijke aanpak	13
Het opstellen van een lokaal beeld van hoe het met kinderen gaat t.a.v. de leervertragingen en hun welbevinden	8
De uitvoering (van een deel) van een aanvullende gemeentelijke aanpak	6

Bron: vragenlijst gemeenten

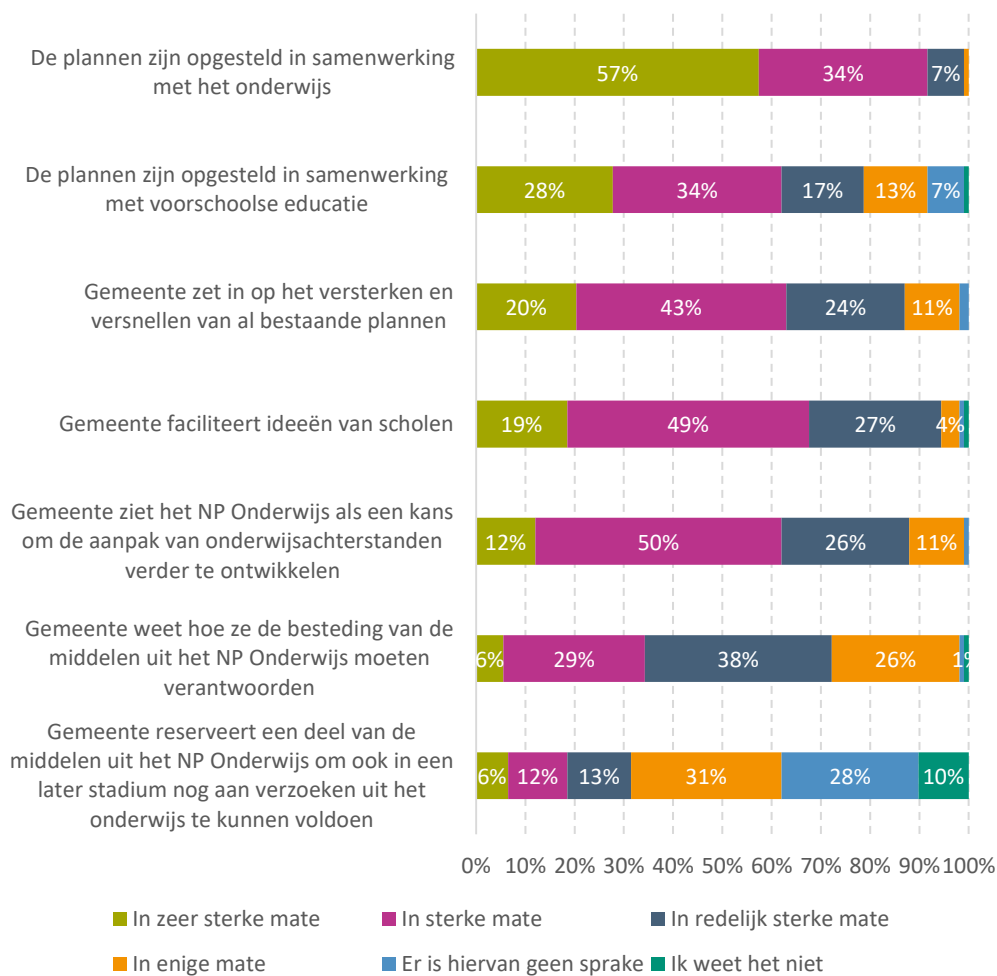
5.3 Van planvorming naar uitvoering

Bijna drie kwart van de gemeenten (n=108) ontwikkelt momenteel concrete plannen voor de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (41%) of is al begonnen met de uitvoering van de plannen (32%) (zie figuur 5.1). Het merendeel van deze gemeenten heeft de plannen opgesteld in samenwerking met het onderwijs (tabel 5.1: 92% onderschrijft dit in (zeer) sterke mate) en, in mindere mate, met voorschoolse educatie (62% in (zeer) sterke mate). Gemeenten zeggen ook plannen van scholen te faciliteren (68% in (zeer) sterke mate).

Gemeenten zien het NP Onderwijs als een kans om bestaande plannen te versnellen en versterken (63% onderschrijft dit in (zeer) sterke mate) en om de aanpak van onderwijsachterstanden verder te ontwikkelen (62% in (zeer) sterke mate).

Een beperkt deel van de gemeenten (19% in (zeer) sterke mate) reserveert een deel van de middelen uit NP Onderwijs om ook in een later stadium nog aan verzoeken van scholen te kunnen voldoen. Ongeveer een derde van de gemeenten (34%) weet in (zeer) sterke mate hoe ze de middelen uit het NP Onderwijs moeten verantwoorden.

Figuur 5.3 Uitgangspunten bij de plannen die de gemeente heeft opgesteld (n=108)

Bron: vragenlijst gemeenten

De meeste gemeenten die momenteel concrete plannen ontwikkelen of begonnen zijn met de uitvoering daarvan treffen maatregelen op schoolniveau om vertragingen op sociaal-emotioneel vlak in te lopen (tabel 5.5). Veel gemeenten gaan inzetten op de bevordering van lokale en regionale samenwerking en op bovenscholse maatregelen en maatregelen op schoolniveau om leervertragingen in te lopen. In vergelijking met gemeenten die minder ver zijn, noemen deze gemeenten vaker dat ze thuiszitters en jongeren die thuis dreigen te komen zitten willen betrekken bij de aanpak.

Tabel 5.5 Doelen waarop de gemeente het budget inzet of waarop de gemeente van plan is het budget in te zetten. Meer dan één antwoord mogelijk (n=108)

	Aantal	Percentage
Maatregelen op schoolniveau gericht op zorg en welzijn in de school of op verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school om vertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te lopen	102	94%
Het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking tussen scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en andere partijen	72	76%
Bovenschoolse maatregelen of maatregelen op schoolniveau, gericht op het inlopen van leervertragingen bij kinderen	80	74%
Maatregelen om de leervertraging die is ontstaan in de voorschoolse periode in te lopen	64	59%
Het betrekken van thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leerachterstanden	52	48%
Ik weet het niet	1	1%

Bron: vragenlijst gemeenten

De grootste post waaraan deze gemeenten middelen uit het NP Onderwijs besteden zijn maatregelen op schoolniveau gericht op zorg en welzijn in de school of op verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school om vertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te lopen. Gemiddeld gaat daar ruim veertig procent van het budget naartoe (tabel 5.6). Andere grote posten zijn de bovenschoolse maatregelen of maatregelen op schoolniveau, gericht op het inlopen van leervertragingen bij kinderen (gemiddeld 20%) en het bevorderen van regionale en lokale samenwerking (18%).

Tabel 5.6 Geschat percentage van het budget dat de gemeente inzet op de doelen of van plan is om daarop in te zetten (n=108)

	N	Minimum	Maximum	Gemiddeld	SD*
Maatregelen op schoolniveau gericht op zorg en welzijn in de school of op verlengde leertijd en extra beschikbaarheid van zorg op school om vertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te lopen	107	0%	100%	44%	23
Bovenschoolse maatregelen of maatregelen op schoolniveau, gericht op het inlopen van leervertragingen bij kinderen	106	0%	80%	20%	18
Het bevorderen van lokale (en regionale) samenwerking tussen scholen, schoolbesturen, samenwerkingsverbanden passend onderwijs en andere partijen	107	0%	85%	18%	18
Maatregelen om de leervertraging die is ontstaan in de voorschoolse periode in te lopen	107	0%	70%	12%	14
Het betrekken van thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leerachterstanden.	107	0%	50%	6%	8
				100%	

Bron: vragenlijst gemeenten

* De standaarddeviatie is de maat waarmee we de spreiding van de gegeven antwoorden kunnen duiden: hoe groter de standaarddeviatie, hoe groter de verschillen tussen de waarnemingen.

Redenen om voor maatregelen te kiezen zijn goede ervaringen met de interventies, ofwel bij partners ofwel bij de gemeente zelf (tabel 5.7).

Tabel 5.7 Welke van de volgende uitspraken zijn van toepassing voor de wijze waarop de keuze van uw gemeente voor deze doelen (of maatregelen) tot stand is gekomen? Meer dan één antwoord mogelijk (n=108)

	Aantal	Percentage
Een of meerdere van onze partners heeft goede ervaringen met interventies op dit terrein	82	76%
We hebben als gemeente goede ervaringen met interventies op dit terrein	66	61%
Volgens de literatuur zijn dit effectieve interventies op dit terrein	31	29%
We zijn niet zo bekend met de interventies die we hebben gekozen, maar we verwachten dat ze effectief zijn	12	11%
Anders	19	18%

Bron: vragenlijst gemeenten

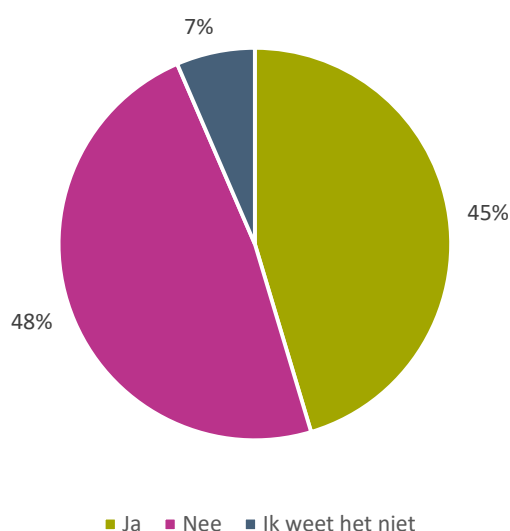
Gemiddeld noemen de gemeenten twee redenen om voor de interventies te kiezen. Onder 'anders' noemen gemeenten onder meer dat ze kiezen voor interventies omdat ze bij scholen hebben geïnventariseerd waaraan behoefte is of dat ze met de keuze aansluiten bij al eerder ingezet beleid.

Uitgaven aan huisvesting en ambtelijke capaciteit

Als dat nodig is voor de realisatie van de maatregelen die de gemeente kiest, dan kan de gemeente de specifieke uitkering ook (deels) besteden aan huisvesting en ambtelijke capaciteit. Het gaat dan bijvoorbeeld om tijdelijke extra huur van bestaande (onderwijs)huisvesting voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het NP Onderwijs nemen, de kosten voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of de inkoop van expertise voor het NP Onderwijs.

Ruim veertig procent van de gemeenten die momenteel concrete plannen ontwikkelen of begonnen zijn met de uitvoering daarvan besteedt een deel van de middelen uit NP Onderwijs aan huisvesting en ambtelijke capaciteit (figuur 5.4). Gemiddeld besteden deze gemeenten (naar eigen schatting) bijna 11 procent van het budget aan dergelijke doelen.

Figuur 5.4 Percentage gemeenten dat de een deel van de middelen uit NP Onderwijs besteedt (of gaat besteden) aan huisvesting en ambtelijke capaciteit (n=100)

Bron: vragenlijst gemeenten

Grote gemeenten besteden vaker een deel van de middelen uit NP Onderwijs aan huisvesting en ambtelijke capaciteit dan kleine gemeenten.

Doelgroepen

Alle gemeenten hebben plannen ontwikkeld voor het primair onderwijs (tabel 5.8). Ook voortgezet onderwijs en voorschoolse educatie zijn sectoren waarop veel gemeenten hun plannen richten. Het percentage gemeenten dat haar plannen richt op het (voortgezet) speciaal onderwijs is duidelijk kleiner, niet elke gemeente heeft (voortgezet) speciaal onderwijs binnen haar gemeenten.

Tabel 5.8 Sectoren waarop de plannen van de gemeenten in het kader van het NP Onderwijs zijn gericht. Meer dan één antwoord mogelijk (n=108)

	Aantal	Percentage
Voorschoolse educatie (kinderopvang)	86	80%
Primair onderwijs (inclusief speciaal basisonderwijs)	108	100%
Voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs)	95	88%
(Voortgezet) speciaal onderwijs	53	49%

Bron: vragenlijst gemeenten

Gemeenten noemen bij deze vraag gemiddeld drie sectoren.

Ruim tachtig procent van de gemeenten heeft plannen gericht op specifieke doelgroepen. De focus van deze gemeenten ligt vooral op leerlingen met problemen rond welbevinden en leerlingen met psychische problematiek (tabel 5.9).

Tabel 5.9 Specifieke doelgroepen waarop de gemeenten zich richt. Meer dan één antwoord mogelijk (n=90)

	Aantal	Percentage
Op leerlingen met problemen rond welbevinden	80	89%
Op leerlingen met psychische problematiek	69	77%
Op alle leerlingen met leerachterstanden als gevolg van COVID-19	61	68%
Op leerlingen uit gezinnen van lagere sociaaleconomische status	53	59%
Op thuiszitters en leerlingen die thuiszitters dreigen te worden bij de aanpak van het inlopen van leervertragingen als gevolg van COVID-19	46	51%
Andere doelgroepen	15	17%

Bron: vragenlijst gemeenten

Gemeenten kruisen bij deze vraag gemiddeld bijna vier doelgroepen aan. Als andere doelgroepen noemen gemeenten bijvoorbeeld nieuwkomers en kwetsbare jongeren.

5.4 Samenwerking met andere partijen

Gemeenten die momenteel concrete plannen ontwikkelen of begonnen zijn met de uitvoering daarvan noemen een groot aantal partijen waarmee ze samenwerken in het kader van het NP Onderwijs. Met name onderwijs (scholen en schoolbesturen) en voorschoolse educatie worden veel genoemd (tabel 5.10). Andere partijen die veel genoemd worden zijn maatschappelijke partners en bibliotheken. De focus van de gemeenten op welzijn en zorg komt tot uiting in de samenwerking met partners als jongerenwerk, jeugdgezondheidswerk en sociaal werk.

Tabel 5.10 Partij(en) waarmee de gemeenten samenwerken in het kader van het NP Onderwijs. Meer dan één antwoord mogelijk (n=108)

	Aantal	Percentage
Scholen (po/vo/so)	103	95%
Schoolbesturen	101	94%
Dagopvang en buitenschoolse opvang	82	76%
Andere maatschappelijke partners (sport, kunst en cultuur, scouting, et cetera)	82	76%
Jongerenwerk	75	69%
Bibliotheken	74	69%
Jeugdgezondheidszorg	70	65%
Samenwerkingsverband passend onderwijs	63	58%
Sociaal werk	61	56%
Regionale Meld- en Coördinatiepunt	30	28%
Een of meer externe partijen die we hebben ingehuurd om ons te ondersteunen	20	19%
Vervolgonderwijs (mbo, hoger onderwijs)	12	11%
Andere partijen	14	13%

Bron: vragenlijst gemeenten

Gemeenten noemen gemiddeld ruim zeven partners waarmee ze samenwerken. Andere partijen die gemeenten (n=14) noemen vallen voor het merendeel onder de noemer welzijnswerk.

De externe partijen die gemeenten (n=19) inhuren zijn voornamelijk adviesbureaus (zowel onderwijsinhoudelijk als op zorg gericht). Deze externe partijen ondersteunen de gemeenten bij de uitwerking en uitvoering van de gemeentelijke aanpak (tabel 5.11).

Tabel 5.11 De rol van de externe partijen die de gemeente inhuurt voor ondersteuning. Meer dan één antwoord mogelijk (n=19)

	Aantal
De uitvoering (van een deel) van een aanvullende gemeentelijke aanpak	13
Ondersteuning bij de uitwerking van een aanvullende gemeentelijke aanpak	12
Het inventariseren van wensen en behoeften bij scholen en schoolbesturen	7
Het analyseren van de plannen en voorgestelde interventies van de scholen	5
Het opstellen van een lokaal beeld van hoe het met kinderen gaat t.a.v. de leervertragingen en hun welbevinden	4

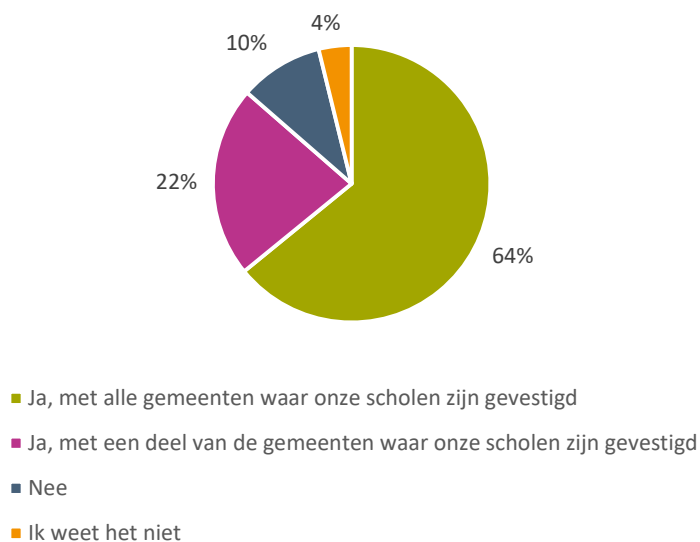
Bron: vragenlijst gemeenten

De gemeenten (n=19) zijn (zeer) positief over de samenwerking met deze partijen.

Samenwerking van de gemeenten met de schoolbesturen

Ruim tachtig procent van de besturen heeft contact met de gemeente(n) waarin haar scholen zijn gevestigd over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (figuur 5.5). Dit bevestigt het beeld dat veel gemeenten samenwerking zoeken met het onderwijs.

Figuur 5.5 Percentage besturen dat contact heeft met de gemeente(n) waarin haar scholen zijn gevestigd over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (n=280)

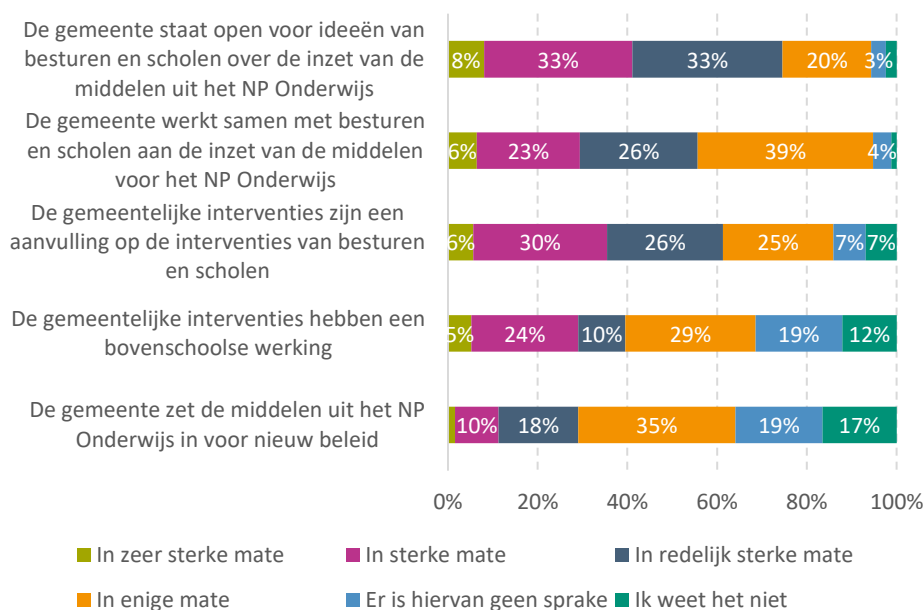

Bron: vragenlijst besturen

Als besturen geen contact hebben met de gemeente(n) is dat veelal omdat de gemeente direct contact heeft met de scholen of omdat de gemeente er om diverse redenen (overgangssituatie, gebrek aan expertise, tijdgebrek) niet aan toe komt.

Hoewel de besturen wat minder stellig zijn dan de gemeenten herkennen we in de antwoorden van de besturen dat de gemeenten en het onderwijs elkaar behoorlijk goed kunnen vinden bij de samenwerking in het kader van het NP Onderwijs (figuur 5.6). Een groot deel van de besturen stelt dat de gemeente open staat voor ideeën uit het onderwijs. De stellingen over de meer inhoudelijke invulling van de interventies bovenschoolse werking en nieuw beleid onderschrijven besturen minder vaak. Een wat groter deel van de besturen zegt er geen zicht op te hebben ('Ik weet het niet').

Figuur 5.6 Mate waarin bestuurder de aspecten met betrekking tot de samenwerking met de gemeente en de rol die de gemeente inneemt onderschrijft (n=248)

Bron: vragenlijst besturen

De samenwerking met de gemeenten volgens bestuurders

Zo'n negentig procent van de besturen die contact hebben gehad met de gemeente over de inzet van de middelen uit NP Onderwijs heeft een korte toelichting gegeven over deze samenwerking. De bestuurders vinden het positief dat gemeenten contact met het bestuur (of met scholen onder het bestuur) opnemen en hen betrekken bij de keuzes voor maatregelen. Wel merken verschillende bestuurders op dat het vrij lang duurt voordat de gemeente met concrete plannen komt. We illustreren de samenwerking tussen gemeenten en besturen aan de hand van enkele citaten uit de opmerkingen van bestuurders:

We zijn op dit moment in overleg met de gemeente over de inzet van de gemeentelijke NP Onderwijs middelen, over de inhoud van de plannen is dus nog niet zo veel te zeggen. Over het proces (de betrokkenheid van de besturen) zijn wij zeer tevreden.

Goed gaat de inventarisatie van de wensen rondom besteding van de middelen. Beter kan de snelheid van het besteden van de middelen en de duidelijkheid voor het werkveld waaraan de middelen precies besteed worden.

Gemeente en scholen hebben regelmatig overleg. De scholen doen voorstellen voor besteding van de middelen die de gemeente ontvangt. Als alle scholen akkoord zijn wordt het uitgevoerd. Thema's zijn tot nu toe samenwerking jeugdzorg en onderwijs, doorlopende leerlijnen Po-Vo en gezonde leefstijl.

In de versterking voor de NP Onderwijs doelstellingen wordt goed samengewerkt. Er liggen kansen om meer en effectiever samen structureel op te trekken gericht op de toenemende kwalitatieve en kwantitatieve personeelstekorten.

Enkele bestuurders zijn wat kritischer over de samenwerking. Een voorbeeld:

Afstemming is beperkt. Uitvoer en inzet komt traag of nog niet tot stand. Procedures zijn onnodig ingewikkeld en vragen veel tijd en inzet. Vervolgens moet je nog afwachten of je in aanmerking komt voor bijvoorbeeld gelden.

Bron: vragenlijst besturen

Uit de vragenlijst die door besturen is beantwoord, halen we geen aanwijzingen dat grote besturen zich meer of minder gehoord voelen als kleine. We zien ook geen duidelijke verschillen tussen sectoren en regio's.

Regionale afspraken

De helft van de gemeenten heeft regionale afspraken heeft gemaakt over gekozen maatregelen (tabel 5.12). Nog eens een zesde van de gemeenten heeft dat nog niet gedaan maar is dat wel van plan.

Tabel 5.12 Percentage gemeenten dat regionale afspraken heeft gemaakt over gekozen maatregelen (n=108)

	Aantal	Percentage
Ja	53	49%
Nee, maar dat zijn we wel van plan	17	16%
Nee, dat zijn we niet van plan	32	30%
Ik weet het niet	6	6%

Bron: vragenlijst gemeenten

Twee derde van de gemeenten noemt hierbij de Lokaal Educatieve Agenda (tabel 5.13).

Tabel 5.13 De vijf meest genoemde verbanden waarbinnen deze regionale afspraken zijn gemaakt. Meer dan één antwoord mogelijk (n=53)

	Aantal	Percentage
Lokaal Educatieve Agenda (LEA)	35	66%
Overleg Portefeuillehouders	21	40%
Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO)	12	23%
Overleg Gemeentelijke accounthouders	11	21%
Regionaal Educatieve Agenda (REA)	11	21%

Bron: vragenlijst gemeenten

5.5 Evaluatie en vervolg

Bijna een derde van de gemeenten die momenteel concrete plannen ontwikkelen of begonnen zijn met de uitvoering daarvan heeft afspraken vastgelegd over wat gemeente wil bereiken met de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (tabel 5.14). De helft van de gemeenten is nog niet zover maar heeft het voornemen om het wel te doen.

Tabel 5.14 Percentage gemeenten dat afspraken heeft vastgelegd over wat gemeente wil bereiken met de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs. Meer dan één antwoord mogelijk (n=108)

	Aantal	Percentage
Ja	34	31%
Nee, maar dat zijn we wel van plan	57	53%
Nee, dat zijn we niet van plan	12	11%
Ik weet het niet	5	5%

Bron: vragenlijst gemeenten

Ongeveer dertig gemeenten hebben de moeite genomen om een (soms hele) beknopte toelichting te geven op hun plannen. Ongeveer een derde van deze gemeenten benoemt hierin procesafspraken (als bijvoorbeeld monitoring en evaluatie). Inhoudelijk lijken de gemeentelijke afspraken meer gericht op het welbevinden van de kinderen in de gemeente of het welbevinden in combinatie met het tegengaan van leerachterstanden dan op leerachterstanden (sec). Verschillende gemeenten hebben afspraken gemaakt over het opzetten, uitbouwen of bestendigen van netwerken rond jeugd en jeugdzorg.

Een op de vijf gemeenten heeft afspraken over de evaluatie van de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (tabel 5.15). Twee derde van de gemeenten is dat van plan.

Tabel 5.15 Percentage gemeenten dat afspraken heeft vastgelegd over de evaluatie van de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (n=108)

	Aantal	Percentage
Ja	26	24%
Nee, maar dat zijn we wel van plan	72	67%
Nee, dat zijn we niet van plan	8	7%
Ik weet het niet	2	2%

Bron: vragenlijst gemeenten

De regeling Eindexamens Schooljaar 2020-2021

6

6 De regeling Eindexamens

6.1 Inleiding

Scholen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en vavo-instellingen³⁶ hebben aanvullende middelen ontvangen bedoeld om examenkandidaten, vooruitlopend op het NP Onderwijs, extra te kunnen ondersteunen en daarmee goed voor te bereiden op hun eindexamen. Deze regeling is begin 2021 aangekondigd en was gericht op leerlingen in het examencohort 2020-2021. Om uitvoeringsredenen vond de uitkering van de middelen plaats in schooljaar 2021-2022. De betreffende onderwijsinstellingen hadden vrijheid in de besteding van de middelen, passend bij de eigen onderwijssituatie en de behoefte van de examenkandidaten.³⁷

Onderwijsinstellingen hebben ook geld ontvangen voor twee andere onderdelen rondom examens, die buiten de scope van het onderzoek vallen omdat het compensatie betreft voor extra werkzaamheden die zijzelf hebben moeten uitvoeren vanwege aanpassingen aan het eindexamen. Het ging daarbij om compensatie voor:

1. organiseren, begeleiden en corrigeren van een extra herkansing voor examenkandidaten;
2. extra vergoeding voor docenten die lesgeven aan een examenklas in de regio Noord.

Voor deze twee onderdelen zijn afspraken gemaakt tussen de VO-raad en de bonden in een convenant. Deze onderdelen vallen buiten de scope van de uitgezette vragenlijst en daarover worden dus ook geen resultaten gepresenteerd.

Voor dit hoofdstuk is gebruikgemaakt van informatie verzameld via een vragenlijst uitgezet onder schoolleiders van vo-scholen, vso-scholen en vavo-instellingen die gebruik konden maken van deze regeling. In totaal hebben 473 onderwijsinstellingen de vragenlijst ingevuld, waarvan 30 vavo-instellingen. Er is onderzocht of er significante verschillen bestaan tussen de uitkomsten van vo-scholen (inclusief vso) en vavo.

6.2 Extra ondersteunende activiteiten en doelgroep

Uit de enquête komt naar voren dat 471 onderwijsinstellingen extra ondersteunende activiteiten hebben aangeboden aan examenkandidaten in schooljaar 2020-2021. 410 daarvan hebben deze activiteiten gefinancierd met de aanvullende middelen die OCW hiervoor beschikbaar heeft gesteld.

De middelen zijn aan verschillende en door de meeste onderwijsinstellingen aan meerdere extra ondersteunende activiteiten besteed (tabel 6.1).³⁸ Dit betreft vooral inzet van extra (eigen) personeel (78%), meer individuele begeleiding (51%), de inhuur van externe ondersteuning (49%) en extra onderwijstijd (38%). Activiteiten die in relatief mindere mate zijn aangeboden zijn bijlessen (33%), specifieke inzet op één of meerdere eindexamenvakken (10%) en kleinere klassen (8%). Tussen vo-scholen (inclusief vso-scholen) en vavo-instellingen zijn vijf significante verschillen waargenomen in de inzet van de middelen. Vavo-scholen hebben meer ingezet op extra (eigen) personeel, meer individuele begeleiding, kleinere klassen en andere activiteiten³⁹ dan vo-scholen. En juist minder externe ondersteuning ingehuurd.

³⁶ Vavo staat voor voortgezet algemeen volwassenenonderwijs. Op het vavo kunnen volwassenen (18+) een vmbo-tl-, havo- of vwo- diploma of deelcertificaten voor bepaalde schoolvakken halen. Het vavo wordt aangeboden door mbo-instellingen.

³⁷ In dit hoofdstuk wordt steeds gesproken over examenkandidaten. Hiermee worden ook staatsexamenkandidaten bedoeld.

³⁸ 55 onderwijsinstellingen hebben de middelen ingezet voor één extra ondersteunende activiteit. De overige instellingen voor meerdere activiteiten.

³⁹ De categorie anders betreft voornamelijk (extra) examentraining.

Tabel 6.1 Extra ondersteunende activiteiten voor de examenkandidaten in schooljaar 2020-2021 die de school heeft bekostigd met de aanvullende middelen? (meer dan één antwoord mogelijk)

	Alle onderwijsinstellingen	Alleen vo-scholen (incl. vso)	Alleen vavo-instellingen	Vershil vo/vavo [#]
Inzet van extra (eigen) personeel	78%	77%	96%	**
Meer individuele begeleiding	51%	50%	76%	**
Inhuur van externe ondersteuning	49%	50%	28%	**
Extra onderwijstijd	38%	38%	28%	n.s.
Financieren bijlessen	33%	34%	24%	n.s.
Specifieke inzet op één of meerdere eindexamenvakken	15%	15%	20%	n.s.
Kleinere klassen	10%	9%	40%	***
Anders	8%	7%	20%	**
<i>N</i>	410	385	25	

n.s.= niet significant verschillend; **=significant verschillend op 5%-betrouwbaarheidsniveau; ***=significant verschillend op 1%-betrouwbaarheidsniveau

Bron: vragenlijst schoolleiders

Het merendeel van de onderwijsinstellingen (72%) heeft de extra activiteiten aangeboden aan alle examenkandidaten (tabel 6.2). Een deel van de onderwijsinstellingen heeft de activiteiten aangeboden aan examenkandidaten met een cognitieve achterstand (33%) en/of die het sociaal-emotioneel zwaar hadden (19%). Hierin zijn geen significante verschillen waargenomen tussen vo-scholen (inclusief vso) en vavo-instellingen.

Tabel 6.2 Examenkandidaten waarvoor in schooljaar 2020-2021 de aanvullende middelen zijn ingezet (meer dan één antwoord mogelijk) (n=409)

	Aantal	Percentage
Voor alle examenkandidaten op onze school	296	72%
Voor examenkandidaten met cognitieve achterstanden	136	33%
Voor examenkandidaten die het sociaal-emotioneel zwaar hadden	78	19%
Anders ⁴⁰	35	9%

Bron: vragenlijst schoolleiders

6.3 Ervaren effectiviteit en uitputting middelen

75 procent van de schoolleiders is van mening dat de aanvullende middelen (zeer) effectief zijn geweest voor het goed voorbereiden van de examenkandidaten op hun examens in 2021 (tabel 6.3). Het overige deel van de schoolleiders oordeelt neutraal of weet het niet. Slechts 4 van de 408 onderwijsinstellingen vinden de aanvullende middelen (helemaal) niet effect geweest. In de ervaren effectiviteit van de aanvullende middelen is geen significant verschil tussen vo-scholen (inclusief vso) en vavo-instellingen.

Tabel 6.3 Effectiviteit van de aanvullende voor het goed voorbereiden van de examenkandidaten op hun examens in 2021 (n=408)

	Aantal	Percentage
Helemaal niet effectief	1	0%
Niet effectief	3	1%
Neutraal	68	17%
Effectief	275	67%
Zeer effectief	33	8%
Weet ik niet	28	7%

Bron: vragenlijst schoolleiders

⁴⁰ Dit betreft vooral onderwijsinstellingen die de keuze voor deelname aan de extra ondersteunende activiteiten aan de leerlingen zelf overlieten, dus facultatief.

63 procent van de onderwijsinstellingen heeft de aanvullende middelen volledig besteed, 16 procent gedeeltelijk en voor 21 procent is niet bekend of de middelen volledig besteed zijn (tabel 6.4). Hierin is geen significant verschil tussen vo-scholen (inclusief vso) en vavo-instellingen. Onderwijsinstellingen die de middelen niet volledig hebben besteed, geven hiervoor verschillende oorzaken zoals het late moment waarop de middelen uitbetaald werden, beperkte menskracht voor de uitvoering vanwege personeelstekorten en onvolledig gebruik door de leerlingen vanwege het facultatieve karakter van het aanbod.

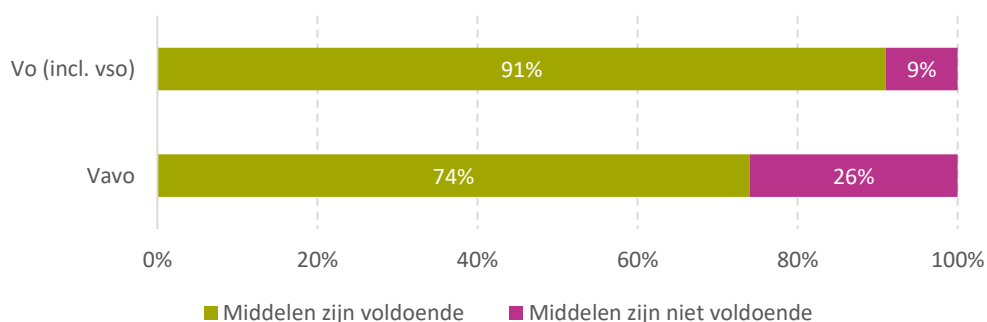
Tabel 6.4 Mate waarin de aanvullende middelen zijn besteed aan extra ondersteuning aan examenkandidaten in schooljaar 2020-2021 (n=408)

	Aantal	Percentage
Ja, wij hebben de extra middelen volledig besteed	255	63%
Nee, wij hebben minder dan de helft van de extra middelen besteed	26	4%
Nee, wij hebben meer dan de helft van de extra middelen besteed	50	12%
Weet ik niet	87	21%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Voor de meerderheid van de onderwijsinstellingen waren de aanvullende middelen afdoende voor het organiseren van de extra ondersteuning voor de examenkandidaten. Dit aandeel verschilt echter wel significant tussen vo-scholen (inclusief vso) en vavo-instellingen, namelijk respectievelijk 91 en 74 procent (figuur 6.1). De schoolleiders van de onderwijsinstellingen die de middelen niet afdoende vonden, geven hiervoor verschillende oorzaken zoals de korte tijdspanne waarin de extra ondersteunende activiteiten moesten plaatsvinden, de diversiteit aan achterstanden en de maatwerk aan ondersteuning die daarvoor nodig was en te grote achterstanden om binnen het tijdsbestek te kunnen repareren.

Figuur 6.1 Percentage schoolleiders dat vindt dat de aanvullende middelen voldoende waren om de extra ondersteuning voor examenkandidaten te organiseren (n=408)

Bron: vragenlijst schoolleiders

De Arbeidsmarkt- toelage

7

7 De Arbeidsmarkttoelage

7.1 Inleiding

Naast de middelen uit het NP Onderwijs zijn er voor scholen met een relatief hoge achterstandsscore aanvullende middelen beschikbaar gekomen, de zogenoemde arbeidsmarkttoelage. Deze toelage is bedoeld om het werken op scholen met een hoge achterstandsscore aantrekkelijker te maken en zo het herstel van kansengelijkheid te bevorderen. De toelage wordt verstrekt voor de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023. De selectie van vestigingen in het primair onderwijs en voortgezet onderwijs is gebaseerd op de CBS-indicator voor achterstanden.⁴¹ Vijftien procent van de vestigingen met de hoogst gewogen achterstandsscore komt in aanmerking. Daarnaast zijn er scholen in het (v)so en sbao die in aanmerking komen op basis van de cumi-indicator. In totaal zijn er ruim 1300 scholen die voor de toelage in aanmerking komen (zie tabel 7.1).

Tabel 7.1 Aantal scholen dat in aanmerking komt voor de Arbeidsmarkttoelage

Sector	Aantal scholen
Primair onderwijs (inclusief sbao)	972
Voortgezet onderwijs (inclusief praktijkonderwijs)	259
(Voortgezet) speciaal onderwijs	86
Totaal	1317

Bron: informatietool Arbeidsmarkttoelage.

Met de arbeidsmarkttoelage is een bedrag van 190 miljoen euro per schooljaar gemoeid. Gemiddeld is aan de aangewezen scholen een bedrag van ruim 140.000 euro toegewezen.⁴²

De arbeidsmarkttoelage is bedoeld voor personeel op vestigingen met het grootste risico op onderwijsachterstanden. De dertienhonderd scholen vallen onder in totaal 376 besturen, waaronder een klein aantal eenpitters (19 in totaal). Onder de 376 besturen vallen gemiddeld 3,5 vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage.

Voor dit hoofdstuk baseren we ons op de vragenlijsten die zijn uitgezet onder besturen, schoolleiders en personeel. Alle betrokkenen werken op een school die de toelage ontvangt of op een bestuur waaronder ten minste één school valt waaraan de toelage is toegewezen. De besturen zijn relatief uitgebreid bevraagd over de uitvoering van de arbeidsmarkttoelage omdat de toelage via het bestuur aan de scholen wordt verstrekt en besturen een rol spelen in de besluitvorming over de toelage. We bekijken de thema's vanuit het perspectief van het bestuur, de schoolleiders en het personeel. Hierbij nemen we de uitvraag onder besturen als leidraad bij dit hoofdstuk. We beginnen dit hoofdstuk weer met een korte samenvatting van de belangrijkste bevindingen.

7.2 Uitvoering door de schoolbesturen

Besluitvorming

De gelden voor de arbeidsmarkttoelage wordt aan de schoolbesturen verstrekt. In het primair onderwijs moet met de personeelsgeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad overlegd worden over de inzet van de toelage. In het voortgezet onderwijs moet dat met de personeelsgeleding van de medezeggenschapsraden op de betreffende vestigingen. Betrokkenheid van de personeelsgeleding van de (G)MR of de overige leden van de medezeggenschapsraad is optioneel.

Het merendeel van de besturen (87%) heeft het overleg met het medezeggenschapsorgaan afgesloten met een besluit (zie figuur 7.1). Dit beeld komt ook naar voren bij schoolleiders.

⁴¹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-onderwijsachterstanden>

⁴² De gemiddelde bedragen die de aangewezen scholen ontvangen verschillen per sector: po-scholen ontvangen gemiddeld 110.000 euro, (v)so-scholen gemiddeld 275.000 euro en vo-scholen ruim 220.000 euro.

Figuur 7.1 Status van het overleg tussen bestuur en de personeelsgeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (in po) of de medezeggenschapsraden op de betreffende vestigingen (in het vo) (n=135)

Bron: vragenlijst besturen

De acht besturen die nog in gesprek zijn, verwachten het overleg af te ronden in het eerste kwartaal van 2022. Als het overleg niet gestart is, dan is dat bijvoorbeeld omdat er op een ander niveau over gepraat wordt (genoemd wordt MR) of dat het alle betrokkenen al duidelijk is hoe de toelage moet worden besteed.

Besturen overleggen met de volledige gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (GMR) of met de personeelsgeleding van de MR van de scholen die in aanmerking komen voor de toelage (tabel 7.2).

Tabel 7.2 Deel van de medezeggenschap waarmee bestuur overleg voert over de toelage. Meer dan één antwoord mogelijk (n=125)

	Aantal	Percentage
De volledige gemeenschappelijke medezeggenschapsraad	55	45%
De personeelsgeledingen van de medezeggenschapsraden van de scholen die in aanmerking komen	42	34%
De personeelsgeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad	36	29%
De volledige medezeggenschapsraden van de scholen die in aanmerking komen	18	15%
Anders	14	11%

Bron: vragenlijst besturen

Als we de antwoorden wat nader bekijken dan zien we dat bijna twee derde van de besturen (64%) met (ten minste de personeelsgeleding van) de GMR overlegt. Alle andere besturen hebben met (ten minste de personeelsgeleding van) de MR overleg gevoerd over de toelage.

Ruim een derde van de besturen (36%) overlegt (daarnaast) met andere partijen (tabel 7.3).

Tabel 7.3 Bestuur heeft over de besluitvorming rond de arbeidsmarkttoelage overleg gevoerd met andere partijen (n=135)

	Aantal	Percentage
Ja	49	36%
Nee	80	59%
Ik weet het niet	6	4%

Bron: vragenlijst besturen

Overleg met derde partijen

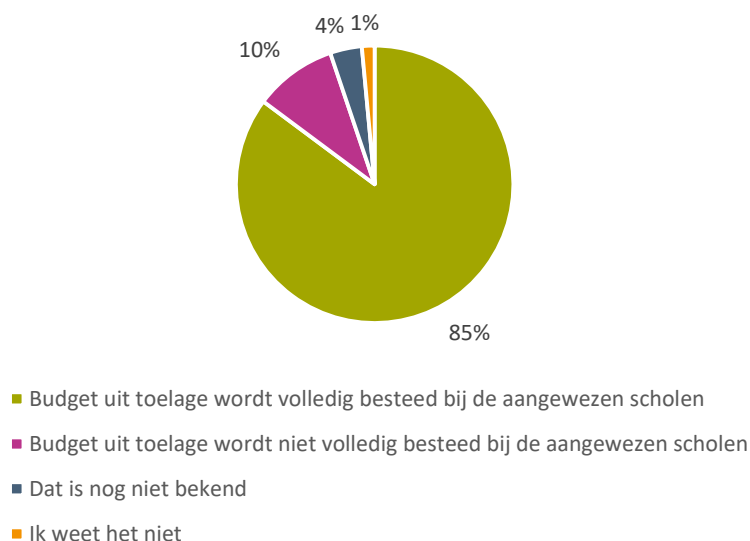
Zo'n negentig procent van de besturen die met andere partijen overleg heeft gevoerd (n=48), noemt hierbij collega-besturen. Doel van dat overleg is om na te gaan hoe andere besturen met de arbeidsmarkttoelage omgaan, om de aanpak met elkaar af te stemmen en in een enkel geval afspraken te maken over een school die onder twee besturen valt. Andere partijen die regelmatig worden genoemd, zijn de sectorraden (PO-Raad, VO-raad), OCW, de gemeente en het administratiekantoor waarvan het bestuur gebruikmaakt.

Bron: vragenlijst besturen

Besteding van het budget

Een ruime meerderheid van de besturen (85%) besteedt het budget volledig bij de scholen die daarvoor zijn aangewezen (figuur 7.2).

Figuur 7.2 Percentage besturen dat het budget dat het bestuur ontvangt uit de arbeidsmarkttoelage volledig besteedt bij de scholen die daarvoor zijn aangewezen (conform de informatietool) (n=135)

Bron: vragenlijst besturen

De tien procent van de besturen (n=13) die het budget dat het bestuur ontvangt uit de arbeidsmarkttoelage niet volledig besteedt bij de scholen die daarvoor zijn aangewezen, zijn besturen uit het primair en (voortgezet) speciaal onderwijs. Zij besteden (een deel van) het budget om ook personeel van andere scholen onder het bestuur te kunnen belonen.

Besturen die de arbeidsmarkttoelage ook buiten de aangewezen scholen inzetten

Besturen (n=10) die de toelage niet volledig besteden bij de scholen waaraan het budget is toegewezen, verschillen sterk in de mate waarin ze dat doen: enkele besturen besteden een klein deel van het budget op andere scholen, andere besturen een veel groter deel (tot bijna volledige bedrag). Deze besturen gebruiken het budget om personeel van alle scholen of een deel van de andere scholen binnen het bestuur te belonen.

Bron: vragenlijst besturen.

Vrijwel alle besturen (93%) hebben al vastgesteld welk bedrag of percentage de personeelsleden zullen ontvangen (tabel 7.4).

Tabel 7.4 Bestuur heeft al vastgesteld welk bedrag of welk percentage op het salaris de personeelsleden vanuit de arbeidsmarkttoelage zullen ontvangen (n=135)

	Aantal	Percentage
Ja	126	93%
Nee	3	2%
Ik weet het niet	6	4%

Bron: vragenlijst besturen

Een ruime meerderheid van de besturen (82%) kent de toelage toe aan het personeel als vast percentage op het salaris voor alle functiecategorieën van personeelsleden die de toelage krijgen (tabel 7.5).

Tabel 7.5 Vorm waarin het personeel de toelage ontvangt (n=124)

	Aantal	Percentage
Als een vast percentage op het salaris voor alle functiecategorieën van personeelsleden die de toelage krijgen	102	82%
Als een vast bedrag voor alle personeelsleden	9	7%
Als verschillende vaste percentages voor verschillende functiecategorieën personeel	1	1%
Als verschillende vaste bedragen per functiecategorieën personeel	1	1%
Anders	11	9%

Bron: vragenlijst besturen

Het merendeel van de besturen verstrekt een percentage bovenop het salaris. Gemiddeld ligt dat percentage op acht procent (tabel 7.6). Besturen (n=6) die een vast bedrag uitkeren komen uit op een bedrag van gemiddeld 1350 euro per personeelslid.

Tabel 7.6 Percentage of bedrag in euro's dat de personeelsleden ontvangen op het salaris (naar schatting)

	N	Minimum	Maximum	Gemiddeld	SD*
Schatting van percentage op het salaris	98	3%	74%	8%	9
Schatting van bedrag op het salaris	6	265	3500	1350	1264

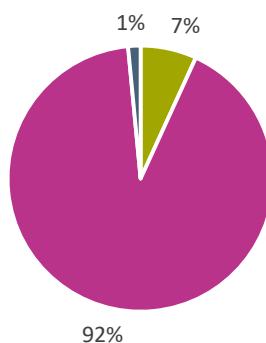
Bron: vragenlijst besturen

* De standaarddeviatie is de maat waarmee we de spreiding van de gegeven antwoorden kunnen duiden: hoe groter de standaarddeviatie, hoe groter de verschillen tussen de waarnemingen.

Een kanttekening bij tabel 7.6 is dat twee besturen hier een onverwacht hoog percentage hebben ingevuld. Als we deze besturen niet meerekenen ligt het percentage dat het personeel boven op het salaris ontvangt net boven de 7 procent.

Besturen keren bij uitzondering (7%) nog een aanvullende toelage uit eigen middelen uit aan het personeel (figuur 7.3).

Figuur 7.3 Bestuur keert een aanvullende toelage uit eigen middelen uit aan haar personeel, naast de middelen uit de arbeidsmarkttoelage (n=132)

- Het bestuur keert een toelage uit eigen middelen uit, naast de middelen die het bestuur van OCW ontvangt
- Het bestuur keert nog geen toelage uit eigen middelen uit, naast de middelen die het bestuur van OCW ontvangt nog een toelage uit eigen middelen
- Ik weet het niet

Bron: vragenlijst besturen

Zeven van de negen besturen die zelf een aanvullende toelage uit eigen middelen uitkeren, zijn besturen die het hele budget van de arbeidsmarkttoelage besteden op de aangewezen scholen. Het is onbekend

of deze aanvullende toelage wordt uitgekeerd aan personeel van de scholen die in aanmerking komen voor de arbeidsmarkttoelage of aan personeel van andere scholen onder het bestuur.

Bijna driekwart van de besturen (73%) heeft de eerste arbeidsmarkttoelagen uiterlijk in het laatste kwartaal van 2021 uitgekeerd aan het personeel (zie tabel 7.7).

Tabel 7.7 Vanaf welke maand zijn (of worden) de eerste arbeidsmarkttoelagen uitgekeerd? (n=132)

	Aantal	Percentage
Vóór november 2021	34	26%
November 2021	25	19%
December 2021	38	29%
Januari 2022	9	7%
Februari 2022	4	3%
Maart 2022	3	2%
Later dan maart 2022	2	2%
Dat is nog niet bekend	7	5%
Ik weet het niet	10	8%

Bron: vragenlijst besturen

Communicatie met het personeel

Besturen maken van verschillende kanalen gebruik om met het personeel te communiceren over arbeidsmarkttoelagen (tabel 7.8). Meest genoemd zijn een mondelinge toelichting door de schoolleider (52%) en een gerichte e-mail aan het personeel (45%).

Tabel 7.8 Op welke wijze is gecommuniceerd met het personeel over de arbeidsmarkttoelage? Meer dan één antwoord mogelijk (n=132)

	Aantal	Percentage
Mondeling via schoolleider(s)	69	52%
Gerichte e-mail aan personeelsleden	59	45%
Opname van item in nieuwsbrief aan personeelsleden	40	30%
Gerichte brief aan personeelsleden	37	28%
Mondeling via bestuur	26	20%
Aparte post op salarisafschrift	25	19%
We hebben het personeel (nog) niet geïnformeerd	3	2%
Anders	17	13%

Bron: vragenlijst besturen

Het personeel bevestigt het beeld dat bestuurders schetsen van de communicatie. Personeel is veelal door hun schoolleider geïnformeerd, mondeling dan wel schriftelijk (zie tabel 7.9). Driekwart van het personeel is volgens eigen zeggen (ook) door het bestuur schriftelijk op de hoogte gebracht van de arbeidsmarkttoelage.

Tabel 7.9 Wijze waarop personeel is geïnformeerd over de arbeidsmarkttoelage. Meer dan één antwoord mogelijk (n=213)

	Aantal	Percentage
Schriftelijk door bestuur	126	66%
Mondeling door bestuur	19	12%
Schriftelijk door schoolleider	108	54%
Mondeling door schoolleider	136	58%
Schriftelijk door personeelsgeleding MR	23	15%
Mondeling door personeelsgeleding MR	22	9%

Bron: vragenlijst personeel

Communicatie met andere partijen

Een kwart van de bestuurders (25%) is van plan om de arbeidsmarkttoelage te noemen in de werving van nieuw personeel (tabel 7.10).

Tabel 7.10 Percentage besturen dat van plan is om de arbeidsmarkttoelage te noemen in de werving van nieuw personeel (n=132)

	Aantal	Percentage
Ja	34	26%
Nee	83	63%
Ik weet het niet	15	11%

Bron: vragenlijst besturen

De meeste besturen (81%) hebben wel eens bronnen over de arbeidsmarkttoelage geraadpleegd (tabel 7.11).

Tabel 7.11 Percentage besturen dat weleens bronnen over de arbeidsmarkttoelage heeft geraadpleegd (n=132)

	Aantal	Percentage
Ja	107	81%
Nee	19	14%
Ik weet het niet	6	5%

Bron: vragenlijst besturen

De bronnen die deze besturen (n=104) het vaakst noemen zijn de informatietool (85%), de richtlijnen van de sectorraden (76%) en de website van NP Onderwijs (75%) (tabel 7.12).

Tabel 7.12 Bronnen over de arbeidsmarkttoelage die besturen raadplegen. Meer dan één antwoord mogelijk (n=106)

	Aantal	Percentage
De informatietool	90	85%
De richtlijn van de sectorraden	81	76%
De website www.nponderwijs.nl	79	75%
De helpdesk en advieslijn	11	11%
Anders	9	9%

Bron: vragenlijst besturen

Gemiddeld hebben deze besturen 2,6 bronnen geraadpleegd. Negentig procent van de besturen die deze bronnen hebben geraadpleegd, vond daarin de gewenste informatie. Besturen die informatie hebben gemist (n=8), missen informatie over de ruimte die er is voor besturen om de uitvoering zelf te bepalen en over de verwerking in de salarisadministratie.

Knelpunten

Ruim een op de vijf bestuurders ervaart knelpunten bij de uitvoering van de arbeidsmarkttoelage (tabel 7.13).

Tabel 7.13 Percentage besturen dat knelpunten bij de uitvoering ervaart (n=132)

	Aantal	Percentage
Ja	31	23%
Nee	87	66%
Ik weet het niet	14	11%

Bron: vragenlijst besturen

Knelpunten volgens bestuurders

Knelpunten die besturen noemen, hebben vooral betrekking op de uitvoerbaarheid: korte voorbereidingstijd, complexe afstemming met de salarisadministratie, veel uitzoekwerk voor personeelszaken en aanvullende kosten die de uitvoering met zich meebrengt. Een deel van de bestuurders meent dat het oneerlijk is om een deel van het personeel extra te belonen. Enkele bestuurders menen ook dat er personeel is dat er door de toelage netto op achteruit gaat; een deel van het personeel heeft daarom gevraagd of ze ervan mogen afzien.

Bron: vragenlijst besturen

Ruim de helft (59%) van de bestuurders die de vragenlijst hebben ingevuld, kent de richtlijn dat de toelage geboekt moet worden onder de looncode 0460 bruto arbeidsmarkttoelage (tabel 7.14). De rest lijkt de richtlijn niet te kennen. Het is niet helemaal duidelijk in hoeverre dit problemen oplevert; het is immers voorstelbaar dat deze kennis bij anderen binnen het bestuur wel bekend is.

Tabel 7.14 Percentage besturen dat bekend is met de richtlijn dat de toelage geboekt moet worden onder de looncode 0460 bruto arbeidsmarkttoelage (n=132)

	Aantal	Percentage
Ja	79	60%
Nee	14	11%
Ik weet het niet	39	30%

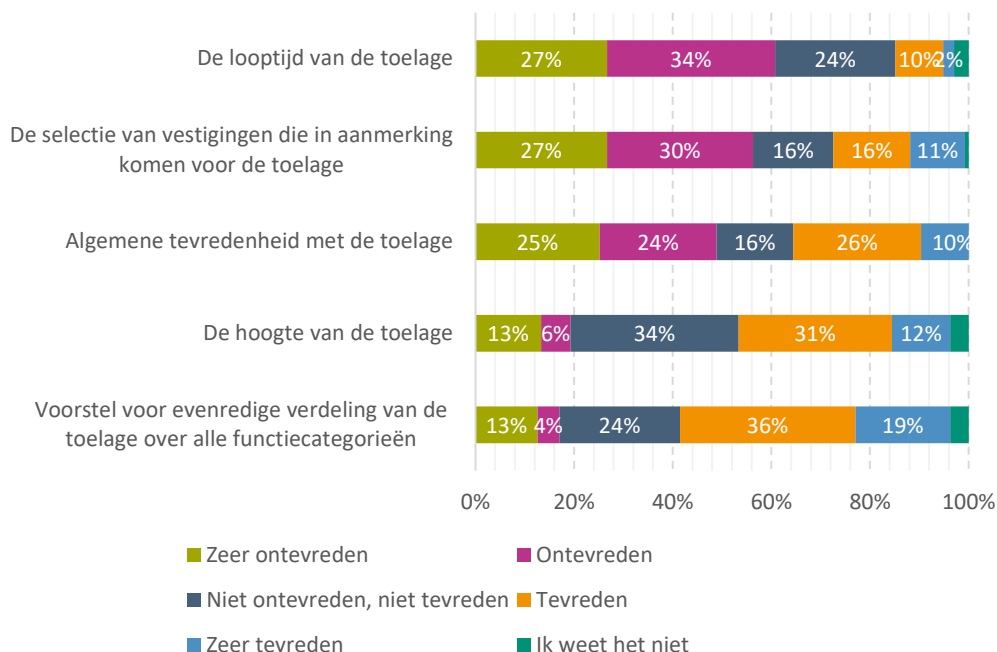
Bron: vragenlijst besturen

7.3 Tevredenheid en verwachte effecten

Tevredenheid

De arbeidsmarkttoelage roept bij bestuurders sterk uiteenlopende reacties op. Waar ruim een derde van de bestuurders (zeer) tevreden (36%) is over de regeling in algemene zin, is de helft van de bestuurders juist (zeer) ontevreden (49%) (figuur 7.4). De meeste weerstand roepen de looptijd van de toelage en de selectie van de vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage: respectievelijk 61 procent en 56 procent van de bestuurders is daarover (zeer) ontevreden, terwijl twaalf procent en 27 procent van de bestuurders er (zeer) tevreden over zijn. Over de hoogte van de toelage en het voorstel om de toelage evenredig over alle functiecategorieën te verdelen zijn de bestuurders positiever: respectievelijk 43 procent en 55 procent van de bestuurders is daarover (zeer) tevreden tegenover negentien procent en zeventien procent die daarover (zeer) ontevreden zijn.

Figuur 7.4 Tevredenheid van het bestuur over de arbeidsmarkttoelage op verschillende aspecten (n=133)

Bron: vragenlijst besturen

Tevredenheid onder bestuurders over de arbeidstoelage

In een open vraag konden de bestuurders toelichten waarom ze al dan niet tevreden zijn met de arbeidsmarkttoelage. Negentig procent van de bestuurders heeft van deze vraag beantwoord. Het merendeel van deze bestuurders (zo'n 80% van de 120) is kritisch over de toelage, soms in combinatie met een positieve noot.

De twee onderstaande citaten zijn illustratief voor een aantal vaker genoemde kritische kanttekeningen:

De scholen waar dit wordt uitgekeerd ontvangen in verhouding al meer middelen waardoor de achterstandsscholen zich in financiën steeds verder gaan onderscheiden van de andere locaties. Wij denken dat de structurele financiering voor het gehele onderwijs beter moet en dat verschil maken tussen de scholen niet het juiste effect heeft.

En:

De verwoording van de opzet van de toelage kan specifieker. Nu leeft veelal het gevoel dat 'intensiteit van het werk' afhangt van schoolweging. Dat valt minder goed bij de overige scholen. Voor de gewezen scholen een mooie zet richting kansengelijkheid in de vorm van een goede professional voor de groep.

In het laatste citaat wijst de bestuurder ook op een positief aspect van de toelage, dat overigens ook door andere bestuurders wel wordt genoemd. Een ander positief aspect dat door verschillende bestuurders wordt genoemd is de erkenning die er uitspreekt:

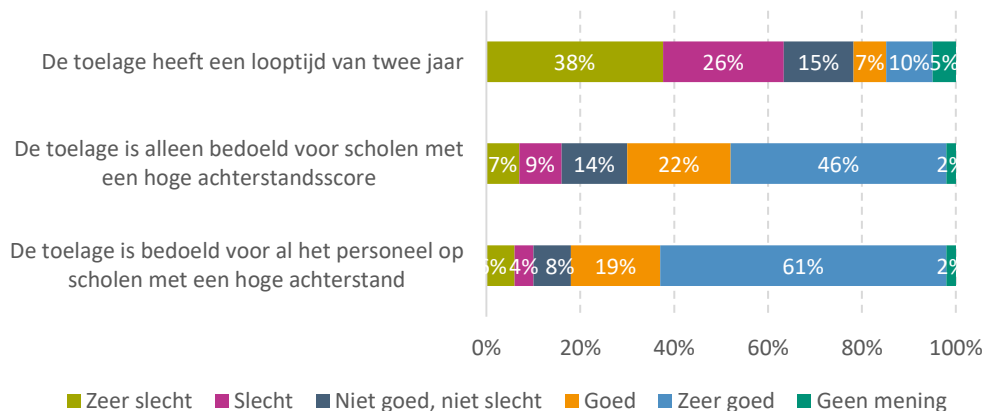
Fijn voor de docenten dat ze gezien en erkend worden.

Andere kritische kanttekeningen die bestuurders plaatsen hebben bijvoorbeeld betrekking op het gebrek aan betrokkenheid van besturen bij de totstandkoming van de toelage en het gebrek aan mogelijkheden om zelf te bepalen hoe het bestuur de toelage kan inzetten.

Bron: vragenlijst besturen

Aan schoolleiders is gevraagd hoe zij de voorwaarden van de arbeidsmarkttoelage waarderen. Dat de toelage alleen bedoeld is voor scholen met een relatief hoge achterstandsscore en voor al het personeel werkzaam op deze scholen, is door de meerderheid van de schoolleiders als (zeer) goed bestempeld (respectievelijk 68 en 80%). De tweejarige looptijd van de toelage wordt minder goed gewaardeerd. 64 procent van de schoolleiders vindt dit namelijk een (zeer) slechte voorwaarde (figuur 7.5).

Figuur 7.5 Mate waarin schoolleiders voorwaarden die aan de toelage zijn verbonden waarderen (n=350)

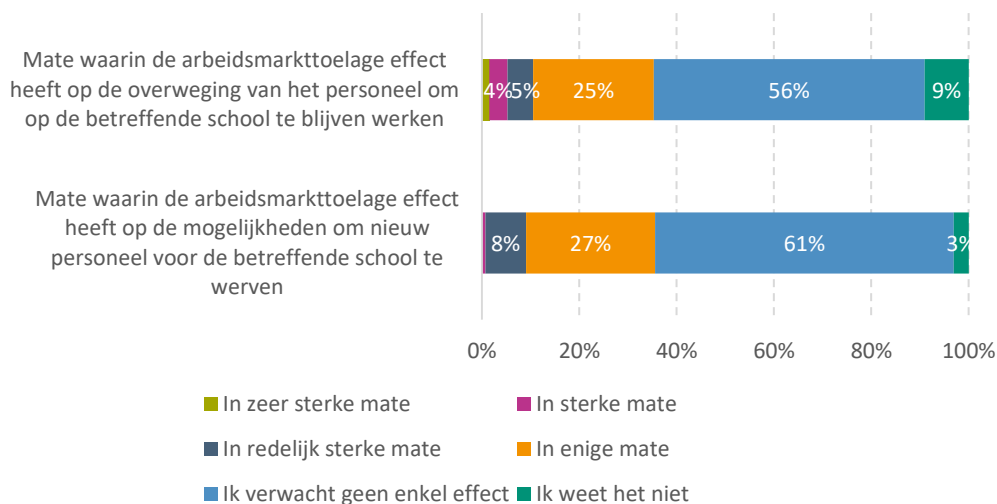

Bron: vragenlijst schoolleiders

Verwachte effecten

Bestuurders verwachten niet dat de arbeidsmarkttoelage veel effect heeft op de overweging van personeel om op de betreffende school te blijven werken (figuur 7.5): 56 procent verwacht geen enkel effect, terwijl elf procent van de bestuurders gelooft dat het in (zeer) sterke mate of een redelijk sterke mate een effect kan zijn van de regeling. De verwachtingen over de effectiviteit bij het werven van nieuw personeel op de betreffende scholen zijn nog wat lager: 62 procent verwacht geen enkel effect, terwijl acht procent van de bestuurders gelooft dat er in (redelijk) sterke mate een effect kan zijn van de regeling.

Figuur 7.6 De mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens het bestuur effect heeft op behoud en werving van het personeel bij de scholen die zijn aangewezen voor de toelage (n=133)

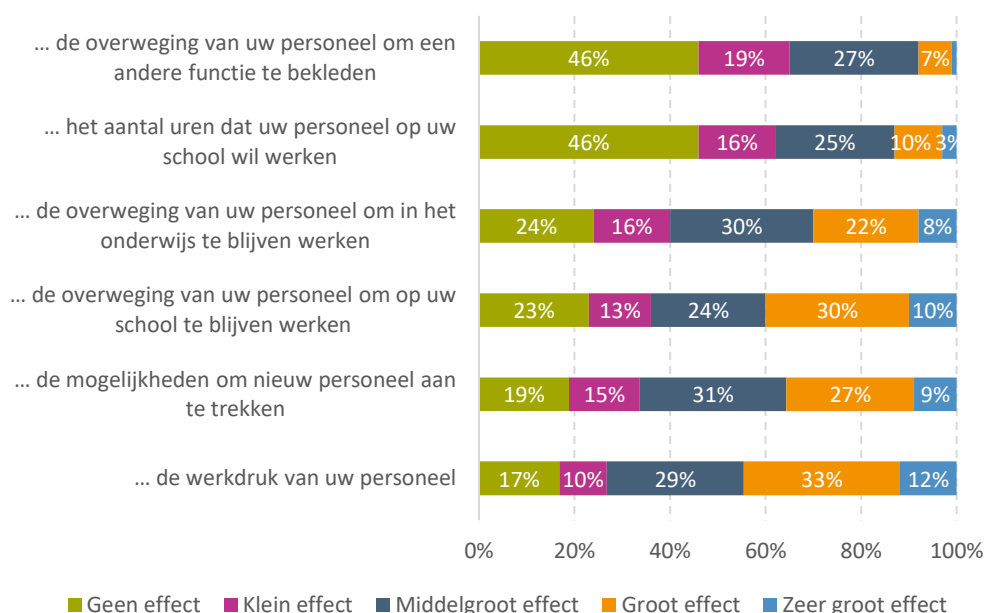

Bron: vragenlijst besturen

Schoolleiders zijn positiever gestemd over de verwachte effecten van de arbeidsmarkttoelage op het behoud en aantrekken van personeel dan bestuurders (figuur 7.7). 77 procent van de schoolleiders verwacht een positief effect op de overwegingen van hun personeel om op school te blijven werken, variërend van een klein effect (13%), middelgroot effect (24%), groot effect (30%) en zeer groot effect (10%). Het aandeel schoolleiders dat een positief effect verwacht op de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken is nog iets hoger, namelijk 81 procent. Ook hierbij varieert het verwachte effect van klein (15%) tot zeer groot (9%).

Aanvullend is aan schoolleiders gevraagd naar verwachte effecten van de arbeidsmarkttoelage op het aantal uur dat het personeel op hun school wil werken, de werkdruk van het personeel, de overwegingen van het personeel om een andere functie te bekleden of in het onderwijs te blijven werken. Dit zijn geen directe doelen van de arbeidsmarkttoelage, maar mogelijke neveneffecten. 83 procent van de schoolleiders verwacht een positief (neven)effect op de werkdruk, gevolgd door 76 procent dat een positief effect verwacht op de overwegingen om in het onderwijs te blijven werken. Relatief het minste effect verwachten schoolleiders op de werktijdfactor en op het bekleden van een andere functie in het onderwijs (46% verwacht helemaal geen effect). Maar ook voor deze twee mogelijke neveneffecten geldt dat ruim de helft van de schoolleiders een positief effect verwacht.

Figuur 7.7 Mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens schoolleiders een positief effect heeft op ... (n=350)

Bron: vragenlijst schoolleiders

Direct gevraagd aan personeelsleden⁴³ die de arbeidsmarkttoelage volgens eigen zeggen ontvangen, blijkt dat 52 procent verwacht dat de regeling een positief effect heeft op hun eigen overwegingen om op dezelfde school te blijven werken (figuur 7.8). Daarmee lijkt de doelstelling van de arbeidsmarkttoelage door een op de twee personeelsleden onderschreven te worden.

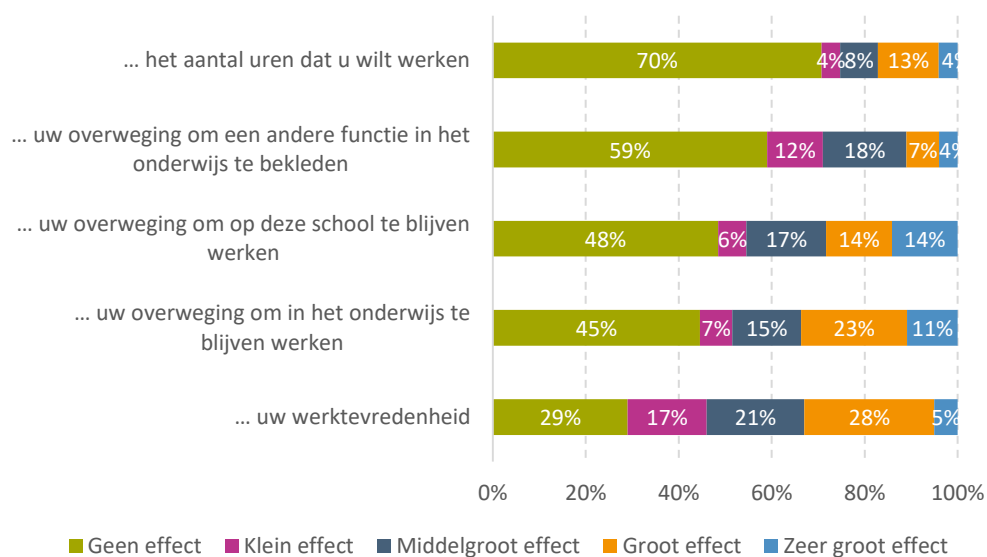
Uit staving van enkele mogelijke neveneffecten van de arbeidsmarkttoelage (werktevredenheid, werktijdfactor, andere functie bekleden en behoud in het onderwijs), blijkt dat onderwijspersoneel relatief het meeste effect verwacht op hun werktevredenheid en overwegingen om in het onderwijs te blijven werken. Respectievelijk 71 en 55 procent verwacht hierop een positief effect, variërend van klein tot zeer groot. Zij verwachten relatief minder effect op hun werktijdfactor en het bekleden van een andere functie in het onderwijs. Tegelijkertijd verwachten respectievelijk drie en vier op de tien personeelsleden ook hierop positieve effecten.

Er is onderzocht of er relaties bestaan tussen enkele achtergrondkenmerken⁴⁴ van personeelsleden en de verwachte effecten van de arbeidsmarkttoelage. Die blijken er niet te zijn.

⁴³ 61 procent betreft onderwijsgevend personeel, 22 procent intern begeleider of zorgcoördinator en de rest betreft overige functies.

⁴⁴ Er is gekeken naar functie, geslacht, leeftijd, aantal jaar werkzaam in het onderwijs en op de huidige school en of iemand kostwinner van het huishouden is.

Figuur 7.8 Mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens personeel een positief effect heeft op ... (n=212)

Bron: vragenlijst personeel

Responsverant- woording

B1

B1 Responsverantwoording

Schoolleiders

Tabel B1.1 toont de responsaantallen en -percentages. De respons bedraagt 59 procent (ten opzichte van de steekproef van benaderde schoolvestigingen) en 30 procent van alle schoolvestigingen (populatie).

Tabel B1.1 Respons vragenlijst scholen (schoolleiders)

	Niet benaderd		Non-respons		Respons (onvolledig)		Valide respons		
Po (inclusief sbao)	3.240	50%	1.163	18%	194	3%	1.888	29%	58%*
(V)so	317	52%	93	15%	23	4%	173	29%	59%*
Vo	738	46%	286	18%	56	3%	528	33%	61%*
Totaal	4.295	49%	1.542	18%	273	3%	2.589	30%	59%*

* Responspercentage ten opzichte van enkel scholen die benaderd zijn.

Voor de bepaling van de representativiteit van de respons naar achtergrondkenmerken is gekeken naar de (ongecorrigeerde) achterstandsscores van de responsgroep vergeleken met de verdelingen in de populatie. Door middel van een chi-kwadraattoets is nagegaan in hoeverre verdelingen tussen respons en populatie significant van elkaar afwijken.

Tabel B1.2 laat zien dat de respons naar achterstandsscore in het primair onderwijs geen afwijking vertoont in vergelijking met de verdeling in de populatie. In het voortgezet onderwijs was er wel enige vertekening. Op basis hiervan is besloten om bij de schoolleiders in het vo voor NP Onderwijs-vragen te wegen naar achterstandsscore.

Tabel B1.2 Typering van de respons van schoolleiders (schoolvestigingen) naar achterstandsscore (ongecorrigeerd, zonder drempel)

	(Valide) respons		Populatie (alle scholen)	
Primair onderwijs	n	%	N	%
Niet valide/missing	114	6%	397	6%
Q1	355	19%	1.218	19%
Q2	342	18%	1.217	19%
Q3	374	20%	1.218	19%
Q4	366	19%	1.218	19%
Q5	337	18%	1.217	19%
Totaal	1.888	100%	6.485	100%
Voortgezet onderwijs	n	%	N	%
Niet valide/missing	13	2%	206	13%
Q1	75	14%	280	17%
Q2	98	19%	281	17%
Q3	127	24%	280	17%
Q4	111	21%	281	17%
Q5	104	20%	280	17%
Totaal	528	100%	1.608	100%

De verdeling naar landsdeel van de responsgroep laat geen significantie afwijking zien in vergelijking met de verdeling in de populatie (tabel B1.3).

Tabel B1.3 Typering van de respons van schoolleiders (schoolvestigingen) naar landsdeel

	(Valide) respons		Populatie (alle scholen)	
<i>Primair onderwijs</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Noord-Nederland	261	14%	908	14%
Oost-Nederland	494	26%	1.594	25%
West-Nederland	767	41%	2.777	43%
Zuid-Nederland	366	19%	1.206	19%
Totaal	1.888	100%	6.485	100%
<i>(Voortgezet) speciaal onderwijs</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Noord-Nederland	16	9%	64	11%
Oost-Nederland	38	22%	150	25%
West-Nederland	71	41%	274	45%
Zuid-Nederland	48	28%	118	19%
Totaal	173	100%	606	100%
<i>Voortgezet onderwijs</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Noord-Nederland	62	12%	214	13%
Oost-Nederland	107	20%	373	23%
West-Nederland	234	44%	766	48%
Zuid-Nederland	125	24%	255	16%
Totaal	528	100%	1.608	100%

In tabel B1.4 en B1.5 presenteren we de respons van de scholen die meedoen aan de examenregeling en scholen waaraan de arbeidstoelage is toegewezen. De (valide) respons vertegenwoordigt respectievelijk 24 procent en 27 procent van de scholen die middelen uit deze regelingen ontvangen.

Tabel B1.4 Verdeling respons examenregeling naar sector (alle scholen)

	Niet benaderd		Non-respons		Respons (onvolledig)		Valide respons		Totaal	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
VSO	147	52%	48	17%	58	20%	32	11%	285	100%
VO	735	46%	283	18%	170	11%	411	26%	1.599	100%
Totaal	882	47%	331	18%	228	12%	443	24%	1.884	100%

Tabel B1.5 Verdeling respons arbeidsmarkttoelage naar sector (alle scholen)

	Niet benaderd		Non-respons		Respons (onvolledig)		Valide respons		Totaal	
	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
Po (inclusief sbao)	515	53%	174	18%	22	2%	259	27%	970	100%
(V)so	44	51%	15	17%	5	6%	22	26%	86	100%
Vo	142	55%	40	15%	9	3%	68	26%	259	100%
Totaal	701	53%	229	17%	36	3%	349	27%	1315	100%

Personeel

Aan schoolleiders is gevraagd of zij een vragenlijst voor personeel willen doorzetten naar personeelsleden van hun school. In totaal hebben 1857 personeelsleden de vragenlijst ingevuld. Zij vertegenwoordigen samen 558 scholen. Van deze scholen hebben gemiddeld 3,3 personeelsleden de vragenlijst ingevuld (zie tabel B1.6).

Tabel B1.6 Respons personeel

	Aantal personeelsleden	Aantal scholen	Gem. per school
Po (inclusief sbao)	1.189	412	2,89
(V)so	99	30	3,30
Vo	569	116	4,91
Totaal	1.857	558	3,33

Besturen

De vragenlijst omvatte drie onderwerpen:

1. bovenschoolse interventies;
2. samenwerking met gemeenten;
3. de arbeidsmarkttoelage.

In tabel B1.7 presenteren we per onderwerp de respons per categorie. Bij bestuursgrootte wijkt de respons significant af van de populatie. Dit komt door een ondervertegenwoordiging van kleine besturen, met name eenpitters. Deze ondervertegenwoordiging kan niet worden gecorrigeerd door een weging, wel hebben we bij de analyse gekeken naar de effecten van bestuursgrootte op de beantwoording van de vragen.

Tabel B1.7 Responsverantwoording besturen per onderdeel

Bovenschoolse interventies			
Sectoren	Respons	populatie	% respons
primair onderwijs (incl. sbo)	155	432	36%
voortgezet onderwijs	63	166	38%
speciaal onderwijs (incl. Vso)	15	38	39%
sectoroverstijgend	32	103	31%
Totaal bovenschoolse interventies	265	739	36%
Bestuursgrootte*	Respons	populatie	% respons
eenpitter	0	0	
twee tot en met 5 scholen	81	275	29%
6 tot en met 10 scholen	61	170	36%
11 of meer scholen	123	294	42%
Totaal bovenschoolse interventies	265	739	36%
Regio	Respons	populatie	% respons
Noord	23	59	39%
Oost	67	192	35%
West	106	305	35%
Zuid	57	145	39%
Onbekend	12	38	32%
Totaal bovenschoolse interventies	265	739	36%
Samenwerking met gemeenten			
Sectoren	Respons	populatie	% respons
primair onderwijs (incl. sbo)	170	549	31%
voortgezet onderwijs	68	194	35%
speciaal onderwijs (incl. Vso)	15	42	36%
sectoroverstijgend	34	103	33%
Totaal samenwerking	287	888	32%
Bestuursgrootte*	Respons	populatie	% respons
eenpitter	21	149	14%
twee tot en met 5 scholen	83	275	30%
6 tot en met 10 scholen	60	170	35%
11 of meer scholen	123	294	42%
Totaal samenwerking	287	888	32%
Regio	Respons	populatie	% respons
Noord	23	62	37%
Oost	73	229	32%
West	117	383	31%
Zuid	61	171	36%
Onbekend	13	43	30%
Totaal samenwerking	287	888	32%

Vervolg tabel B1.7 Responsverantwoording besturen per onderdeel

Arbeidsmarkttoelage			
Sectoren	Respons	populatie	% respons
primair onderwijs (incl. sbo)	77	218	35%
voortgezet onderwijs	29	73	40%
speciaal onderwijs (incl. Vso)	4	10	40%
sectoroverstijgend	25	66	38%
Totaal arbeidsmarkttoelage	135	367	37%
Bestuursgrootte*	Respons	populatie	% respons
eenpitter	0	10	0%
twee tot en met 5 scholen	21	62	34%
6 tot en met 10 scholen	26	84	31%
11 of meer scholen	88	211	42%
Totaal arbeidsmarkttoelage	135	367	37%
Regio	Respons	populatie	% respons
Noord	12	29	41%
Oost	30	75	40%
West	52	167	31%
Zuid	38	84	45%
Onbekend	3	12	25%
Totaal arbeidsmarkttoelage	135	367	37%

* Respons wijkt significant af van de populatie.

Gemeenten

Onder de responderende gemeenten zijn twee gemeenten van de G4 en 20 van de G40. Gemiddeld ontvangen de 148 responderende gemeenten ruim 950.000 euro. Dat is ruim 50.000 euro meer dan wat de 345 gemeenten gemiddeld ontvangen. De 148 responderende gemeenten besteden met elkaar zo'n 46 procent van de bedrag dat vanuit het programma wordt verdeeld onder de gemeenten.

Tabel B1.8 Respons gemeenten

	Respons	Populatie*	% respons
Gemeenten	148	345	43%

* Aantal per 1 januari 2022

Tabel B1.9 Responsverantwoording gemeenten

Aantal inwoners	respons	% in respons	populatie	% in populatie
tot en met 25000	48	32%	121	35%
25001 tot en met 50000	59	40%	136	39%
50001 of hoger	41	28%	88	26%
Totaal	148	100%	345	100%
Achterstandsscore*	respons	% in respons	populatie	% in populatie
tot en met 500	41	28%	93	28%
501 tot en met 1500	49	34%	118	36%
1501 of hoger	54	38%	121	36%
Totaal	144	100%	332	100%
Regio	respons	% in respons	populatie	% in populatie
Noord	16	11%	40	12%
Oost	37	25%	82	24%
West	58	39%	123	36%
Zuid	37	25%	100	29%
Totaal	148	100%	345	100%

* Van aantal gemeenten weten we de actuele achterstandsscore niet, bijvoorbeeld omdat de gemeente onlangs gefuseerd is.

De respons wijkt op geen van deze kenmerken significant af van de gehele populatie.

Tabellen bij de figuren (H5 en H7)

B2

B2 Tabellen bij de figuren

Tabellen bij de figuren in Hoofdstuk 5

Figuur 5.1 Waar staat de gemeente met de plannen voor de besteding van de middelen voor het NP Onderwijs? (n=148)

	Aantal	Percentage
Gemeente oriënteert zich wat ze met de middelen gaat doen	17	11%
Gemeente heeft een globaal beeld van wat ze met de middelen gaat doen	23	16%
Gemeente is bezig concrete plannen te ontwikkelen voor de inzet van de middelen	61	41%
Gemeente is reeds gestart met de uitvoering van de plannen	47	32%

Bron: vragenlijst gemeenten

Figuur 5.2 Tevredenheid van het bestuur over de arbeidsmarkttoelage op verschillende aspecten (n=148)

	In zeer sterke mate	In sterke mate	In redelijk sterke mate	In enige mate	Er is hiervan geen sprake	Ik weet het niet
Gemeente weet aan welke ondersteuning bij scholen behoefte is om het welbevinden van de schoolgaande jeugd te versterken	17%	43%	26%	14%	0%	0%
De plannen zijn opgesteld in samenwerking met het onderwijs	16%	50%	26%	7%	1%	1%
Gemeente weet wat nodig is om leervertragingen van leerlingen in onze gemeente in te lopen	6%	29%	36%	27%	0%	2%

Bron: vragenlijst gemeenten

Figuur 5.3 Uitgangspunten bij de plannen die de gemeente heeft opgesteld (n=108)

	In zeer sterke mate	In sterke mate	In redelijk sterke mate	In enige mate	Er is hiervan geen sprake	Ik weet het niet
De plannen zijn opgesteld in samenwerking met het onderwijs	57%	34%	7%	1%	0%	0%
De plannen zijn opgesteld in samenwerking met voorschoolse educatie	28%	34%	17%	13%	7%	1%
Gemeente zet in op het versterken en versnellen van al bestaande plannen	20%	43%	24%	11%	2%	0%
Gemeente faciliteert ideeën van scholen	19%	49%	27%	4%	1%	1%
Gemeente ziet het NP Onderwijs als een kans om de aanpak van onderwijsachterstanden verder te ontwikkelen	12%	50%	26%	11%	1%	0%
Gemeente weet hoe ze de besteding van de middelen uit het NP Onderwijs moeten verantwoorden	6%	29%	38%	26%	1%	1%
Gemeente reserveert een deel van de middelen uit het NP Onderwijs om ook in een later stadium nog aan verzoeken uit het onderwijs te kunnen voldoen	6%	12%	13%	31%	28%	10%

Bron: vragenlijst gemeenten

Figuur 5.4 Percentage gemeenten dat de een deel van de middelen uit NP Onderwijs besteedt (of gaat besteden) aan huisvesting en ambtelijke capaciteit (n=108)

	Aantal	Percentage
Ja	49	45%
Nee	52	48%
Ik weet het niet	7	6%

Bron: vragenlijst gemeenten

Figuur 5.5 Percentage besturen dat contact heeft met de gemeente(n) waarin haar scholen zijn gevestigd over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs (n=287)

	Aantal	Percentage
Ja, met alle gemeenten waar onze scholen zijn gevestigd	184	64%
Ja, met een deel van de gemeenten waar onze scholen zijn gevestigd	64	22%
Nee	28	10%
Ik weet het niet	11	4%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 5.6 Mate waarin bestuurder de aspecten met betrekking tot de samenwerking met de gemeente en de rol die de gemeente inneemt onderschrijft (n=248)

	In zeer sterke mate	In sterke mate	In redelijk sterke mate	In enige mate	Er is hiervan geen sprake	Ik weet het niet
De gemeente staat open voor ideeën van besturen en scholen over de inzet van de middelen uit het NP Onderwijs	8%	33%	33%	20%	3%	2%
De gemeente werkt samen met besturen en scholen aan de inzet van de middelen voor het NP Onderwijs	6%	23%	26%	39%	4%	1%
De gemeentelijke interventies zijn een aanvulling op de interventies van besturen en scholen	6%	30%	26%	25%	7%	7%
De gemeentelijke interventies hebben een bovenschoolse werking	5%	24%	10%	29%	19%	12%
De gemeente zet de middelen uit het NP Onderwijs in voor nieuw beleid	2%	10%	18%	35%	19%	17%

Bron: vragenlijst besturen

Tabellen bij de figuren in Hoofdstuk 7

Figuur 7.1 Status van het overleg met uw bestuur en de personeelsgeleding van de gemeenschappelijke medezeggenschapsraad (in po) of de medezeggenschapsraden op de betreffende vestigingen (in het vo) (n=135)

	Aantal	Percentage
Het gesprek is nog gaande, we moeten nog tot een besluit komen	8	6%
Het gesprek is afgerond met een besluit	117	87%
Het gesprek is nog niet gestart	4	3%
Ik weet het niet	6	4%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 7.2 Percentage besturen dat het budget dat het bestuur ontvangt uit de arbeidsmarkttoelage volledig besteed bij de scholen die daarvoor zijn aangewezen (conform de informatietool) (n=135)

	Aantal	Percentage
Budget uit toelage wordt volledig besteed bij de aangewezen scholen	115	85%
Budget uit toelage wordt niet volledig besteed bij de aangewezen scholen	13	10%
Dat is nog niet bekend	5	4%
Ik weet het niet	2	1%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 7.3 Bestuur keert naast de middelen die het bestuur van OCW heeft ontvangen nog een toelage uit eigen middelen uit aan haar personeel (n=132)

	Aantal	Percentage
Het bestuur keert een aanvullende toelage uit eigen middelen uit, naast de middelen die het bestuur van OCW ontvangt nog een toelage uit eigen middelen	9	7%
Het bestuur keert nog geen toelage uit eigen middelen uit, naast de middelen die het bestuur van OCW ontvangt nog een toelage uit eigen middelen	121	92%
Ik weet het niet	2	2%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 7.4 Tevredenheid van het bestuur over de arbeidsmarkttoelage op verschillende aspecten (n=135)

	Ze er on- te vreden	Ont- vre- den	Niet onte vreden, niet tevreden	Te- vre- den	Ze er te- vreden	Ik weet het niet
De looptijd van de toelage	27%	34%	24%	10%	2%	3%
De selectie van vestigingen die in aanmerking komen voor de toelage	27%	30%	16%	16%	11%	1%
Algemene tevredenheid met de toelage	25%	24%	16%	26%	10%	0%
De hoogte van de toelage	13%	6%	34%	31%	12%	4%
Voorstel voor evenredige verdeling van de toelage over alle functiecategorieën	13%	4%	24%	36%	19%	4%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 7.5 Mate waarin schoolleiders voorwaarden die aan de toelage zijn verbonden waarden (n=350)

	Ze er slecht	Slecht	Niet goed, niet slecht	Goed	Ze er goed	Geen me- ning
De toelage heeft een looptijd van twee jaar	38%	26%	15%	7%	10%	5%
De toelage is alleen bedoeld voor scholen met een hoge achterstandsscore	7%	9%	14%	22%	46%	2%
De toelage is bedoeld voor al het personeel op scholen met een hoge achterstand	6%	4%	8%	19%	61%	2%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 7.6 De mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens het bestuur effect heeft op behoud en werving van het personeel bij de scholen die zijn aangewezen voor de toelage (n=133)

	In zeer sterke mate	In sterk e mate	In rede- lijk sterke mate	In enige mate	Ik verwacht geen enkel effect	Ik weet het niet
Mate waarin de arbeidsmarkttoelage effect heeft op de overweging van het personeel om op de betreffende school te blijven werken	2%	4%	5%	25%	56%	9%
Mate waarin de arbeidsmarkttoelage effect heeft op de mogelijkheden om nieuwe personeel voor de betreffende school te werven	0%	1%	8%	27%	61%	3%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 7.7 De mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens het bestuur effect heeft op behoud en werving van het personeel bij de scholen die zijn aangewezen voor de toelage (n=133)

	In zeer sterke mate	In sterke mate	In redelijke mate	In enige mate	Ik verwacht geen enkel effect	Ik weet het niet
Mate waarin de arbeidsmarkttoelage effect heeft op de overweging van het personeel om op de betreffende school te blijven werken	2%	4%	5%	24%	56%	9%
Mate waarin de arbeidsmarkttoelage effect heeft op de mogelijkheden om nieuwe personeel voor de betreffende school te werven	0%	1%	8%	27%	62%	3%

Bron: vragenlijst besturen

Figuur 7.7 Mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens schoolleiders een positief effect heeft op ...? (n=350)

	Geen effect	Klein effect	Middel-groot effect	Groot effect	Zeergroot effect
... de overweging van uw personeel om een andere functie te bekleden	46%	19%	27%	7%	1%
... het aantal uren dat uw personeel op uw school wil werken	46%	16%	25%	10%	3%
... de overweging van uw personeel om in het onderwijs te blijven werken	24%	16%	30%	22%	8%
... de overweging van uw personeel om op uw school te blijven werken	23%	13%	24%	30%	10%
... de mogelijkheden om nieuw personeel aan te trekken	19%	15%	31%	27%	9%
... de werkdruk van uw personeel	17%	10%	29%	33%	12%

Bron: vragenlijst schoolleiders

Figuur 7.8 Mate waarin de arbeidsmarkttoelage volgens personeel een positief effect heeft op ...? (n=212)

	Geen effect	Klein effect	Middel-groot effect	Groot effect	Zeergroot effect
... het aantal uren dat u wilt werken	70%	4%	8%	13%	4%
... uw overweging om een andere functie in het onderwijs te bekleden	59%	12%	18%	7%	4%
... uw overweging om op deze school te blijven werken	48%	6%	17%	14%	14%
... uw overweging om in het onderwijs te blijven werken	45%	7%	15%	23%	11%
... uw werktevredenheid	29%	17%	21%	28%	5%

Bron: vragenlijst personeel

Regioplan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl